

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

SPRAWOZDANIE Z MONITORINGU SIEDLISKA 7150 OBNIŻENIA NA PODŁOŻU TORFOWYM
Z ROŚLINNOŚCIĄ ZE ZWIĄZKU *RHYNCHOSPORION*

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

1. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion, cała Polska, wprowadzenie

---

1. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion, cała Polska, wprowadzenie

I. INFORMACJE OGÓLNE

1. Kod i nazwa rodzaju

7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion

2. Informacja w jakich regionach biogeograficznych występuje dane siedlisko

Alpejski

Kontynentalny

3. Koordynatorzy główni: obecny i w poprzednich badaniach

2016-2018: **Joanna Perzanowska**

2009-2011: **Wojciech Mróz**

4. Koordynatorzy krajowi: obecny i w poprzednich badaniach

2016-2018: **Grzegorz Vončina**

2009-2011: **Anna Koczur**

5. Współpracownicy obecni i w poprzednim badaniu

2016-2018: Andrzej Kalemba, Ewa Gutowska, Joanna Perzanowska, Paweł Pawlaczyk

2009-2011: Danuta Urban, Filip Jarzombkowski, Hanna Wójciak, Katarzyna Kiaszewicz, Paweł Pawlaczyk

6. Eksperti lokalni obecni i w poprzednich badaniach

2016-2018: Filip Jarzombkowski, Grzegorz Vončina, Joanna Korzeniak, Jolanta Kujawa-Pawlaczyk, Marek Malicki, Michał Smoczyk, Robert Stańko, Stanisław Rosadziński, Wojciech Mróz

2009-2011: Anna Koczur, Danuta Urban, Filip Jarzombkowski, Hanna Wójciak, Joanna Potocka, Jolanta Kujawa-Pawlaczyk, Michał Smoczyk, Paweł Pawlikowski, Robert Stańko, Stanisław Rosadziński

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

1. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion, cała Polska, wprowadzenie

7. Lata i miesiące obecnych i poprzednich badań z informacją, czy jeżeli były istotne różnice w porze badań oraz warunkach pogodowych pomiędzy kolejnymi powtórzeniami badań, mogły one wpłynąć na różnice w wynikach badań:

Monitorowane stanowisko siedliska 7150	Termin przeprowadzenia prac monitoringowych		Region biogeograficzny	Uwagi
	Poprzednio w latach 2009-2011	Teraz 2016		
2712 Topieliska centrum	04.08.2010 19.09.2010 2010	sierpień	CON	
2860 Topieliska południe	04.08.2010, 19.09.2010 2010	sierpień	CON	
2865 Torfowisko przy jeziorze Dubeczyńskim	lipiec 2010	sierpień	CON	
2866 Torfowisko przy jeziorze Płotycze Sobiborskie 2	22.07.2010 r., 14.08.2010 r. 2010	wrzesień	CON	
2869 Torfowisko przy jeziorze Płotycze Sobiborskie 1	22.07.2010 r., 14.08.2010 r. 2010	wrzesień	CON	
2871 Torfowisko przy jeziorze Brudno	sierpień 2010	wrzesień	CON	
2875 Młaka Brzeże	sierpień 2010	sierpień	ALP	
2876 Torfowisko przy jeziorze Moszne 1	sierpień 2010	wrzesień	CON	
2877 Mytycze 1	sierpień 2010	wrzesień	CON	
2880 Mytycze 2	sierpień 2010	wrzesień	CON	
2883 Torfowisko w rezerwacie Brzeziczno	wrzesień 2010	wrzesień	CON	
2897 Bałigówka	sierpień 2010	wrzesień	ALP	
2901 Bór na Czerwonem	czerwiec 2010	24.09.2016 i 29.08.2016	ALP	
2902 Łysa Puścizna	wrzesień 2010	wrzesień	ALP	
2958 Mechacz E	sierpień 2010	wrzesień	CON	
2963 Halizna pod Zielonką	sierpień 2010	12.09.2016, 6.10.2016	CON	
2964 Szwałnicha	sierpień 2010	październik	CON	
2965 Mechacz W	sierpień 2010	wrzesień	CON	
3085 Marianka	wrzesień 2010	wrzesień	CON	
3149 Torfowisko nad jeziorem Okoń Duży	sierpień 2010	wrzesień	CON	
3150 Torfowisko Kicz	wrzesień 2010	wrzesień	CON	
3188 Przygielkowe Moczary I	sierpień 2010	wrzesień	CON	
3196 Przygielkowe Moczary II	sierpień 2010	wrzesień	CON	
3220 Torfowisko Graniczne	sierpień 2010	wrzesień	CON	
3221 Czarne Torfowisko	sierpień 2010	wrzesień	CON	
3222 Przygielkowe Moczary III	sierpień 2010	wrzesień	CON	
3223 Rosiczka	sierpień 2010	wrzesień	CON	

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

1. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion, cała Polska, wprowadzenie

Monitorowane stanowisko siedliska 7150	Termin przeprowadzenia prac monitoringowych		Region biogeograficzny	Uwagi
	Poprzednio w latach 2009-2011	Teraz 2016		
3229 Widłaczek	sierpień 2010	wrzesień	CON	
3233 Śródleśne Oczka	sierpień 2010	wrzesień	CON	
3241 Torfowisko z wątlikiem	wrzesień 2010	wrzesień	CON	
3245 Mironice	wrzesień 2010	wrzesień	CON	
3248 Mokre	wrzesień 2010	wrzesień	CON	
3255 Zaleskie	wrzesień 2010	wrzesień	CON	
3261 Bieniec	sierpień 2010	wrzesień	CON	
3271 Torfowisko z widłaczkiem	wrzesień 2010	wrzesień	CON	
3274 Staw Kwisa	sierpień 2010	wrzesień	CON	
3288 Tarnowola	sierpień 2010	wrzesień	CON	
3291 Węgrzynice	wrzesień 2010	wrzesień	CON	
3293 Wielkie Bagno	sierpień 2010	wrzesień	CON	
3303 Nowogrodzkie Przygielkowisko I	sierpień 2010	wrzesień	CON	
3310 Margółka I	sierpień 2010	wrzesień	CON	
3311 Margółka II	sierpień 2010	wrzesień	CON	
3312 Nowogrodzkie Przygielkowisko II	sierpień 2010	wrzesień	CON	
3316 Parowa I	sierpień 2010	wrzesień	CON	
3317 Parowa II	sierpień 2010	wrzesień	CON	
3318 Leśniczówki	wrzesień 2010	wrzesień	CON	
3320 Bagna przy Rabym Kamieniu I	wrzesień 2010	wrzesień	CON	
3321 Bagna przy Rabym Kamieniu II	wrzesień 2010	wrzesień	CON	
3322 Bagna przy Rabym Kamieniu III	wrzesień 2010	wrzesień	CON	
3323 Bagna przy Rabym Kamieniu IV	wrzesień 2010	wrzesień	CON	
3324 Mierkowskie Wydmy	wrzesień 2010	wrzesień	CON	
3325 Zacisze	sierpień 2010	wrzesień	CON	
3326 Ruskie Stawy	wrzesień 2010	wrzesień	CON	
3327 Niwa	sierpień 2010	wrzesień	CON	
3343 Zacisze II	sierpień 2010	wrzesień	CON	
3360 Dębno Małe	wrzesień 2010	wrzesień	CON	
3473 Puścizna Rękowiańska	wrzesień 2011	wrzesień	ALP	
3603 Torfowisko Upy	wrzesień 2011	wrzesień	CON	
3802 Torfowisko pod Smogornią	wrzesień 2011	wrzesień	CON	
4067 Tuchom	wrzesień 2011	wrzesień	CON	
4073 Bielawskie Błota	wrzesień 2011	14.08.2016, 16.09.2016	CON	
4075 Bagna Izbickie	wrzesień 2011	wrzesień	CON	

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

1. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion, cała Polska, wprowadzenie

Optymalnym terminem do badania siedliska 7150 jest lipiec i sierpień. W cyklu 2010-2011 większość stanowisk skontrolowano w sierpniu, w 2016 r. – nieco później, we wrześniu. Ta rozbieżność nie miała wpływu na uzyskane wyniki, ponieważ przygielki są dobrze zauważalne do późnej jesieni.

8. Liczba stanowisk przypadająca na poszczególne etapy (cykle np. 2009-2011), ile nowych, ile usuniętych oraz niemonitorowanych w danym etapie (w latach 2016-2019)

Tab. 1. Liczba stanowisk przypadająca na poszczególne etapy badań dla siedliska Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion 7150, monitoring skończony

W latach (cykl)	Dokładnie w latach	Liczba monitorowanych stanowisk siedliska 7150 w latach			Liczba usuniętych	Liczba dodanych	Liczba niemonitorowanych (i nieusuniętych)	Uwagi
		W regionie ALP	W regionie CON	RAZEM				
2009-2011	2010 2011	5	57	62	0	0	0	Pierwszy cykl monitoringu siedliska 7150
2016-2018	2016	5	57	62	0	0	0	-

W 2016 r. powtórzono obserwacje na wszystkich 62 stanowiskach monitorowanych w latach 2010-2011. Zdecydowana większość z nich (57 stanowisk) leży w regionie kontynentalnym. W regionie alpejskim, gdzie zasoby siedliska są znacznie skromniejsze, monitoring był prowadzony na zaledwie 5 stanowiskach.

Stanowisko Szwalnicha w regionie kontynentalnym zostało trwale zniszczone przez składowanie odpadów i proponuje się wyłączyć je z dalszego monitoringu.

Aktualna wiedza o siedlisku oraz wyniki badań w 2016 r. wskazują na potrzebę skorygowania zestawu stanowisk objętych monitoringiem siedliska 7150. Szczegółowe informacje i zestawienia stanowisk zamieszczono w punkcie V Uwagi do metodyki.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

1. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku *Rhynchosporion*, cała Polska, wprowadzenieTab. 1A. Liczba obszarów przypadająca na poszczególne etapy badań dla siedliska Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku *Rhynchosporion* 7150, monitoring skończony

W latach (cykl)	Dokładnie w latach	Liczba monitorowanych obszarów z siedliskiem 7150 w latach			Liczba usuniętych	Liczba dodanych	Liczba niemonitorowanych (i nieusuniętych)	Uwagi
		W regionie ALP	W regionie CON	RAZEM				
2009-2011	2010 2011	1	19	20	0	0	0	Pierwszy cykl monitoringu siedliska 7150
2016-2018	2016	1	19	20	0	0	0	-

W 2016 r. powtórzono obserwacje na 19 obszarach Natura 2000 w regionie kontynentalnym oraz na jednym obszarze - Torfowiska Orawsko-Nowotarskie - w regionie alpejskim. W porównaniu do poprzedniego cyklu monitoringu nie usunięto ani nie dodano żadnego obszaru.

Stanowisko Szwalnicha położone jest na granicy obszaru PLH140034 Poligon Rembertów, tak że jedynie środkowa część transektu leży w obszarze Natura 2000. Zostało zaliczone do ostoja Natura 2000.

9. Informacja czy była zmieniana metodyka, w tym waloryzacja, oraz kiedy i na czym polegała.

W stosunku do pierwszego cyklu monitoringu metodyka obserwacji i oceny stanu siedliska nie uległa zmianie.

10. Informacja o ewentualnym wykorzystaniu wyników z innych projektów

W trakcie monitoringu siedliska 7150 nie wykorzystywano wyników z innych projektów badawczych. Przy definiowaniu siedliska i organizowaniu jego monitoringu posługiwano się dostępną literaturą. Prowadzono także liczne konsultacje z ekspertami lokalnymi i specjalistami, badającymi siedliska hydrogeniczne.

11. Reprezentatywność wyników pod względem lokalizacji, ocena właściwego rozmieszczenia stanowisk

Siedlisko 7150 należy do słabo rozpoznanych w Polsce. Poprzedni cykl monitoringu znacznie poprawił wiedzę o przygielkowiskach, zwłaszcza o ich rozmieszczeniu i regionalnym zróżnicowaniu. Obserwacjami objęto wszystkie regiony ważne z punktu widzenia ochrony siedliska 7150. Przyjmując dotychczas stosowaną definicję siedliska, już w poprzednim cyklu monitoringu wyniki uznano za reprezentatywne dla kraju i obu regionów biogeograficznych. Jednak w świetle najnowszych, szczegółowych badań naukowych z zakresu ekologii zespołów roślinnych ze związku *Rhynchosporion albae*, ich uwarunkowań siedliskowych, relacji dynamiczno-przestrzennych i synchorologii (Rosadziński 2016, msc) istnieje potrzeba doprecyzowania definicji siedliska i ściślejszego dostosowania jej do wymogów Interpretation

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

1. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion, cała Polska, wprowadzenie

Manual of European Union Habitats (2009, 2014). Pociąga to za sobą weryfikację poprawności identyfikacji siedliska na monitorowanych stanowiskach. W przypadku przededefiniowania siedliska, konieczne będzie usunięcie stanowisk, które nie odpowiadają skorygowanej definicji, oraz wytypowanie nowych stanowisk w celu uzyskania próby reprezentatywnej dla kraju. Szczegółowy opis zagadnienia umieszczono w punkcie V Uwagi do metodyki.

Korekta podejścia do siedliska 7150 i jej praktyczne konsekwencje (zmiana zestawu reprezentatywnych dla siedliska stanowisk, przedyskutowanie waloryzacji wskaźników) wymagają szerokich konsultacji ze specjalistami z zakresu ekologii siedlisk hydrogenicznymi i ekspertami zaangażowanymi w monitoring. Stąd propozycja aby temat ten (tj. uporządkowanie wiedzy na temat siedliska 7150 i podjęcie decyzji o zakresie przyjętych zmian) był podjęty na warsztatach planowanych na rok 2017.

12. Informacja o liczbie działek prywatnych

Większość stanowisk w regionie biogeograficznym kontynentalnym oraz stanowisko Bór na Czerwonym w regionie alpejskim leży na gruntach Skarbu Państwa. Pozostałe 4 z 5 stanowisk w regionie alpejskim leżą na gruntach prywatnych lub gminnych. Szczegółowe zestawienie liczby działek prywatnych zamieszczono poniżej:

Stanowisko	Liczba działek	Region	Obszar Natura 2000	Województwo
Młaka Brzeże	12	ALP	PLH120016 Torfowiska Orawsko-Nowotarskie	małopolskie
Baligówka	1	ALP	PLH120016 Torfowiska Orawsko-Nowotarskie	małopolskie
Łysa Puścizna	2	ALP	PLH120016 Torfowiska Orawsko-Nowotarskie	małopolskie
Puścizna Rękowiańska	1	ALP	PLH120016 Torfowiska Orawsko-Nowotarskie	małopolskie
Marianka	1	CON	-	podlaskie

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

2. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie alpejskim

2. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie alpejskim

II.A. PODSUMOWANIE WYNIKÓW NA POZIOMIE STANOWISKA

Tab. 2 Oceny: stanu ochrony, jego parametrów i wskaźników łącznie na stanowiskach w regionie biogeograficznym alpejskim w różnych okresach badawczych dla typu siedliska przyrodniczego Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion 7150, monitoring skończony

Nazwa parametru/ Stan ochrony	Nazwa wskaźnika/ Nazwa parametru	OCENA stanu siedliska przyrodniczego 7150 na stanowiskach								Suma monitorowanych stanowisk	
		Liczba stanowisk z daną oceną									
		FV		U1		U2		XX		poprzednio	teraz
		poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz		
		w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016
Powierzchnia		0	0	3	3	2	2	0	0	5	5
Specyficzna struktura i funkcje	Gatunki charakterystyczne	1	2	4	3	0	0	0	0	5	5
	Rodzime gatunki ekspansywne roślin zielnych	3	3	0	0	2	2	0	0	5	5
	Melioracje odwadniające	1	2	3	2	1	1	0	0	5	5
	Obce gatunki inwazyjne	5	5	0	0	0	0	0	0	5	5
	Obecność krzewów i drzew	4	3	1	2	0	0	0	0	5	5
	Pozyskanie torfu	1	1	4	4	0	0	0	0	5	5
	Struktura przestrzenna płatów siedliska	0	0	5	4	0	1	0	0	5	5
	Gatunki dominujące	4	4	1	0	0	1	0	0	5	5
	Procent powierzchni zajęty przez siedlisko na transekcie	1	1	2	2	2	2	0	0	5	5
	Stopień uwodnienia	3	3	1	2	1	0	0	0	5	5
	Pokrycie i struktura gatunkowa mchów	1	1	1	0	3	4	0	0	5	5
Odsłonięty torf	1	0	3	2	1	3	0	0	5	5	

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

2. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie alpejskim

Nazwa parametru/ Stan ochrony	Nazwa wskaźnika/ Nazwa parametru	OCENA stanu siedliska przyrodniczego 7150 na stanowiskach								Suma monitorowanych stanowisk	
		Liczba stanowisk z daną oceną									
		FV		U1		U2		XX		poprzednio	teraz
		poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz		
		w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016
	Geneza siedliska	1	1	1	1	3	3	0	0	5	5
	Parametr Specyficzna struktura i funkcje	0	0	1	1	4	4	0	0	5	5
Perspektywy ochrony		1	1	0	0	4	4	0	0	5	5
STAN OCHRONY (Ocena ogólna)		0	0	1	1	4	4	0	0	5	5

Podkreślono wskaźniki kardynalne.

Tab. 2A1. Podsumowanie zmian ocen stanu ochrony i parametrów łącznie na tych stanowiskach, na których powtarzano badania w regionie biogeograficznym alpejskim w różnych okresach badawczych dla typu siedliska przyrodniczego Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion 7150, monitoring skończony

W porównaniu do cyklu monitoringu 2010-2011 ocena wszystkich parametrów oraz stanu ochrony dla wszystkich 5 badanych stanowisk jest taka sama jak poprzednio.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

2. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie alpejskim

Tab. 2A2 Podsumowanie zmian ocen wskaźników łącznie na tych stanowiskach, na których powtarzano badania w regionie biogeograficznym alpejskim w różnych okresach badawczych dla typu siedliska przyrodniczego Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion 7150, monitoring skończony

Nazwa parametru	Nazwa wskaźnika	ZMIANY OCEN siedliska 7150								Suma stanowisk
		Liczba stanowisk z daną zmianą, w tym rzeczywistą								
		poprawa			pogorszenie			inne zmiany (dotyczy tylko badań)	brak zmian	
		o 1 stopień	o 2 stopnie	RAZEM	o 1 stopień	o 2 stopnie	RAZEM			
Specyficzna struktura i funkcje	Gatunki charakterystyczne	1	0	1	0	0	0	0	4	5
	Melioracje odwadniające	1	0	1	0	0	0	0	4	5
	Obce gatunki inwazyjne	0	0	0	0	0	0	0	5	5
	Obecność krzewów i drzew	0	0	0	1	0	1	0	4	5
	Pozyskanie torfu	0	0	0	0	0	0	0	5	5
	Struktura przestrzenna płatów siedliska	0	0	0	1	0	1	0	4	5
	Gatunki dominujące	0	0	0	1	0	1	0	4	5
	Procent powierzchni zajęty przez siedlisko na transekcie	0	0	0	0	0	0	0	5	5
	Stopień uwodnienia	1	0	1	0	0	0	0	4	5
	Pokrycie i struktura gatunkowa mchów	0	0	0	1	0	1	0	4	5
	Odsłonięty torf	0	0	0	1	1	2	0	3	5
	Geneza siedliska	0	0	0	0	0	0	0	5	5
	Rodzime gatunki ekspansywne roślin zielnych	0	0	0	0	0	0	0	5	5
Podsumowanie		2	0	0	5	1	6	0	5	5
UWAGI										

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

2. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie alpejskim**PODSUMOWANIE WYNIKÓW NA POZIOMIE STANOWISK**

Badane stanowiska w regionie alpejskim leżą na terenie 1 obszaru Natura 2000, na terenie Torfowisk Orawsko-Nowotarskich. Takie położenie i brak zróżnicowania hipsometrycznego powoduje że nie ma zróżnicowania geograficznego wyników.

II.A.1 WSKAŹNIKI STANU OCHRONY, AKTUALNE ODDZIAŁYWANIA I PRZEWIDYWANE ZAGROŻENIA W REGIONIE BIOGEOGRAFICZNYM**ALPEJSKIM NA STANOWISKACH****1. Stan i zmiany w czasie poszczególnych wskaźników Struktury i funkcji siedliska na stanowiskach**

Gatunki charakterystyczne – kardynalny wskaźnik w ocenie struktury i funkcji siedliska 7150; na wszystkich stanowiskach liczba gatunków charakterystycznych jest mała i za wyjątkiem przygielki nie występują one obficie. Na FV oceniono wskaźnik na 2 stanowiskach: Bór na Czerwonem i Puścizna Rękowiańska (obecne: przygielka biała *Rhynchospora alba*, rosiczka okrągłolistna *Drosera rotundifolia*, welnianka wąskolistna *Eriophorum angustifolium*), na U1 – na 3 pozostałych. W porównaniu do poprzedniego cyklu monitoringu podniesiono ocenę wskaźnika dla stanowiska Puścizna Rękowiańska, na którym zwiększyła się liczba gatunków typowych dla siedliska.

Rodzime gatunki ekspansywne roślin zielnych – kardynalny wskaźnik w ocenie struktury i funkcji siedliska 7150; za wyjątkiem stanowisk Łysa Puścizna i Puścizna Rękowiańska (ocena U2) nie zaobserwowano ekspansywnych gatunków roślin, stąd na pozostałych 3 stanowiskach wskaźnik oceniono na FV. W porównaniu do poprzedniego cyklu monitoringu ocena wskaźnika na poszczególnych stanowiskach nie uległa zmianie.

Melioracje odwadniające – na stanowisku Baligówka obecny czynny rów odwadniający (U2), na stanowiskach Łysa Puścizna i Młaka Brzeże infrastruktura melioracyjna zaniedbana (U1), na stanowiskach Bór na Czerwonem i Puścizna Rękowiańska – nie oddziałuje na siedlisko (FV). W porównaniu do poprzedniego cyklu monitoringu podniesiono ocenę wskaźnika z U1 do FV na Puściznie Rękowiańskiej, ponieważ teren stanowiska nie jest narażony na negatywne oddziaływanie rowów odwadniających.

Obce gatunki inwazyjne – kardynalny wskaźnik w ocenie struktury i funkcji siedliska 7150; na żadnym z monitorowanych stanowisk nie stwierdzono ich obecności ani w poprzednim okresie badań, ani obecnie.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

2. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie alpejskim

Obecność krzewów i drzew – kardynalny wskaźnik w ocenie struktury i funkcji siedliska 7150; na 3 stanowiskach ocenionych na FV obserwowano jedynie pojedyncze osobniki sosny zwyczajnej, drzewokosej, kruszyny, sporadycznie brzozy zwisłej. Na Łysej Puściznie podrost sosny zwyczajnej zajmował 5%, na Puściznie Rękowiańskiej dość licznie rosła kruszyna. Na obu stanowiskach stan wskaźnika oceniono na U1. W porównaniu do poprzedniego cyklu monitoringu na stanowisku Puścizna Rękowiańska wzrosło pokrycie kruszyny *Frangula alnus* z 1 do 10%, stąd obniżenie oceny wskaźnika z FV do U1. Na pozostałych 4 stanowiskach nie odnotowano zmian.

Pozyskanie torfu – wszystkie monitorowane obiekty były w przeszłości eksploatowane. Wskaźnik oceniony na FV jedynie na stanowisku Bór na Czerwonym, gdzie wydobywanie torfu zakończyło się w 1925 r. Pozostałe stanowiska oceniono na U1. W porównaniu do poprzedniego cyklu monitoringu ocena wskaźnika na poszczególnych stanowiskach nie uległa zmianie.

Struktura przestrzenna płatów siedliska – kardynalny wskaźnik w ocenie struktury i funkcji siedliska 7150; na wszystkich stanowiskach obserwowano średnią lub dużą fragmentację siedliska. Na żadnym ze stanowisk powierzchnia pojedynczych płatów nie przekraczała 25m², zwykle było to ok. 10m². Na stanowisku Młaka Brzeże, gdzie stopień fragmentacji płatów z przygielką był silniejszy niż poprzednio ocenę wskaźnika obniżono z U1 do U2. Na pozostałych stanowiskach stan wskaźnika oceniono na U1. W porównaniu do poprzedniego cyklu monitoringu ocena wskaźnika została obniżona z U1 do U2 na stanowisku Młaka Brzeże, gdzie stopień fragmentacji płatów z przygielką był silniejszy niż poprzednio. Na pozostałych stanowiskach sytuacja nie uległa zmianie.

Gatunki dominujące – na 4 stanowiskach dominuje przygielka biała (ocenione na FV). Na stanowisku Łysa Puścizna wśród dominantów obecne były także obce siedliskowo wrzos zwyczajny i wełnianka pochwowata, stąd ocena wskaźnika U2. W porównaniu do poprzedniego cyklu monitoringu ocena wskaźnika została obniżona z U1 do U2 na stanowisku Łysa Puścizna, gdzie wśród dominantów obecne były także obce siedliskowo wrzos zwyczajny i wełnianka pochwowata. Na pozostałych stanowiskach sytuacja nie uległa zmianie.

Procent powierzchni zajęty przez siedlisko na transekcji – siedlisko występuje w obrębie torfowisk wysokich w postaci małych, rozproszonych płatów. Jedynie na Puściznie Rękowiańskiej stan wskaźnika oceniono jako właściwy (FV). Na stanowiskach Baligówka, Bór na Czerwonym stan był niezadowolający (U1), na stanowiskach Młaka Brzeże, Łysa Puścizna – zły (U2). W porównaniu do poprzedniego cyklu monitoringu ocena wskaźnika na poszczególnych stanowiskach nie uległa zmianie.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

2. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie alpejskim

Stopień uwodnienia – na 3 stanowiskach oceniony jako właściwy, na 2 (Młaka Brzeże, Baligówka) – jako niezadowolający. W porównaniu do poprzedniego cyklu monitoringu poprawie uległo uwodnienie siedliska na stanowisku Młaka Brzeże (ocena podniesiona z U2 do U1). Na pozostałych stanowiskach sytuacja nie uległa zmianie.

Pokrycie i struktura gatunkowa mchów – na 4 stanowiskach pokrycie warstwy mchów przekraczało 60% i dominowały w niej torfowce, stąd ocena wskaźnika U2. Jedynie na Puściznie Rękowiańskiej pokrycie mchów nie przekraczało 5% (ocena FV). W porównaniu do poprzedniego cyklu monitoringu znacznie zwiększyło pokrycie mchów na stanowisku Bór na Czerwonym (ocena obniżona z U1 do U2). Na pozostałych stanowiskach sytuacja nie uległa zmianie.

Odsłonięty torf – kardynalny wskaźnik w ocenie struktury i funkcji siedliska 7150; na 3 stanowiskach był kilkuprocentowy (ocena U2), na stanowiskach Bór na Czerwonym, Łysa Puścizna przewyższał 10% (ocena U1). W porównaniu do poprzedniego cyklu monitoringu na stanowiskach Puścizna Rękowiańska i Baligówka powierzchnia odsłoniętego torfu zmniejszyła się, co skutkowało obniżeniem oceny wskaźnika do U2. Na pozostałych stanowiskach nie zanotowano istotnych zmian.

Geneza siedliska – 3 stanowiska ma charakter antropogeniczny: płyty przygiełki białej zasiedlają potorfia i miejsca wydeptywane przez ludzi i zwierzęta (Baligówka, Puścizna Rękowiańska, Łysa Puścizna - ocenione na U2). Na stanowisku Młaka Brzeże odsłonięcia torfu powstają w wyniku działalności zwierząt (ocena U1). Jedynie na stanowisku Bór na Czerwonym płyty przygiełkowisk zasiedlają rynny erozyjne na krawędzi kopuły torfowiska (ocena FV). W porównaniu do poprzedniego cyklu monitoringu ocena wskaźnika na poszczególnych stanowiskach nie uległa zmianie.

2. Stan i zmiany w czasie poszczególnych aktualnych oddziaływań dla siedliska na stanowiskach

Na pięciu stanowiskach odnotowano 11 rodzajów oddziaływań.

Najbardziej istotne dla siedliska 7150 w regionie alpejskim są oddziaływania związane z naturalną sukcesją oraz odwodnieniami, towarzyszącymi eksploatacji torfowisk, prowadzonej w przeszłości w Kotlinie Orawsko-Nowotarskiej na dużą skalę. Obecnie pozyskiwanie torfu straciło na intensywności i nie stanowi zagrożenia (przynajmniej dla monitorowanych stanowisk), lecz pozostała sieć rowów melioracyjnych z różną siłą odwadnia siedlisko na 3 z 5 badanych stanowisk.

Effektem dawnych ingerencji w środowisko naturalne jest pojawienie się lub nasilenie naturalnych procesów ewolucji biocenotycznej, obserwowanej na wszystkich 5 stanowiskach. Naturalne przemiany roślinności przebiegają z różną siłą i zależą głównie od obecności lub zaniku czynników erozyjnych oraz od ich intensywności. Na

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

2. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie alpejskim

stanowiskach Baligówka, Łysa Puścizna, Bór na Czerwonem postępują w kierunku regeneracji mszarów oraz, bardzo powoli, boru bagiennego, na Młace Brzeże – następuje rozwój mszarów, a na Puściznie Rękowiańskiej – ewolucja w kierunku turzycowisk i zbiorowiska z wełnianką.

Kolejnym czynnikiem istotnym dla kondycji siedliska jest wydeptywanie torfowisk. O ile wydeptywanie o umiarkowanej intensywności sprzyja utrzymaniu siedliska (zjawisko to ma miejsce od dawna i jest czynnikiem ubocznym zbierania jagód), to jego zbytne nasilenie stanowi zagrożenie dla siedliska. Negatywne skutki wydeptywania zanotowano na stanowisku Bór na Czerwonem, narażonym na silniejszą presję przez ułatwienie dostępu do kopuły torfowiska (pomost przez okrajek i most łączący okolice torfowiska z dużym osiedlem mieszkaniowym).

Biorąc pod uwagę 11 rodzajów oddziaływań odnoszących się do 5 stanowisk, na 3 stanowiskach nie odnotowano zmian w przypadku 3 oddziaływań, na 5 nastąpiła poprawa w odniesieniu do 7 oddziaływań, a na 3 pogorszenie stanu w odniesieniu do 5 oddziaływań.

W 2016 r. na żadnym z monitorowanych stanowisk nie zarejestrowano wydobywania torfu, podobnie jak poprzednio (wydobywanie torfu odnotowane na 3 stanowiskach w okresie 2010-2011 świadczyło o dawnym, a nie aktualnym, pozyskaniu). Oddziaływanie infrastruktury melioracyjnej nie zmieniło się na Łysej Puściznie i Młace Brzeże. Ze względu na zarośnięcie i wypłylenie rowu melioracyjnego na stanowisku Baligówka, nieco obniżyła się siła jego oddziaływania. W wyniku budowy zastawek poprawiło się uwodnienie torfowiska Bór na Czerwonem. Zmalała także intensywność wydeptywania, prowadzącego do mechanicznego niszczenia przygiełki – spośród 2 stanowisk, na których odnotowano w okresie 2010-2011 negatywne skutki wydeptywania, w 2016 r. obserwowano je tylko (choć z mniejszą intensywnością) na stanowisku Bór na Czerwonem, nie stwierdzono natomiast na Baligówce. Nie zauważono także śladów pożaru. Inne oddziaływania na siedlisko na 5 monitorowanych stanowiskach nie uległy istotnym zmianom.

2. Stan i zmiany w czasie w zakresie i intensywności poszczególnych przewidywanych zagrożeń dla siedliska na stanowiskach

Zestaw przewidywanych zagrożeń, to głównie zagrożenia związane z naturalną sukcesją, obserwowaną na wszystkich 5 stanowiskach. Przemiany roślinności przebiegają z różną siłą i w różnym kierunku, zależnie od lokalnych uwarunkowań siedliskowych i biocenotycznych. Na stanowiskach Baligówka, Łysa Puścizna, Bór na Czerwonem postępują w kierunku mszarów oraz, bardzo powoli, boru bagiennego, na Młace Brzeże – następuje regeneracja mszarów, a na Puściznie Rękowiańskiej – ewolucja w kierunku turzycowisk i zbiorowiska z wełnianką.

Nadal aktualne pozostają zagrożenia związane z odwodnieniami. Sieć rowów melioracyjnych z różną siłą odwadnia siedlisko na 3 z 5 badanych stanowisk.

Kolejnym zagrożeniem dla siedliska jest intensywne wydeptywanie, prowadzące do mechanicznego niszczenia przygiełki. Negatywne skutki wydeptywania zanotowano na stanowisku Bór na Czerwonem, nie obserwowano ich natomiast na Baligówce.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

2. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie alpejskim

W porównaniu do stanu z okresu 2010-2011, na 3 stanowiskach nie odnotowano zmian w przypadku 2 zagrożeń, na 5 nastąpiła poprawa w odniesieniu do 7 zagrożeń, a na 2 pogorszenie stanu w odniesieniu do 4 zagrożeń.

W porównaniu do poprzedniego cyklu monitoringu zmiany w zagrożeniach siedliska na poszczególnych stanowiskach są niewielkie. Wydobywanie torfu odnotowane na 3 stanowiskach w okresie 2010-2011 świadczyło o dawnym, a nie aktualnym pozyskaniu, tak więc nie nastąpiła realna zmiana w oddziaływaniu tego czynnika na stan siedliska. Negatywny wpływ sieci rowów melioracyjnych na siedlisko na stanowiskach Łysa Puścizna i Młaka Brzeże nie zmienił się, natomiast na stanowisku Baligówka nieco zmniejszyła się siła jego oddziaływania.

Zagrożenia związane z naturalną sukcesją pozostają aktualne na wszystkich stanowiskach. Niewielkiej poprawie uległa sytuacja przygielkówek narażonych na mechaniczne zniszczenie na stanowisku Baligówka. Zagrożenie wydeptywaniem utrzymało się natomiast na stanowisku Bór na Czerwonym, choć zmniejszyła się intensywność jego oddziaływania.

II.A.2. STAN OCHRONY I JEGO PARAMETRY W REGIONIE BIOGEOGRAFICZNYM ALPEJSKIM - NA STANOWISKACH**1. Stan i zmiany w czasie parametru Powierzchnia siedliska na stanowiskach**

Parametr Powierzchnia – na wszystkich monitorowanych stanowiskach powierzchnia siedliska jest niewielka, z tendencją do zmniejszania się. Na stanowiskach Młaka Brzeże i Łysa Puścizna płyty są małe i w zaniku (ocena U2). Na pozostałych trzech stanowiskach (Baligówka, Bór na Czerwonym, Puścizna Rękowiańska) płyty są niewielkie, lecz ich powierzchnia zmniejsza się względnie powoli na skutek zarastania przez kruszynę oraz sukcesji w kierunku torfowisk wysokich lub przejściowych i dlatego oceniono je na U1.

2. Stan i zmiany w czasie parametru Struktura i funkcja na stanowiskach

Parametr Specyficzna struktura i funkcje - ocena tego parametru jest wypadkową ocen wskaźników opisujących strukturę i stan zachowania siedliska oraz przebiegające w nim procesy. W 2016 r. przeważały oceny U2, jedynie na stanowisku Bór na Czerwonym strukturę funkcje siedliska oceniono na U1. Największy wpływ na złą ocenę parametru na monitorowanych stanowiskach miały: niewielka powierzchnia odsłoniętego torfu, antropogeniczny charakter większości płatów oraz niewłaściwe pokrycie i zaburzona struktura gatunkowa mchów. Obcych gatunków inwazyjnych nie zaobserwowano w ogóle, a gatunki ekspansywne oraz drzewa i krzewy (sosna i kruszyna) pojawiały się rzadko.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

2. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie alpejskim**3. Stan i zmiany w czasie parametru Perspektywy ochrony na stanowiskach**

Parametr Perspektywy ochrony – w ocenie tego parametru uwzględniano stan zachowania siedliska, jego powierzchnię i tendencje ewentualnych zmian oraz istniejące zagrożenia. Pod uwagę brano także stosunki własnościowe i zarządzających terenem, ponieważ szanse utrzymania zagrożonych torfowisk w dużej mierze zależą od podejmowanych działań ochrony czynnej, o które trudniej w przypadku właścicieli prywatnych. Spośród 5 monitorowanych stanowisk, jedynie Bór na Czerwonym leży na gruntach Skarbu Państwa i jest objęty czynną ochroną (ocena parametru FV). Na pozostałych stanowiskach szanse zachowania siedliska w stanie niepogorszonym oceniono jako złe (U2), m.in. z powodu silnego zaburzenia struktury i funkcji siedliska, jego niewielkiej powierzchni połączonej ze znaczną fragmentacją płatów oraz wciąż czynnej infrastruktury melioracyjnej.

4. Stan i zmiany w czasie Oceny ogólnej na stanowiskach

Ocena stanu ochrony siedliska jest tożsama z oceną najniżej ocenionego parametru. W regionie alpejskim 4 stanowiska uzyskały ocenę złą, tylko jedno (Bór na Czerwonym) – niezadowalającą. Na tak niską ocenę stanu ochrony przygiełkowisk w regionie wpłynęły: niewielka, dość szybko zmniejszająca się powierzchnia siedliska, antropogeniczne pochodzenie większości stanowisk, daleko posunięty proces sukcesji w kierunku torfowisk przejściowych (w znacznym stopniu wykształcony już mszar) lub wysokich, a także brak jakichkolwiek form ochrony siedliska.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

2. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie alpejskim

II.B. POZOSTAŁE TABELI NA POZIOMIE STANOWISKA

Tab. 3 Oceny: stanu ochrony i jego parametrów na poszczególnych stanowiskach w regionie biogeograficznym alpejskim dla siedliska przyrodniczego Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion 7150, monitoring skończony

Lp.	Kod obszaru Natura 2000	Nazwa obszaru Natura 2000	Województwo kraina geograficzna	Id stanowiska	Nazwa stanowiska	Oceny dla poszczególnych stanowisk dla siedliska 7150							
						Powierzchnia		Specyficzna struktura i funkcje		Perspektywy ochrony		Stan ochrony (ocena ogólna)	
						poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz
						2009-2011	2016	2009-2011	2016	2009-2011	2016	2009-2011	2016
1.	PLH120016	Torfowiska Orawsko-Nowotarskie	małopolskie Kotlina Orawsko-Nowotarska	2875	Młaka Brzeże	U2	U2	U2	U2	U2	U2	U2	U2
2.	PLH120016	Torfowiska Orawsko-Nowotarskie	małopolskie Kotlina Orawsko-Nowotarska	2897	Baligówka	U1	U1	U2	U2	U2	U2	U2	U2
3.	PLH120016	Torfowiska Orawsko-Nowotarskie	małopolskie Kotlina Orawsko-Nowotarska	2901	Bór na Czerwonym	U1	U1	U1	U1	FV	FV	U1	U1
4.	PLH120016	Torfowiska Orawsko-Nowotarskie	małopolskie Kotlina Orawsko-Nowotarska	2902	Łysa Puścizna	U2	U2	U2	U2	U2	U2	U2	U2
5.	PLH120016	Torfowiska Orawsko-Nowotarskie	małopolskie Kotlina Orawsko-Nowotarska	3473	Puścizna Rękowiańska	U1	U1	U2	U2	U2	U2	U2	U2
Suma poszczególnych ocen stanowisk					FV	0	0	0	0	1	1	0	0
					U1	3	3	1	1	0	0	1	1
					U2	2	2	4	4	4	4	4	4
					XX	0	0	0	0	0	0	0	0
RAZEM liczba ocenianych stanowisk/ ocen						5	5	5	5	5	5	5	5

Brak zmian ocen parametrów na badanych stanowiskach w trakcie 2 okresów badań.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

2. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie alpejskim

Tab. 4A Zmiany aktualnych oddziaływań łącznie na stanowiskach, na których powtarzano badania w regionie biogeograficznym alpejskim pomiędzy różnymi okresami badawczymi dla siedliska przyrodniczego Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion 7150, monitoring skończony

Kod	Aktualne oddziaływanie	Uszczegółowienie - wytłumaczenie na czym ono polega	Liczba stanowisk z danym oddziaływaniem razem w roku 2016	Liczba stanowisk, na których nie nastąpiły zmiany	Liczba stanowisk, na których nastąpiła poprawa, w tym w intensywności	Liczba stanowisk, na których nastąpiło pogorszenie, w tym w intensywności
C01.03	Wydobywanie torfu	Eksploatacja kilkadziesiąt lat temu			1	
C01.03.01	ręczne wycinanie torfu	chałupnicza eksploatacja przy brzegach kopuły			1	
C01.03.02	mechaniczne usuwanie torfu	Eksploatacja na przełomie lat 60. i 70. XX wieku			1	
G05	inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka	pożar wskutek zaproszenia ognia			1	
G05.01	Wydeptywanie, nadmierne użytkowanie	dzikie ścieżki, ścieżki dydaktyczne	2	1	2	
J02.01	Zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie - ogólnie	czynne rowy odwadniające	1			1
J02.01.02	osuszanie terenów morskich, ujściowych, bagiennych	rowy odwadniające	1			1
J02.06	Pobór wód z wód powierzchniowych	pozostałe po eksploatacji czynne rowy odwadniające	1	1	2	
J02.08	Podwyższenie zwierciadła wody / sztuczne zasilanie wód podziemnych	budowa zastawek na cieku – dotyczy stan. Bór na Czerwonem				1
K02	Ewolucja biocenotyczna, sukcesja	zarastanie sosną (ewolucja w kierunku boru bagiennego) lub regeneracja mszarów wysokich	4	3	1	1

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

2. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie alpejskim

Kod	Aktualne oddziaływanie	Uszczegółowienie - wytłumaczenie na czym ono polega	Liczba stanowisk z danym oddziaływaniem razem w roku 2016	Liczba stanowisk, na których nie nastąpiły zmiany	Liczba stanowisk, na których nastąpiła poprawa, w tym w intensywności	Liczba stanowisk, na których nastąpiło pogorszenie, w tym w intensywności
K02.01	zmiana składu gatunkowego (sukcesja)	j.w.	1			1
Suma stanowisk (podsumowanie zmian)			5	3	5	3

Puste pola oznaczają, że brak wyników w danej kategorii

W niektórych przypadkach wartości w 3 ostatnich kolumnach się nie sumują do wartości z kolumny 4. Może to wynikać z różnych przyczyn: odnotowania oddziaływania lub jego braku na nowych stanowiskach, określenie jego intensywności jako nieznanego: X. Brak wartości w kolumnie 4, a wpisane wartości w kolumnach 6 lub 7 oznaczają, że oddziaływanie było odnotowane poprzednio, ale nie było odnotowane w 2016 roku, a jego zaistnienie oznacza pogorszenie lub poprawę. Wartość w kolumnie 4, a brak wartości w pozostałych kolumnach oznacza, że oddziaływanie zostało po raz pierwszy odnotowane w 2016 roku.

UWAGI:

Brak zmian w ocenach stwierdzano w przypadkach:

- równych wartości wpływu i intensywności oddziaływania, poprzednio i teraz,
- wpływu neutralnego, poprzednio i teraz,
- wpływu neutralnego, poprzednio lub teraz, jeżeli oddziaływanie stwierdzono tylko w jednym cyklu badań.

Poprawę stwierdzano w przypadkach:

- poprawy wpływu,
- poprawy w intensywności, w przypadku równych wpływów (przy wpływie pozytywnym wzrost intensywności, a przy wpływie negatywnym jej spadek),
- wpływu negatywnego w poprzednich badaniach, jeżeli obecnie nie stwierdzono oddziaływania,
- wpływu pozytywnego w obecnych badaniach, jeżeli poprzednio nie stwierdzono oddziaływania.

Pogorszenie stwierdzano w przypadkach:

- pogorszenia wpływu,
- pogorszenia w intensywności, w przypadku równych wpływów (przy wpływie pozytywnym spadek intensywności, a przy wpływie negatywnym jej wzrost),
- wpływu negatywnego w obecnych badaniach, jeżeli poprzednio nie stwierdzono oddziaływania.
- wpływu pozytywnego w poprzednich badaniach, jeżeli obecnie nie stwierdzono oddziaływania.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

2. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie alpejskim

Tab. 5 Przewidywane zagrożenia - dane ogólne - łącznie na stanowiskach w regionie biogeograficznym alpejskim w różnych okresach badawczych dla siedliska przyrodniczego Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion 7150, monitoring skończony

Kod	Przewidywane zagrożenie w przyszłości	Uszczegółowienie - wytłumaczenie na czym ono polega	Liczba stanowisk z danym zagrożeniem		Liczba stanowisk z daną intensywnością zagrożenia							
			poprzednio	teraz	Intensywność zagrożenia							
					A		B		C		X	
			w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016
C01.03	Wydobywanie torfu	Eksploatacja kilkadziesiąt lat temu	1	-					1			
C01.03.01	ręczne wycinanie torfu	chałupnicza eksploatacja przy brzegach kopyły	1	-					1			
C01.03.02	mechaniczne usuwanie torfu	Eksploatacja na przełomie lat 60. i 70. XX wieku	1	-					1			
G05	inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka	pożar wskutek zaproszenia ognia	1	-	1							
G05.01	Wydeptywanie, nadmierne użytkowanie	dzikie ścieżki, ścieżki dydaktyczne	2	1			2			1		
J02.01	Zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie - ogólnie	czynne rowy odwadniające	-	1				1				
J02.01.02	osuszanie terenów morskich, ujściowych, bagiennych	rowy odwadniające	-	1						1		
J02.06	Pobór wód z wód powierzchniowych	pozostałe po eksploatacji czynne rowy odwadniające	3	1	1				2	1		
K02	Ewolucja biocenotyczna, sukcesja	budowa zastawek na cieku – dotyczy stan. Bór na Czerwonym	4	4	2	2	1		1	2		
K02.01	zmiana składu gatunkowego (sukcesja)	zarastanie sosną (ewolucja w kierunku boru bagiennego) lub regeneracja mszarów wysokich	-	1					1			
Liczba stanowisk, dla których przewiduje się dane zagrożenie / liczba wszystkich monitorowanych stanowisk			5/5	5/5	3/5	2/5	3/5	2/5	5/5	4/5	0	0

Puste pola oznaczają, że brak wyników w danej kategorii

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

2. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie alpejskim

Tab. 5A Zmiany przewidywanych zagrożeń łącznie na tych samych stanowiskach w regionie biogeograficznym alpejskim pomiędzy różnymi okresami badawczymi dla siedliska przyrodniczego Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion 7150, monitoring skończony

Kod	Przewidywane zagrożenie	Uszczegółowienie - wytłumaczenie na czym ono polega	Liczba stanowisk razem	Liczba stanowisk, na których nie nastąpiły zmiany	Liczba stanowisk, na których nastąpiła poprawa w intensywności	Liczba stanowisk, na których nastąpiło pogorszenie w intensywności
C01.03	Wydobywanie torfu	Eksploatacja kilkadziesiąt lat temu			1	
C01.03.01	ręczne wycinanie torfu	chałupnicza eksploatacja przy brzegach kopuły			1	
C01.03.02	mechaniczne usuwanie torfu	Eksploatacja na przełomie lat 60. i 70. XX wieku			1	
G05	inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka	pożar wskutek zaproszenia ognia			1	
G05.01	Wydeptywanie, nadmierne użytkowanie	dzikie ścieżki, ścieżki dydaktyczne	1		2	
J02.01	Zасыpywanie terenu, melioracje i osuszanie - ogólnie	czynne rowy odwadniające	1			1
J02.01.02	osuszanie terenów morskich, ujściowych, bagiennych	rowy odwadniające	1			1
J02.06	Pobór wód z wód powierzchniowych	pozostałe po eksploatacji czynne rowy odwadniające	1	1	2	
K02	Ewolucja biocenotyczna, sukcesja	budowa zastawek na cieku – dotyczy stan. Bór na Czerwonym	4	3	1	1
K02.01	zmiana składu gatunkowego (sukcesja)	zarastanie sosną (ewolucja w kierunku boru bagiennego) lub regeneracja mszarów wysokich	1			1

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

2. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie alpejskim

Kod	Przewidywane zagrożenie	Uszczegółowienie - wytłumaczenie na czym ono polega	Liczba stanowisk razem	Liczba stanowisk, na których nie nastąpiły zmiany	Liczba stanowisk, na których nastąpiła poprawa w intensywności	Liczba stanowisk, na których nastąpiło pogorszenie w intensywności
Suma stanowisk (podsumowanie zmian)			5	3	5	2

Puste pola oznaczają, że brak wyników w danej kategorii

W niektórych przypadkach wartości w 3 ostatnich kolumnach się nie sumują do wartości z kolumny 4. Może to wynikać z różnych przyczyn: odnotowania zagrożenia lub jego braku na nowych stanowiskach, określenie jego intensywności jako nieznanego: X. Brak wartości w kolumnie 4, a wpisane wartości w kolumnach 6 lub 7 oznaczają, że zagrożenie było odnotowane poprzednio, ale nie było odnotowane w 2016 roku, a jego zaistnienie oznacza pogorszenie lub poprawę. Wartość w kolumnie 4, a brak wartości w pozostałych kolumnach oznacza, że zagrożenie zostało po raz pierwszy odnotowane w 2016 roku.

Łącznie na 5 monitorowanych stanowiskach zarejestrowano 10 rodzajów zagrożeń.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

2. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie alpejskim

III.A. PODSUMOWANIE WYNIKÓW NA POZIOMIE OBSZARÓW NATURA 2000

Tab. 6 Oceny: stanu ochrony, jego parametrów i wskaźników łącznie na obszarach Natura 2000 w regionie biogeograficznym alpejskim w różnych okresach badawczych dla siedliska przyrodniczego Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion 7150, monitoring skończony

Nazwa parametru/ Stan ochrony	Nazwa wskaźnika/ Nazwa parametru	Ocena stanu siedliska przyrodniczego 7150								Suma obszarów Natura 2000	
		Liczba obszarów Natura 2000 z daną oceną									
		FV		U1		U2		XX		poprzednio	teraz
		poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz		
		w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016
Powierzchnia		0	0	0	0	1	1	0	0	1	1
Specyficzna struktura i funkcje	Gatunki charakterystyczne	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1
	Rodzime gatunki ekspansywne roślin zielnych	1	1	0	0	0	0	0	0	1	1
	Melioracje odwadniające	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1
	Obce gatunki inwazyjne	1	1	0	0	0	0	0	0	1	1
	Obecność krzewów i drzew	1	0	0	0	0	1	0	0	1	1
	Pozyskanie torfu	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1
	Struktura przestrzenna płatów siedliska	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1
	Gatunki dominujące	1	1	0	0	0	0	0	0	1	1
	Stopień uwodnienia	0	0	1	0	0	1	0	0	1	1
	Pokrycie i struktura gatunkowa mchów	0	0	0	0	1	1	0	0	1	1
	Odsłonięty torf	0	0	1	0	0	1	0	0	1	1
	Geneza siedliska	0	0	0	0	1	1	0	0	1	1
Parametr Specyficzna struktura i funkcje	0	0	0	0	1	1	0	0	1	1	
Perspektywy ochrony		0	0	0	0	1	1	0	0	1	1
STAN OCHRONY (Ocena ogólna)		0	0	0	0	1	1	0	0	1	1

(Tab. 6A) Podsumowanie zmian ocen stanu ochrony i parametrów na obszarach Natura 2000, na których powtarzano badania, w regionie biogeograficznym alpejskim w różnych okresach badawczych dla siedliska przyrodniczego Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion 7150, monitoring skończony

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

2. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie alpejskim

W regionie alpejskim siedlisko monitorowano jedynie w obszarze Torfowiska Orawsko-Nowotarskie. Wszystkie parametry stanu ochrony oceniono jako złe. W ciągu 5-6 lat od poprzedniego cyklu monitoringu nie odnotowano żadnych istotnych zmian, które mogłyby wpłynąć na poprawę bądź pogorszenie ocen parametrów.

PODSUMOWANIE WYNIKÓW NA POZIOMIE OBSZARÓW

II.A.1 Wskaźniki stanu ochrony, aktualne oddziaływania i przewidywane zagrożenia w regionie biogeograficznym alpejskim w obszarach Natura 2000

Badane stanowiska w regionie alpejskim leżą na terenie 1 obszaru Natura 2000, na terenie Torfowisk Orawsko-Nowotarskich. Takie położenie i brak zróżnicowania hipsometrycznego powoduje że nie ma zróżnicowania geograficznego wyników.

1. Stan i zmiany w czasie poszczególnych wskaźników Struktury i funkcji siedliska w obszarach Natura 2000

Gatunki charakterystyczne – kardynalny wskaźnik w ocenie struktury i funkcji siedliska 7150; zarówno poprzednio jak i obecnie wskaźnik oceniono na U1, ponieważ liczba gatunków charakterystycznych w płatach siedliska jest mała i za wyjątkiem przygielki nie występują one obficie.

Rodzime gatunki ekspansywne roślin zielnych – kardynalny wskaźnik w ocenie struktury i funkcji siedliska 7150; w badanym obszarze rzadko obserwowano przypadki rozprzestrzeniania się roślin zielnych, które mogłyby zagrażać siedlisku (wrzos zwyczajny na jednym ze stanowisk). Wskaźnik oceniono na FV. W porównaniu do poprzedniego cyklu monitoringu ocena wskaźnika nie uległa zmianie.

Melioracje odwadniające – zazwyczaj płyty siedliska w Kotlinie Orawsko-Nowotarskiej są narażone na oddziaływanie częściowo zneutralizowanej infrastruktury melioracyjnej, jedynie w sporadycznych przypadkach jej negatywny wpływ jest silny lub nieistotny. Wskaźnik oceniono na U1 i poprzednio i obecnie.

Obce gatunki inwazyjne – kardynalny wskaźnik w ocenie struktury i funkcji siedliska 7150; gatunki obcego pochodzenia nie stanowią zagrożenia dla siedliska. Na żadnym z monitorowanych płatów nie stwierdzono ich obecności ani w poprzednim okresie badań, ani obecnie, stąd ocena FV.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

2. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie alpejskim

Obecność krzewów i drzew – kardynalny wskaźnik w ocenie struktury i funkcji siedliska 7150; miejscami w płatach siedliska obecne są pojedyncze podrosty drzew i krzewów, czasami usuwane. Jednak miejscami płaty siedliska zarastają wierzbą, brzozą, kruszyną, co w połączeniu z brakiem ochrony większości stanowisk może silnie zagrażać płatom z przygielką. Z tego względu w porównaniu do poprzedniego cyklu monitoringu ocenę wskaźnika obniżono z FV do U2.

Pozyskanie torfu – wszystkie płaty występują na torfowiskach eksploatowanych w przeszłości. Obecnie nie noszą śladów użytkowania. Wskaźnik oceniony na U1. W porównaniu do poprzedniego cyklu monitoringu ocena wskaźnika w obszarze nie uległa zmianie.

Struktura przestrzenna płatów siedliska – kardynalny wskaźnik w ocenie struktury i funkcji siedliska 7150; płaty siedliska w Kotlinie Orawsko-Nowotarskiej są drodnopowierzchniowe i średnio lub silnie pofragmentowane. Co gorsza, ich powierzchnia ma tendencję do zmniejszania się. Zarówno poprzednio jak i obecnie, wskaźnik oceniono na U1.

Gatunki dominujące – w większości płatów dominuje przygielka biała, sporadycznie obserwowano duże pokrycie obcych siedliskowo: wrzosu zwyczajnego lub wełnianki pochwowatej. Wskaźnik oceniono na FV i poprzednio i obecnie.

Stopień uwodnienia – właściwie uwodnione płaty siedliska obserwowano w rezerwacie Bór na Czerwonem. Złe uwodnienie stwierdzono natomiast na stanowiskach nie objętych ochroną, jak Młaka Brzeże, miejscami Puścizna Rękowiańska, Baligówka. Dlatego, w porównaniu do poprzedniego cyklu monitoringu, ocenę wskaźnika obniżono z U1 do U2.

Pokrycie i struktura gatunkowa mchów – pokrycie mchów jest wysokie, często przekracza 60%, także struktura gatunkowa jest zaburzona (zwykle dominują torfowce). W porównaniu do stanu z 2010 r. zaobserwowano jego wzrost. Ocena wskaźnika i poprzednio i obecnie zła (U2).

Odślonięty torf – kardynalny wskaźnik w ocenie struktury i funkcji siedliska 7150; w 2016 r. obserwowano niewielkie powierzchnie odśloniętego podłoża, głównie na skarpach torfowisk. Wiele płatów siedliska jest zarastana przez torfowce. Powierzchnia odśloniętego torfu zmniejszyła się m.in. na Puściznie Rękowiańskiej i Baligówce. Z tego względu, w porównaniu do poprzedniego cyklu monitoringu, ocenę tego wskaźnika obniżono z U1 do U2.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

2. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie alpejskim

Geneza siedliska – w obszarze Torfowiska Orawsko-Nowotarskie płaty przygiełki białej zasiedlają głównie potorfia i miejsca wydeptywane (Baligówka, Puścizna Rękowiańska, Łysa Puścizna, Młaka Brzeże). I poprzednio i obecnie wskaźnik oceniono na U2.

2.Stan i zmiany w czasie poszczególnych aktualnych oddziaływań dla siedliska w obszarach Natura 2000

Wszystkie stanowiska monitorowane w 2016 r. w regionie alpejskim (5 stanowisk) reprezentują tylko jeden obszar Natura 2000: Torfowiska Orawsko-Nowotarskie. Opis oddziaływań i wnioski co do ich zmian są identyczne jak dla stanowisk.

3.Stan i zmiany w czasie w zakresie i intensywności poszczególnych przewidywanych zagrożeń dla siedliska w obszarach Natura 2000.

Wszystkie stanowiska monitorowane w 2016 r. w regionie alpejskim (5 stanowisk) reprezentują tylko jeden obszar Natura 2000: Torfowiska Orawsko-Nowotarskie. Opis zagrożeń i wnioski co do ich zmian są identyczne jak dla stanowisk.

II.A.2. STAN OCHRONY I JEGO PARAMETRY W REGIONIE BIOGEOGRAFICZNYM ALPEJSKIM - W OBSZARACH NATURA 2000

1. Stan i zmiany w czasie parametru Powierzchnia siedliska w obszarach Natura 2000

Parametr Powierzchnia – płaty siedliska w obszarze Torfowiska Orawsko-Nowotarskie są drobnopowierzchniowe, z tendencją do zmniejszania się, a nawet zaniku, głównie na skutek zarastania przez kruszynę oraz sukcesji w kierunku torfowisk wysokich lub przejściowych. W porównaniu do cyklu monitoringu 2010-2011 ocena parametru taka sama jak poprzednio, czyli zła (U2).

2.Stan i zmiany w czasie parametru Struktura i funkcja siedliska w obszarach Natura 2000

Parametr Specyficzna struktura i funkcje – ocena tego parametru jest wypadkową ocen wskaźników opisujących strukturę i stan zachowania siedliska oraz przebiegające w nim procesy. W 2016 r., podobnie jak poprzednio, został oceniony na U2. Jako zły określono stan wskaźników kardynalnych dla siedliska (Odślonięty torf, Struktura przestrzenna płatów siedliska, Obecność drzew i krzewów) i innych (Stopień uwodnienia, oraz Pokrycie i struktura gatunkowa mchów). Część z nich została oceniona gorzej niż w poprzednim okresie obserwacji.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

2. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie alpejskim

3. Stan i zmiany w czasie parametru Perspektywy ochrony w obszarach Natura 2000

Parametr Perspektywy ochrony – szanse zachowania siedliska w obszarze w stanie niepogorszonym oceniono jako złe (U2), m.in. z powodu silnego zaburzenia struktury i funkcji siedliska, jego niewielkiej powierzchni połączonej ze znaczną fragmentacją płatów oraz wciąż czynnej infrastruktury melioracyjnej. W przyszłości większość płatów może zaniknąć; pozostaną jedynie w nielicznych, czynnych rynnach erozyjnych. Płaty na wyniesieniach w obrębie potorfii zarastają sosną, w zagłębieniach regenerują się mszary. Za wyjątkiem rezerwatu Bór na Czerwonym, występują na gruntach prywatnych, co bardzo utrudnia zorganizowanie działań ochrony czynnej. W porównaniu do cyklu monitoringu 2010-2011 ocena parametru taka sama jak poprzednio, czyli zła (U2).

4. Stan ochrony siedliska i jego zmiany w czasie w obszarach Natura 2000

STAN OCHRONY – ocena ogólna stanu ochrony dla obszaru jest zła, podobnie jak dla 4 z 5 monitorowanych stanowisk. Złożyły się nią: niewielka, silnie rozdrobniona, dość szybko zmniejszająca się powierzchnia siedliska, antropogeniczne pochodzenie większości płatów, daleko posunięty proces sukcesji w kierunku torfowisk przejściowych lub wysokich, a także brak jakichkolwiek form ochrony siedliska na większości jego areału w obszarze. Brak zmian w porównaniu do cyklu monitoringu 2010-2011.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

2. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie alpejskim

III.B. POZOSTAŁE TABELY DOTYCZĄCE OBSZARÓW NATURA 2000

Tab. 7 Oceny: stanu ochrony i jego parametrów na poszczególnych obszarach Natura 2000 w regionie biogeograficznym alpejskim dla siedliska przyrodniczego Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion 7150, monitoring skończony

Lp.	Kod obszaru Natura 2000	Nazwa obszaru Natura 2000	Województwo kraina geograficzna	OCENY dla poszczególnych obszarów Natura 2000 dla siedliska 7150							
				Powierzchnia		Specyficzna struktura i funkcje		Perspektywy ochrony		Stan ochrony (ocena ogólna)	
				poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz
				w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016
1.	PLH120016	Torfowiska Orawsko-Nowotarskie	małopolskie	U2	U2	U2	U2	U2	U2	U2	U2
Suma obszarów z danymi ocenami			FV	0	0	0	0	0	0	0	0
			U1	0	0	0	0	0	0	0	
			U2	1	1	1	1	1	1	1	
			XX	0	0	0	0	0	0	0	
RAZEM liczba ocenianych obszarów				1	1	1	1	1	1	1	1

Zarówno poprzednio, jak i w 2016 r. wszystkie parametry stanu ochrony siedliska oceniono jako złe (ocena U2).

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

2. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie alpejskim

Tab. 8 Aktualne oddziaływania - dane ogólne - łącznie na badanych obszarach Natura 2000 w regionie biogeograficznym alpejskim w różnych okresach badawczych dla siedliska przyrodniczego Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion 7150, monitoring skończony

Kod	Aktualne oddziaływanie	Uszczegółowienie - wytłumaczenie na czym ono polega	Liczba obszarów z danym oddziaływaniem - razem poprzednio 2009-2011	Liczba obszarów z danym oddziaływaniem - razem teraz 2016	Liczba obszarów Natura 2000 z danym wpływem i intensywnością oddziaływania na siedlisko 7150																													
					Poprzednio 2009-2011										Teraz 2016																			
					Wpływ pozytywny +				Wpływ neutralny 0				Wpływ negatywny -				Wpływ pozytywny +				Wpływ neutralny 0				Wpływ negatywny -									
					A	B	C	X	A	B	C	X	A	B	C	X	A	B	C	X	A	B	C	X	A	B	C	X						
C01.03.01	ręczne wycinanie torfu	chałupnicza eksploatacja przy brzegach kopyły	1	-														1																
C01.03.02	mechaniczne usuwanie torfu	Eksploatacja na przełomie lat 60. i 70. XX wieku	1	-														1																
G05	inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka	pożar wskutek zaproszenia ognia	1	-														1																
G05.01	Wydeptywanie, nadmierne użytkowanie	dzikie ścieżki , ścieżki dydaktyczne	1	1														1														1		
J02.06	Pobór wód z wód powierzchniowych	pozostałe po eksploatacji czynne rowy odwadniające	1	-														1																
J02.08	Podwyższenie zwierciadła wody / sztuczne zasilanie wód podziemnych	budowa zastawek na cieku – dotyczy stan. Bór na Czerwonem	1	-																														1

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

2. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie alpejskim

Kod	Aktualne oddziaływanie	Uszczegółowienie - wytłumaczenie na czym ono polega	Liczba obszarów z danym oddziaływaniem - razem poprzednio 2009-2011	Liczba obszarów z danym oddziaływaniem - razem teraz 2016	Liczba obszarów Natura 2000 z danym wpływem i intensywnością oddziaływania na siedlisko 7150																															
					Poprzednio 2009-2011												Teraz 2016																			
					Wpływ pozytywny +				Wpływ neutralny 0				Wpływ negatywny -				Wpływ pozytywny +				Wpływ neutralny 0				Wpływ negatywny -											
					A	B	C	X	A	B	C	X	A	B	C	X	A	B	C	X	A	B	C	X	A	B	C	X								
K02	Ewolucja biocenotyczna, sukcesja	zarastanie sosną (ewolucja w kierunku boru bagiennego) lub regeneracja mszarów wysokich	1	-							1																									
K02.01	zmiana składu gatunkowego (sukcesja)	j.w.	-	1																											1					
Liczba obszarów, na których stwierdzono oddziaływania/liczba wszystkich monitorowanych obszarów			1/1	1/1			1/1				1/1				1/1	1/1															1/1	1/1				

Puste pola oznaczają, że nie było wyników w tej kategorii

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

2. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie alpejskim

Tab. 8A Zmiany aktualnych oddziaływań łącznie na obszarach Natura 2000, na których powtarzano badania w regionie biogeograficznym alpejskim pomiędzy różnymi okresami badawczymi dla siedliska przyrodniczego Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion 7150, monitoring skończony

Kod	Aktualne oddziaływanie	Uszczegółowienie - wytłumaczenie na czym ono polega	Liczba ocenianych obszarów Natura 2000 razem	Liczba ocenianych obszarów Natura 2000, na których nie nastąpiły zmiany	Liczba ocenianych obszarów Natura 2000, na których nastąpiła poprawa, w tym w intensywności	Liczba ocenianych obszarów Natura 2000, na których nastąpiło pogorszenie, w tym w intensywności
C01.03.01	ręczne wycinanie torfu	chałupnicza eksploatacja przy brzegach kopuły			1	
C01.03.02	mechaniczne usuwanie torfu	Eksploatacja na przełomie lat 60. i 70. XX wieku			1	
G05	inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka	pożar wskutek zaproszenia ognia			1	
G05.01	Wydeptywanie, nadmierne użytkowanie	dzikie ścieżki , ścieżki dydaktyczne	1		1	
J02.06	Pobór wód z wód powierzchniowych	pozostałe po eksploatacji czynne rowy odwadniające			1	
J02.08	Podwyższenie zwierciadła wody / sztuczne zasilanie wód podziemnych	budowa zastawek na cieku – dotyczy stan. Bór na Czerwonym				1
K02	Ewolucja biocenotyczna, sukcesja	zarastanie sosną (ewolucja w kierunku boru bagiennego) lub regeneracja mszarów wysokich		1		
K02.01	zmiana składu gatunkowego (sukcesja)	j.w.	1			1
Suma obszarów Natura 2000 (podsumowanie zmian)			1	1	1	1

Puste pola oznaczają, że nie było wyników w tej kategorii

Brak wartości w kolumnie 4 oznacza, że oddziaływanie nie było wykazane w trakcie badań w 2016 roku. Wartości w pozostałych kolumnach tego wiersza oznaczają, że nie stwierdzono, poprzednio notowanych oddziaływań o negatywnym charakterze (poprawa), lub oddziaływań o pozytywnym charakterze (pogorszenie). W obu przypadkach wartości w kolumnach 5, 6 i 7 nie sumują się do wartości w kolumnie 4.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

2. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie alpejskim

Wszystkie stanowiska monitorowane w 2016 r. w regionie alpejskim (5 stanowisk) reprezentują tylko jeden obszar Natura 2000: Torfowiska Orawsko-Nowotarskie. Opis oddziaływań i wnioski co do ich zmian są identyczne jak dla stanowisk.

Tab. 9 Przewidywane zagrożenia - dane ogólne - łącznie na obszarach Natura 2000 w regionie biogeograficznym alpejskim w różnych okresach badawczych dla siedliska przyrodniczego Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion 7150, monitoring skończony

Kod	Przewidywane zagrożenie w przyszłości	Uszczegółowienie - wytłumaczenie na czym ono polega	Liczba obszarów Natura 2000 z danym zagrożeniem								Liczba wszystkich monitorowanych obszarów Natura 2000	
			Intensywność zagrożenia								poprzednio	teraz
			A		B		C		X			
			poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz
			w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016
C01.03.01	ręczne wycinanie torfu	chałupnicza eksploatacja przy brzegach kopuły					1				1	-
C01.03.02	mechaniczne usuwanie torfu	Eksploatacja na przełomie lat 60. i 70. XX wieku					1				1	-
G05	inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka	pożar wskutek zaproszenia ognia					1				1	-
G05.01	Wydeptywanie, nadmierne użytkowanie	dzikie ścieżki, ścieżki dydaktyczne			1			1			1	1
J02.06	Pobór wód z wód powierzchniowych	pozostałe po eksploatacji czynne rowy odwadniające			1						1	-
K02.01	zmiana składu gatunkowego (sukcesja)	zarastanie sosną (ewolucja w kierunku boru bagiennego) lub regeneracja mszarów wysokich				1					-	1
Liczba obszarów dla których przewiduje się zagrożenie / liczba wszystkich obszarów			0/1	0/1	1/1	1/1	1/1	1/1	0/1	0/1	1/1	1/1

Puste pola oznaczają, że nie było wyników w tej kategorii

Wszystkie stanowiska monitorowane w 2016 r. w regionie alpejskim (5 stanowisk) reprezentują tylko jeden obszar Natura 2000: Torfowiska Orawsko-Nowotarskie. Opis zagrożeń i wnioski co do ich zmian są identyczne jak dla stanowisk.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

2. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie alpejskim

Tab. 9A Zmiany zagrożeń łącznie na tych samych obszarach Natura 2000 w regionie biogeograficznym alpejskim pomiędzy różnymi okresami badawczymi dla siedliska przyrodniczego Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion 7150, monitoring skończony

Kod	Przewidywane zagrożenie	Uszczegółowienie - wytłumaczenie na czym ono polega	Liczba obszarów razem	Liczba obszarów Natura 2000, na których nie nastąpiły zmiany	Liczba obszarów Natura 2000, na których nastąpiła poprawa, w tym w intensywności	Liczba obszarów Natura 2000, na których nastąpiło pogorszenie, w tym w intensywności
C01.03.01	ręczne wycinanie torfu	chałupnicza eksploatacja przy brzegach kopyły			1	
C01.03.02	mechaniczne usuwanie torfu	Eksploatacja na przełomie lat 60. i 70. XX wieku			1	
G05	inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka	pożar wskutek zaproszenia ognia			1	
G05.01	Wydeptywanie, nadmierne użytkowanie	dzikie ścieżki , ścieżki dydaktyczne	1		1	
J02.06	Pobór wód z wód powierzchniowych	pozostałe po eksploatacji czynne rowy odwadniające			1	
K02.01	zmiana składu gatunkowego (sukcesja)	zarastanie sosną (ewolucja w kierunku boru bagiennego) lub regeneracja mszarów wysokich	1			1
Suma obszarów Natura 2000 (podsumowanie zmian)			1		1	1

Puste pola oznaczają, że nie było wyników w tej kategorii.

Brak wartości w kolumnie 4 oznacza, że zagrożenie nie było wykazane w trakcie badań w 2016 roku. Wartości w pozostałych kolumnach tego wiersza oznaczają, że nie stwierdzono, poprzednio notowanych zagrożeń o negatywnym charakterze (poprawa), lub zagrożeń o pozytywnym charakterze (pogorszenie). W obu przypadkach wartości w kolumnach 5, 6 i 7 nie sumują się do wartości w kolumnie 4.

Wszystkie stanowiska monitorowane w 2016 r. w regionie alpejskim (5 stanowisk) reprezentują tylko jeden obszar Natura 2000: Torfowiska Orawsko-Nowotarskie. Opis zagrożeń i wnioski co do ich zmian są identyczne jak dla stanowisk.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym

II.A. PODSUMOWANIE WYNIKÓW NA POZIOMIE STANOWISKA

Tab. 2 Oceny: stanu ochrony, jego parametrów i wskaźników łącznie na stanowiskach w regionie biogeograficznym kontynentalnym w różnych okresach badawczych dla typu siedliska przyrodniczego Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion 7150 – monitoring skończony

Nazwa parametru/ Stan ochrony	Nazwa wskaźnika/ Nazwa parametru	OCENA stanu siedliska przyrodniczego 7150 na stanowiskach								Suma monitorowanych stanowisk	
		Liczba stanowisk z daną oceną									
		FV		U1		U2		XX		poprzednio	teraz
		poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz		
		w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016
Powierzchnia		25	17	16	13	15	25	1	2	57	57
Specyficzna struktura i funkcje	Gatunki charakterystyczne	30	29	20	20	7	7	0	1	57	57
	Rodzime gatunki ekspansywne roślin zielnych	24	25	13	11	20	20	0	1	57	57
	Melioracje odwadniające	30	32	17	14	10	9	0	2	57	57
	Obce gatunki inwazyjne	50	51	6	5	1		0	1	57	57
	Obecność krzewów i drzew	31	33	13	12	13	11	0	1	57	57
	Pozyskanie torfu	41	53	13	3	3		0	1	57	57
	Struktura przestrzenna płatów siedliska	23	15	18	18	16	23	0	1	57	57
	Gatunki dominujące	12	11	26	24	19	21	0	1	57	57
	Procent powierzchni zajęty przez siedlisko na transekcie	28	22	15	11	14	23	0	1	57	57
	Stopień uwodnienia	40	36	14	14	3	6	0	1	57	57
	Pokrycie i struktura gatunkowa mchów	15	21	22	19	20	16	0	1	57	57
	Odstłonięty torf	14	15	24	20	19	21	0	1	57	57
	Geneza siedliska	16	15	22	16	19	23	0	3	57	57
Parametr Specyficzna struktura i funkcje	3	8	22	17	32	30	0	2	57	57	
Perspektywy ochrony		15	18	28	16	13	20	1	3	57	57
STAN OCHRONY (Ocena ogólna)		3	7	21	13	33	35	0	2	57	57

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym

Tab. 2A1 Podsumowanie zmian ocen stanu ochrony i parametrów łącznie na tych stanowiskach, na których powtarzano badania w regionie biogeograficznym kontynentalnym w różnych okresach badawczych dla typu siedliska przyrodniczego Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion 7150 - monitoring skończony

Nazwa parametru/ Stan ochrony	ZMIANY OCEN siedliska 7150								Suma stanowisk
	Liczba stanowisk z daną zmianą, w tym rzeczywistą								
	poprawa			pogorszenie			inne zmiany (dotyczy tylko badań)	brak zmian	
	o 1 stopień	o 2 stopnie	RAZEM	o 1 stopień	o 2 stopnie	RAZEM			
Parametr Powierzchnia	2	1	3	9	7	16	3	35	57
Parametr Specyficzna struktura i funkcje	8	0	8	2	0	2	2	45	57
Parametr Perspektywy ochrony	10	0	10	5	4	9	4	34	57
STAN OCHRONY (Ocena ogólna)	7	0	7	6	0	6	2	42	57
UWAGI	<p>Parametr Powierzchnia – w porównaniu do stanu z poprzedniego cyklu monitoringu, ocena parametru nie uległa zmianie na 35 stanowiskach, poprawiła się na 3, a pogorszyła na 16, w tym na 7 w sposób istotny.</p> <p>Parametr Specyficzna struktura i funkcje – w porównaniu do poprzedniego cyklu monitoringu, ocena parametru nie uległa zmianie na 45 stanowiskach, poprawiła się na 8, a pogorszyła na 2.</p> <p>Parametr Perspektywy ochrony – w porównaniu do poprzedniego cyklu monitoringu, ocena parametru nie uległa zmianie na 34 stanowiskach, poprawiła się na 10, a pogorszyła na 9.</p> <p>STAN OCHRONY – w porównaniu do poprzedniego cyklu monitoringu, ocena parametru nie uległa zmianie na 42 stanowiskach, poprawiła się na 7, a pogorszyła – na 6.</p>								

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym

Tab. 2A2 Podsumowanie zmian ocen wskaźników łącznie na tych stanowiskach, na których powtarzano badania w regionie biogeograficznym kontynentalnym w różnych okresach badawczych dla typu siedliska przyrodniczego Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion 7150 - monitoring skończony

Nazwa parametru/ Nazwa wskaźnika		ZMIANY OCEN siedliska 7150							Suma stanowisk	
		Liczba stanowisk z daną zmianą, w tym rzeczywistą								
		poprawa			pogorszenie			inne zmiany (dotyczy tylko badań)		brak zmian
		o 1 stopień	o 2 stopnie	RAZEM	o 1 stopień	o 2 stopnie	RAZEM			
Parametr Specyficzna struktura i funkcje	Gatunki charakterystyczne	6	0	6	5	1	6	1	44	57
	Rodzime gatunki ekspansywne roślin zielnych	1	2	3	5	0	5	1	48	57
	Melioracje odwadniające	7	1	8	4	0	4	2	43	57
	Obce gatunki inwazyjne	3		3	2	0	2	1	51	57
	Obecność krzewów i drzew	12	5	17	11	4	15	1	24	57
	Pozyskanie torfu	10	3	13	0	0	0	1	43	57
	Struktura przestrzenna płatów siedliska	6	0	6	7	7	14	1	36	57
	Gatunki dominujące	9	0	9	11	1	12	1	35	57
	Procent powierzchni zajęty przez siedlisko na transekcje	5	0	5	4	8	12	1	39	57
	Stopień uwodnienia	8	0	8	10	2	12	1	36	57
	Pokrycie i struktura gatunkowa mchów	9	3	12	5	0	5	1	39	57
	Odsłonięty torf	14	1	15	14	1	15	1	26	57
	Geneza siedliska	4	1	5	2	5	7	3	42	57
Podsumowanie		34	13	47	33	13	46	4	56	57
UWAGI										

PODSUMOWANIE WYNIKÓW NA POZIOMIE STANOWISK

Najlepiej ocenione stanowiska (na FV) położone są w południowo-zachodniej Polsce, w Borach Dolnośląskich i ich okolicach oraz Karkonoszach. W rejonie tym jest też najwięcej stanowisk ocenionych na U1, rzadziej na U2. Drugim zgrupowaniem stanowisk ocenionych w części na U1, w części na U2, są tereny wschodniej Polski – okolice Lasów Janowskich i Puszczy Solskiej oraz Polesie, a także pojedyncze stanowiska w północno-wschodniej Polsce. Stanowiska ocenione na U2 występują na Pomorzu oraz w północnej części Ziemi Lubuskiej.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym**II.A.1 WSKAŹNIKI STANU OCHRONY, AKTUALNE ODDZIAŁYWANIA I PRZEWIDYWANE ZAGROŻENIA W REGIONIE BIOGEOGRAFICZNYM KONTYNTALNYM NA STANOWISKACH****1. Stan poszczególnych wskaźników Struktury i funkcji siedliska na stanowiskach**

Gatunki charakterystyczne – kardynalny wskaźnik w ocenie struktury i funkcji siedliska 7150; na 29 stanowiskach (połowa wszystkich monitorowanych stanowisk w regionie kontynentalnym) notowano po 4 i więcej gatunki typowe dla przygielkowisk o łącznym pokryciu przekraczającym 50%, co skutkowało oceną FV. Na 7 stanowiskach jakościowy i ilościowy udział gatunków charakterystycznych oceniono jako zły (U2), a na 20 jako niezadowalający (U1). W grupie stanowisk o wysokiej ocenie znalazły się niemal wszystkie monitorowane płaty z udziałem przygielki brunatnej *Rhynchospora fusca*. Wskaźnik został oceniony najlepiej w zachodniej części Polski, gdzie występują główne zasoby siedliska, na północnym wschodzie (Mechacz E w Puszczy Rominckiej i Marianka na Pojezierzu Wschodniosuwalskim) oraz na rozproszonych stanowiskach na Lubelszczyźnie (Torfowisko w rezerwacie Brzeziczno w obszarze Brzeziczno na Pojezierzu Łęczyńsko-Włodawskim i Tarnowola na Równinie Biłgorajskiej).

W porównaniu do poprzedniego cyklu monitoringu, ocena wskaźnika poprawiła się na 6 stanowiskach: Mokre (Ostoja Barlinecka), Parowa I, II (obszar Uroczyska Borów Dolnośląskich), Mierkowskie Wydmy (obszar Mierkowskie Wydmy), Topieliska centrum, Topieliska południe (Torfowisko pod Zieleńcem). Na 6 stanowiskach ocena wskaźnika się pogorszyła; w przypadku stanowisk: Czarne Torfowisko, Torfowisko Graniczne (obszar Uroczyska Puszczy Drawskiej), Dębno Małe (Jezioro Lubie i Dolina Drawy) sukcesja roślinności doprowadziła do wykształcenia się mszarów przejściowotorfowiskowych; na stanowisku Mechacz W (Puszcza Romincka) wzrósł udział gatunków typowych dla torfowisk wysokich. Stanowiska Leśniczówki i Staw Kwisa w Borach Dolnośląskich zostało zalane przez wody powierzchniowe. Jedno stanowisko, Szwalnicha na Poligonie Rembertów, zostało trwale zniszczone, stąd ocena XX. W przypadku 6 z 7 stanowisk, na których w poprzednim cyklu wskaźnik oceniono na U2, sytuacja nie uległa poprawie.

Rodzime gatunki ekspansywne roślin zielnych – kardynalny wskaźnik w ocenie struktury i funkcji siedliska 7150; zagrożenie siedliska przez rozprzestrzenianie się ekspansywnych roślin zielnych, głównie trzęślicę modrą *Molinia caerulea* i trzcinę pospolitą *Phragmites australis*, odnotowano na 31 stanowiskach: na 20 z nich stan oceniono jako zły (ocena wskaźnika U2) a na 11 jako niezadowalający (U1). Problemu nie zarejestrowano na 25 stanowiskach, m.in. na Wybrzeżu Słowińskim, Pojezierzu Wałeckim i Kaszubskim, Równinie Gorzowskiej, w Karkonoszach i Górach Orlickich. Jedno stanowisko (Szwalnicha na Równinie Wołomińskiej) zostało trwale zniszczone, stąd ocena wskaźnika XX.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym

W porównaniu do poprzedniego cyklu monitoringu, ocena wskaźnika poprawiła się na 3 stanowiskach (Przygiełkowe Moczary III – z U2 do FV, Ruskie Stawy, Śródleśne Oczka – z U1 do FV) w 2 obszarach (Uroczyska Borów Zasięckich, Uroczyska Borów Dolnośląskich), pogorszyła na 5 stanowiskach (bez regionalnych tendencji), na 48 nie uległa zmianie.

Melioracje odwadniające – niezaburzone warunki hydrologiczne zaobserwowano na 32 stanowiskach, na 14 – negatywne oddziaływanie infrastruktury melioracyjnej określono jako niewielkie, na 9 – wyraźnie pogarszała ona warunki wodne. Stanowiska o silnie zaburzonych warunkach hydrologicznych to: Margółka I, II, Wielkie Bagno (Uroczyska Puszczy Solskiej), Bagna przy Rabym Kamieniu I, II, III, IV (Mierkowskie Wydmy), Przygiełkowe Moczary I, Leśniczówki (Bory Dolnośląskie). Wysokie oceny wskaźnika notowano m.in. w górach (Karkonosze, Góry Orlickie), na Pojezierzu Wałęckim, Równinie Łęczyńsko-Włodawskiej, Równinie Torzymskiej, Równinie Gorzowskiej, Pojezierzu Kaszubskim i Łagowskim. Na stanowisku Bieniec oddziaływanie infrastruktury melioracyjnej było trudne do określenia, stanowisko Szwalnicha zostało trwale zniszczone, stąd ocena XX dla tych 2 stanowisk.

W porównaniu do poprzedniego cyklu monitoringu, ocena wskaźnika poprawiła się na 8 stanowiskach (Przygiełkowe Moczary III, Ruskie Stawy, Staw Kwisa, Parowa I, II, Nowogrodzkie Przygiełkowisko, Mierkowskie Wydmy, Czarne Torfowisko), pogorszyła do U2 na 4 stanowiskach (Bagna przy Rabym Kamieniu II, III, IV, Leśniczówki), a na 43 nie uległa zmianie.

Obce gatunki inwazyjne – kardynalny wskaźnik w ocenie struktury i funkcji siedliska 7150; w 2016 r. w płatach przygiełkowisk w regionie kontynentalnym zanotowano obecność dwóch gatunków roślin obcego pochodzenia: tawuły kutnerowatej *Spiraea tomentosa* oraz mchu *Campylopus introflexus*. Występowanie gatunków obcych ograniczało się do 3 obszarów zachodniej części kraju: Uroczyska Borów Dolnośląskich, Uroczyska Borów Zasięckich w Borach Dolnośląskich oraz Mierkowskie Wydmy na Wzniesieniach Gubińskich. Ogółem na 51 stanowiskach nie odnaleziono gatunków obcych, na 5 stanowiskach (Parowa I, II, Widłaczek, Staw Kwisa, Bagna przy Rabym Kamieniu III) rosły tylko pojedyncze osobniki (ocena U1). Zawsze występowały w miejscach zaburzonych (wały, groble, brzegi rowów), nie wnikając na bezpośrednio w przygiełkowiska. Jedno stanowisko (Szwalnicha na Równinie Wołomińskiej) zostało trwale zniszczone, stąd ocena wskaźnika XX.

W porównaniu do poprzedniego cyklu obserwacji, na 3 stanowiskach nastąpiła poprawa, a na 2 pogorszenie oceny wskaźnika. W 2016 r. nie odnotowano obecności *Campylopus introflexus* na stanowisku Rosiczka, mech pojawił się jednak na stanowiskach Parowa I i Widłaczek. Tawułę kutnerowatą zaobserwowano na stanowiskach Parowa II, natomiast nie wykazano jej na stanowisku Przygiełkowe Moczary II.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym

Obecność krzewów i drzew – kardynalny wskaźnik w ocenie struktury i funkcji siedliska 7150; informuje o zagrożeniu siedliska przez zarośnięcie przez formacje krzewiaste i zbiorowiska leśne. Pojawianie się drzew i krzewów (najczęściej są to brzozy brodawkowata i omszona oraz sosna zwyczajna) wiąże się zwykle z zaburzeniem uwodnienia siedliska (przesuszeniem). Brak drzew i krzewów oznaczający prawidłowy stan siedliska stwierdzono na 33 stanowiskach (głównie w północnej, północno-wschodniej i południowo-zachodniej części Polski). Na 12 stanowiskach zarastanie nie było zaawansowane (ocena wskaźnika U1), natomiast na 11 – stan określono jako zły. Jedno stanowisko (Szwalnicha na Równinie Wołomińskiej) zostało trwale zniszczone, stąd ocena wskaźnika XX. Zagrożone rozprzestrzenianiem się drzew i krzewów były stanowiska w środkowej Polsce, większość stanowisk na Lubelszczyźnie oraz niektóre w zachodniej części kraju.

W porównaniu do poprzedniego cyklu obserwacji, na 17 stanowiskach nastąpiła poprawa, a na 15 pogorszenie oceny wskaźnika, na 24 – nie odnotowano zmiany. Duża dynamika ocen tego wskaźnika jest z jednej strony efektem często podejmowanych zabiegów usuwania fanerofitów z torfowisk, z drugiej natomiast wynika z uwarunkowań siedliskowych właściwych przygiełkowisk, realizujących się w warunkach skrajnych amplitud poziomu wody.

Pozyskanie torfu – nie zaobserwowano pozyskiwania torfu na żadnym z monitorowanych stanowisk. W przypadku 53 stanowisk wskaźnik oceniono na FV. Zaliczono tu zarówno torfowiska nienaruszone, jak i takie, gdzie eksploatacja torfu została zakończona dawno, a ślady jej uległy zatarciu. Większość stanowisk na Dolnym Śląsku znajdują się na dawnych potorfjach. W innych częściach kraju przeważają siedliska naturalne. Na 3 stanowiskach (Bieniec, Czarne Torfowisko, Torfowisko Kicz) w zachodniej Polsce wskaźnik oceniono na U1 ze względu na dość intensywne pozyskiwanie torfu w przeszłości. Jedno stanowisko (Szwalnicha na Równinie Wołomińskiej) zostało trwale zniszczone, stąd ocena wskaźnika XX.

W porównaniu do poprzedniego cyklu obserwacji, na 13 stanowiskach wskaźnik oceniono lepiej, a na 43 – nie odnotowano zmiany. Na żadnym ze stanowisk ocena wskaźnika nie była niższa niż w okresie 2010-2011.

Struktura przestrzenna płatów siedliska – kardynalny wskaźnik w ocenie struktury i funkcji siedliska 7150; opisuje wielkość i stopień fragmentacji płatów siedliska.

Większość monitorowanych przygiełkowisk była drobnopowierzchniowa, o czym świadczy przewaga ocen U2 (23 stanowiska). W przypadku 18 stanowisk stan wskaźnika oceniono jako niezadowalający (U1), 15 uzyskało ocenę FV. Jedno stanowisko (Szwalnicha na Równinie Wołomińskiej) zostało trwale zniszczone, stąd ocena wskaźnika XX. W porównaniu do poprzedniego cyklu obserwacji stan wskaźnika pogorszył się, liczba ocen U2 wzrosła z 16 do 23, a FV spadła z 23 do 15. Nie zaobserwowano regionalnych tendencji w rozmieszczeniu przygiełkowisk o małym (oceny U1) bądź skrajnie małym (oceny U2) areale. Płaty o prawidłowej strukturze przestrzennej występowały w zachodniej części Polski, jedno stanowisko – Bielawskie Błota – na Wybrzeżu Słowińskim.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym

W porównaniu do cyklu obserwacji 2010-2011 stan wskaźnika wyraźnie się pogorszył – 14 stanowisk uzyskało ocenę niższą niż poprzednio. Dla 6 z nich była to zmiana oceny z FV do U2 związana bądź z sukcesją roślinności w kierunku siedliska 7140 (Czarne Torfowisko, Dębno Małe, Torfowisko Graniczne, Torfowisko Kicz), bądź z błędnym zaklasyfikowaniem do siedliska 7150 (Torfowisko nad jeziorem Okoń Duży, Zaleskie). Na stanowisku Leśniczówki w Borach Dolnośląskich siedlisko zostało zatopione. Na 6 stanowiskach nastąpiła poprawa.

Gatunki dominujące – na większości stanowisk stan wskaźnika oceniono jako niezadowolający (24 stanowiska rozproszone w zachodniej, północnej i środkowo-wschodniej Polsce) lub zły (21 stanowisk, również bez przywiązania do jednego regionu kraju). O gorszej ocenie wskaźnika decydował znaczny udział ekspansywnych gatunków zielnych (np. trzęślicy modrej), drzewiastych (sosny, brzozy), gatunków typowych dla siedliska 7140 (zielnych i mchów). Zaledwie na 11 stanowiskach zlokalizowanych głównie na krańcach zachodnich dominowały gatunki charakterystyczne dla przygiełkowisk. Jedno stanowisko (Szwalnicha na Równinie Wołomińskiej) zostało trwale zniszczone, stąd ocena wskaźnika XX.

W porównaniu do poprzedniego cyklu monitoringu, ocena wskaźnika nie uległa zmianie na 35 stanowiskach, poprawiła się na 9 a pogorszyła na 12. W obu przypadkach nie zaobserwowano regionalnych tendencji.

Procent powierzchni zajęty przez siedlisko na transekcji – liczba stanowisk z najwyższą i najniższą oceną wskaźnika była bardzo zbliżona: 22 oceny FV i 23 oceny U2. Na 11 stanowiskach powierzchniowy udział siedliska na transekcji określono jako niezadowolający (U1). Jedno stanowisko (Szwalnicha na Równinie Wołomińskiej) zostało trwale zniszczone, stąd ocena wskaźnika XX. Stanowiska z oceną FV zlokalizowane były na Dolnym Śląsku, w Karkonoszach i na Równinie Łęczyńsko-Włodawskiej. W porównaniu do poprzedniego cyklu monitoringu, ocena wskaźnika nie uległa zmianie na 39 stanowiskach, poprawiła się na 5 a pogorszyła na 12.

Stopień uwodnienia – dla 36 stanowisk stopień uwodnienia określono jako właściwy, dla 14 – niezadowolający, dla 6 – zły. Jedno stanowisko (Szwalnicha na Równinie Wołomińskiej) zostało trwale zniszczone, stąd ocena wskaźnika XX. Obserwowano zarówno przesuszenie (np. Nowogrodzkie Przygiełkowisko I, Widłaczek), jak i zatopienie płatów (np. Leśniczówki, Staw Kwisa). Najgorsza sytuacja pod tym względem panowała w zachodniej części kraju, na Dolnym Śląsku. Przesuszenie odnotowano m.in. na kilku stanowiskach na Równinie Biłgorajskiej.

W porównaniu do poprzedniego cyklu monitoringu, ocena wskaźnika nie uległa zmianie na 36 stanowiskach, poprawiła się na 8 a pogorszyła na 12.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym

Pokrycie i struktura gatunkowa mchów – na 21 stanowiskach badanych w 2016 r. pokrycie i strukturę gatunkową mchów oceniono jako prawidłowe, na 19 – jako niezadowolające a na 16 – jako złe. Jedno stanowisko (Szwalnicha na Równinie Wołomińskiej) zostało trwale zniszczone, stąd ocena wskaźnika XX. Większość stanowisk z oceną FV grupowała się na Dolnym Śląsku, natomiast z oceną U2 – w północno-zachodniej Polsce i w Puszczy Rominckiej na północnym-wschodzie. W porównaniu do poprzedniego cyklu monitoringu, ocena wskaźnika nie uległa zmianie na 39 stanowiskach, poprawiła się na 12 a pogorszyła na 5.

Odślony torf – kardynalny wskaźnik w ocenie struktury i funkcji siedliska 7150; w 2016 r. na 15 badanych stanowiskach stan wskaźnika oceniono jako prawidłowy, na 20 – jako niezadowolający, na 21 – jako zły. Jedno stanowisko (Szwalnicha na Równinie Wołomińskiej) zostało trwale zniszczone, stąd ocena wskaźnika XX. Stanowiska, na których ponad połowa transektu miała odślony podłoże (ocena FV), zlokalizowane były w Karkonoszach, na Łużycach oraz na Równinie Łęczyńsko-Włodawskiej. Płaty siedliska w północno-zachodniej Polsce z reguły miały już dość zwarta warstwę mszystą (ocena U2).

W porównaniu do poprzedniego cyklu monitoringu, ocena wskaźnika nie uległa zmianie na 26 stanowiskach, poprawiła się na 15, pogorszyła – także na 15.

Geneza siedliska – stan wskaźnika uznano za prawidłowy na 15 stanowiskach, niezadowolający – na 16, a zły – na 23. W przypadku 3 stanowisk (Szwalnicha, Mierkowskie Wydmy, Ruskie Stawy) wskaźnika nie oceniono. Za naturalne uznano stanowiska w Karkonoszach, Górach Orlickich, oraz niektóre na Łużycach, w Puszczy Rominckiej, Pojezierzu Kaszubskim, czy Równinie Łęczyńsko-Włodawskiej. Są to m.in. obrzeża pła nasuwającego się na dystroficzne zbiorniki wodne, pływające wyspy, czy jeziora torfowe powstałe na skutek pęknięcia kopuły torfowiska wysokiego. Powstanie i utrzymywanie się siedliska na większości stanowisk związane było jednak z ingerencją człowieka (stanowiska na potorfiach, w miejscach przygotowanych do eksploatacji, wydeptywanych), także tam, gdzie powierzchnia torfu jest odślania przez zwierzęta.

W porównaniu do poprzedniego cyklu monitoringu, ocena wskaźnika nie uległa zmianie na 42 stanowiskach, poprawiła się na 5, a pogorszyła – na 7.

2. Stan poszczególnych aktualnych oddziaływań dla siedliska na stanowiskach

Najczęściej obserwowane i najbardziej istotne dla siedliska 7150 były i nadal pozostają oddziaływania wpływające na stosunki wodne (modyfikowanie funkcjonowania wód, osuszanie, zalewanie, brak okresowego zatopienia) oraz naturalne procesy związane z sukcesją i przemianami biocenoz. Wiele monitorowanych płatów siedliska leży na dawnych potorfiach, co wiąże się z obecnością infrastruktury melioracyjnej. Zwykle obserwowano negatywne efekty osuszania czy hamowania zalewów (Bory Dolnośląskie, Wzniesienia Gubińskie, Równina Wołomińska, Puszcza Romincka). Zdarzały się jednak przypadki, kiedy siedlisko zostało zatopione długotrwale (stanowiska

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym

Leśniczówki, Staw Kwisa). Na niektórych stanowiskach (np. Mechacz E, Mechacz W) zaniechano konserwacji rowów melioracyjnych, co wspomogło utrzymywanie wody w siedlisku. Ogółem przypadki oddziaływania na warunki hydrologiczne zarejestrowano na kilkunastu stanowiskach w różnych częściach kraju.

Zdecydowanie najczęściej na monitorowanych stanowiskach obserwowano negatywne skutki sukcesji (38 stanowisk) i powiązanych z nią przemian. Do tej grupy należy także większość oddziaływań błędnie zakodowanych w poprzednim cyklu jako K01.05 Salinizacja. Częstym zagrożeniem były problematyczne gatunki rodzime. W Lasach Sobiborskich na niektórych przygiełkowiskach obserwowano ekspansję trzciny pospolitej, natomiast w zachodniej Polsce na wielu stanowiskach siedlisko zanika w wyniku dominacji trzęślicy modrej. Procesom ekspansji towarzyszy odkładanie dużej ilości nekromasy, kolejne negatywne oddziaływanie z grupy procesów naturalnych.

Czynnikiem pozytywnie działającym na siedlisko była erozja obserwowana m.in. na stanowiskach w Karkonoszach i Górach Orlickich. W wyniku tego naturalnego procesu zwiększa się powierzchnia odsłoniętego podłoża, kluczowa dla rozwoju siedliska 7150. Podobną rolę spełnia również wydeptywanie przez ludzi i zwierzęta, notowane na stanowiskach w Puszczy Solskiej, czy mechaniczne naruszanie gleby na poligonach (np. stanowisko Halizna pod Zielonką na Równinie Wołomińskiej).

Na 10 stanowiskach w zachodniej części kraju (Bory Dolnośląskie, Wzniesienia Gubińskie, Obniżenie Nowosolskie) odnotowano negatywne skutki zaniechania zabiegów czynnej ochrony, zgłaszając jednocześnie potrzebę zapewnienia cykliczności skrajnych stanów hydrologicznych (zatonienie i przesuszenie) za pomocą odpowiedniego manipulowania wodami w ciekach. Jednocześnie postulowano usuwanie trzęślicy modrej wraz z nadkładem, jak również usuwanie nalotu i podrostu drzew, głównie sosny. Na wielu stanowiskach w zachodniej części kraju odnotowano negatywne następstwa suszy.

Za wyjątkiem stanowiska Tuchom na Pojezierzu Kaszubskim, na wszystkich pozostałych siedlisko podlegało licznym i zróżnicowanym oddziaływaniom. Odnotowano łącznie 41 oddziaływań. Zmian w ich wpływie na siedlisko, czy intensywności nie zarejestrowano na 36 stanowiskach, na 30 stan uległ poprawie, na 45 – pogorszeniu. Z analizy zmian nacisku poszczególnych oddziaływań wynika, że wpływ najczęściej notowanych, niekorzystnych dla siedliska 7150 przemian roślinności generalnie albo się utrzymuje albo nasila. Dotyczy to szczególnie ekspansji rodzimych gatunków roślin (głównie trzęślicy modrej, w mniejszym stopniu trzciny pospolitej) oraz związanego z nią nagromadzenia materii organicznej oraz zjawisk związanych z konkurencją międzygatunkową. Zagrożenie przygiełkowisk przez postępującą sukcesję zmniejszyło się tylko na niektórych stanowiskach, głównie wskutek zabiegów usuwania podrostu drzew i krzewów oraz dzięki poddawaniu przygiełkowisk skrajnym stanom hydrologicznym. Jednak w wielu miejscach jej negatywne działanie na siedlisko pozostaje nadal aktualne lub się nasila. Stąd też wielokrotnie sygnalizowana przez ekspertów pilna potrzeba usuwania trzęślicy wraz z nadkładem, koszenia trzciny, usuwania nalotu i podrostu sosny i brzozy oraz poprawy reżimu hydrologicznego.

W przypadku oddziaływań wpływających na stosunki wodne obraz zmian jest złożony. Na części stanowisk wykonano przetamowania, piętrenia na rowach melioracyjnych bądź zarzucono ich konserwacje, co wpłynęło na poprawę stosunków wodnych lub zabezpieczyło je przed pogorszeniem. Na niektórych (np. Bieniec, Bagna przy Rabym Kamieniu) brak właściwej rytmiki stanów hydrologicznych w wyniku dawnych melioracji utrudnia zachowanie przygiełkowisk w dobrej kondycji.

Na wielu stanowiskach w zachodniej części kraju odnotowano negatywne następstwa suszy.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym**3.Stan w zakresie i intensywności poszczególnych przewidywanych zagrożeń dla siedliska na stanowiskach.**

Łącznie, w obu cyklach monitoringu odnotowano 32 rodzaje zagrożeń. Zagrożeniem najczęściej notowanym na monitorowanych stanowiskach była naturalna sukcesja roślinności i powiązane z nią przemiany. Do tej grupy należy także większość oddziaływań błędnie zakodowanych w poprzednim cyklu jako K01.05 Salinizacja. Poważne zagrożenie stanowiły ekspansywne gatunki roślin zielnych (rodzimych), głównie trzęślica modra *Molinia caerulea*, rzadziej trzcina pospolita *Phragmites australis*. Procesom ekspansji towarzyszyło odkładanie dużej ilości nekromasy, stwarzające istotne zagrożenie dla przygielkowisk, które rozwijają się na odstąpiętym podłożu, a najważniejsze gatunki wskaźnikowe charakteryzują niskie zdolności konkurencyjne.

Ważnym źródłem zagrożeń dla siedliska 7150 były i nadal pozostają oddziaływania wpływające na stosunki wodne, jak modyfikowanie funkcjonowania wód, osuszanie, zalewanie, brak zalewania. Wiele monitorowanych płatów siedliska leży na dawnych potorfiach, co wiąże się z obecnością infrastruktury melioracyjnej. Negatywne efekty osuszania lub hamowania zalewów obserwowano m.in. na stanowiskach w Borach Dolnośląskich, Wzniesieniach Gubińskich, Równinie Wołomińskiej, Puszczy Rominckiej. Na stanowiskach Leśniczówki i Staw Kwisa siedlisko pozostawało przez dłuższy okres zatopione, co lokalnie nie zawsze jest czynnikiem oddziałującym negatywnie w dłuższej perspektywie czasowej.

Na 10 stanowiskach w zachodniej części kraju (Bory Dolnośląskie, Wzniesienia Gubińskie, Obniżenie Nowosolskie) odnotowano negatywne skutki niepodejmowania zabiegów czynnej ochrony, zgłaszając jednocześnie potrzebę zapewnienia cykliczności skrajnych stanów hydrologicznych (zatonienie i przesuszenie) za pomocą: zahamowania odpływów poza misy płytkich zbiorników wytopiskowych lub basenów wodno-torfowiskowych poddawanych w przeszłości różnorodnym czynnikom antropogenicznym, odpowiedniego manipulowania wodami w ciekach, a także usuwanie nadkładu w miejscach opanowanych przez trzęślicę modrą i sosnę.

Na 13 stanowiskach w zachodniej części kraju odnotowano także negatywne następstwa suszy, która w połączeniu ze skutkami dawnych melioracji odwadniających zakłóca naturalną dynamikę wód na przygielkowiskach.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym**II.A.2. STAN OCHRONY I JEGO PARAMETRY W REGIONIE BIOGEOGRAFICZNYM KONTYNETALNYM - NA STANOWISKACH****1. Stan parametru Powierzchnia siedliska na stanowiskach**

Parametr Powierzchnia – dla większości stanowisk powierzchnię siedliska oceniono jako złą (25 stanowisk) lub niezadowalającą (13 stanowisk). Na 17 stanowiskach, zgrupowanych w Karkonoszach, Górach Orlickich oraz rozproszonych w Borach Dolnośląskich, Kotlinie Zasięckiej, na Wybrzeżu Słowińskim, czy Puszczy Rominckiej, stan parametru uznano za prawidłowy. Nie określono oceny dla zatopionego stanowiska Leśniczówki oraz zniszczonego stanowiska Szwalnicha.

Na pojedynczych stanowiskach w Borach Dolnośląskich (Parowa II), Borach Zasięckich (Ruskie Stawy) i na Torfowisku pod Zieleńcem (Topieliska południe) odnotowano poprawę oceny parametru. Na większości jednak nastąpiło pogorszenie; najistotniejsze zmiany (pogorszenie oceny o 2 stopnie na stanowiskach: Staw Kwisa w Borach Dolnośląskich, Widłaczek i Nowogrodzkie Przygiełkowisko I, Bagna Izbickie, Torfowisko nad jeziorem Okoń Duży, Torfowisko Kicz, Czarne Torfowisko.

2. Stan parametru Struktura i funkcja na stanowiskach

Parametr Specyficzna struktura i funkcje – ocena tego parametru jest wypadkową ocen wskaźników opisujących jego strukturę, stan zachowania oraz przebiegające procesy. W 2016 r. ponad połowę monitorowanych stanowisk (30) oceniono na U2, 17 na U1, a zaledwie 8 oceniono na FV. W przypadku stanowisk Leśniczówki (zatopione) i Szwalnicha (zniszczone) parametru nie oceniono (ocena XX). O obniżeniu oceny parametru decydowały przede wszystkim niskie oceny wskaźników: struktura przestrzenna płatów siedliska, odsłonięty torf, procent powierzchni zajęty przez siedlisko, rodzime gatunki ekspansywne, geneza siedliska, gatunki dominujące. Najbardziej zaburzoną strukturą cechują się stanowiska w północno-zachodniej części kraju, podczas gdy w Sudetach, na Dolnym Śląsku oraz na północnym i środkowym wschodzie stan zachowania przygiełkowisk jest lepszy. Na pojedynczych stanowiskach (8) odnotowano poprawę oceny parametru: Przygiełkowe Moczary III, Zacisze, Zacisze II, Topieliska południe, Parowa I, Bagna przy Rabym Kamieniu, Nowogrodzkie Przygiełkowiska I, Ruskie Stawy. Zaledwie na 2: Torfowisko Graniczne (Torfowiska Puszczy Drawskiej) i Węgrzynice (na Ziemi Lubuskiej) odnotowano pogorszenie oceny w stosunku do poprzednich obserwacji, ale tylko o 1 stopień.

3. Stan parametru Perspektywy ochrony na stanowiskach

Parametr Perspektywy ochrony – w ocenie tego parametru uwzględniano stan zachowania siedliska, jego powierzchnię i tendencje ewentualnych zmian, zagrożenia, a także status ochronny monitorowanych obiektów, ponieważ na torfowiskach objętych ochroną zazwyczaj znacznie łatwiej wprowadzić zabiegi ochrony czynnej. Wśród

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym

stanowisk kontrolowanych w 2016 r. najliczniejszą grupę (20 stanowisk) stanowiły te, dla których szanse zachowania siedliska w stanie niepogorszonym oceniono jako złe (U2). Dobre perspektywy miało 18 stanowisk, niezadowolające – 16. Dla 3 stanowisk (Leśniczówki, Staw Kwisa i Szwalnicha) parametru nie oceniono – na dwóch pierwszych stanowiskach siedlisko w 2016 r. zostało zalane wodą, natomiast stanowisko Szwalnicha zostało zniszczone. Wydaje się, że siedlisko ma lepsze perspektywy ochrony w Sudetach, na Dolnym Śląsku i w Puszczy Rominckiej niż w pozostałych częściach kraju.

Na 10 stanowiskach perspektywy ochrony zostały ocenione lepiej niż poprzednio. Były to: Parowa I i Parowa II oraz Przygielkowe Moczary I, Przygielkowe Moczary II, Przygielkowe Moczary III, Zacisze, Rosiczka, Śródleśne Oczka, Ruskie Stawy, Niwa. Na 4 stanowiskach uznano, że trudną są one do określenia i ocenę zmieniono na XX. Na 9 stanowiskach, zmieniono ocenę na gorszą niż poprzednio, w tym na 4 stanowiskach aż o 2 stopnie. Były to: Torfowisko nad jeziorem Okoń Duży, Torfowisko Kicz, Dębno Małe, Czarne Torfowisko, co oznacza istotne pogorszenie perspektyw ochrony..

4. Stan Oceny ogólnej na stanowiskach

STAN OCHRONY – ocena stanu ochrony siedliska jest tożsama z oceną najniżej ocenionego parametru. W 2016 roku, w regionie kontynentalnym 35 stanowisk (ponad 60%) uzyskało ocenę złą, 13 – niezadowolającą, 7 – właściwą. Nie określono oceny dla zatopionego stanowiska Leśniczówki oraz zniszczonego stanowiska Szwalnicha. Stanowiska, których stan ochrony określono jako zły (U2) były rozproszone w całym krajowym zasięgu siedliska za wyjątkiem Sudetów.

Na 7 stanowiskach ocena w 2016 roku była wyższa niż w poprzednim okresie obserwacji, na 6 niższa (na wszystkich stanowiskach o 1 stopień), i na 2 została zmieniona na XX – stan nieznan.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym

II.B. POZOSTAŁE TABELI NA POZIOMIE STANOWISKA

Tab. 3 Oceny: stanu ochrony i jego parametrów na poszczególnych stanowiskach w regionie biogeograficznym kontynentalnym dla siedliska przyrodniczego Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion 7150, monitoring skończony

Lp.	Kod obszaru Natura 2000	Nazwa obszaru Natura 2000	Województwo kraina geograficzna	Id stanowiska	Nazwa stanowiska	Oceny dla poszczególnych stanowisk dla siedliska 7150							
						Powierzchnia		Specyficzna struktura i funkcje		Perspektywy ochrony		Stan ochrony (ocena ogólna)	
						poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz
						2009-2011	2016	2009-2011	2016	2009-2011	2016	2009-2011	2016
1.	PLH020006	Karkonosze	dolnośląskie Karkonosze	3603	Torfowisko Upy	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV
2.	PLH020006	Karkonosze	dolnośląskie Karkonosze	3802	Torfowisko pod Smogornią	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV
3.	PLH020014	Torfowisko pod Zieleńcem	dolnośląskie Góry Orlickie	2712	Topieliska centrum	FV	FV	U1	U1	FV	FV	U1	U1
4.	PLH020014	Torfowisko pod Zieleńcem	dolnośląskie Góry Orlickie	2860	Topieliska południe	U1	FV	U1	FV	FV	FV	U1	FV
5.	PLH020072	Uroczyska Borów Dolnośląskich	dolnośląskie Bory Dolnośląskie	3261	Bieniec	FV	U1	U1	U1	U1	U1	U1	U1
6.	PLH020072	Uroczyska Borów Dolnośląskich	dolnośląskie Bory Dolnośląskie	3274	Staw Kwisa	FV	U2	U1	U1	FV	XX	U1	U2
7.	PLH020072	Uroczyska Borów Dolnośląskich	dolnośląskie Bory Dolnośląskie	3316	Parowa I	FV	U1	U2	U1	U1	FV	U2	U1
8.	PLH020072	Uroczyska Borów Dolnośląskich	dolnośląskie Bory Dolnośląskie	3317	Parowa II	U2	FV	U2	U2	U2	U1	U2	U2
9.	PLH060013	Ostoja Poleska	lubelskie Równina Łęczyńsko-Włodawska	2876	Torfowisko przy jeziorze Moszne 1	U2	U2	U2	U2	U2	U2	U2	U2
10.	PLH060034	Uroczyska Puszczy Solskiej	lubelskie Równina Biłgorajska	3293	Wielkie Bagno	U2	U2	U2	U2	U1	U2	U2	U2
11.	PLH060034	Uroczyska Puszczy Solskiej	lubelskie Równina Biłgorajska	3310	Margółka I	U2	U2	U2	U2	U2	U2	U2	U2

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym

Lp.	Kod obszaru Natura 2000	Nazwa obszaru Natura 2000	Województwo kraina geograficzna	Id stanowiska	Nazwa stanowiska	Oceny dla poszczególnych stanowisk dla siedliska 7150							
						Powierzchnia		Specyficzna struktura i funkcje		Perspektywy ochrony		Stan ochrony (ocena ogólna)	
						poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz
						2009-2011	2016	2009-2011	2016	2009-2011	2016	2009-2011	2016
12.	PLH060034	Uroczyska Puszczy Solskiej	lubelskie Równina Biłgorajska	3311	Margółka II	U1	U2	U2	U2	U1	U2	U2	U2
13.	PLH060043	Lasy Sobiborskie	lubelskie Równina Łęczyńsko-Włodawska	2865	Torfowisko przy jeziorze Dubeczyńskim	U2	U2	U2	U2	U2	U2	U2	U2
14.	PLH060043	Lasy Sobiborskie	lubelskie Równina Łęczyńsko-Włodawska	2866	Torfowisko przy jeziorze Płotycze Sobiborskie 2	U2	U2	U1	U1	U1	U1	U1	U2
15.	PLH060043	Lasy Sobiborskie	lubelskie Równina Łęczyńsko-Włodawska	2869	Torfowisko przy jeziorze Płotycze Sobiborskie 1	U2	U2	U1	U1	U1	U1	U1	U2
16.	PLH060043	Lasy Sobiborskie	lubelskie Równina Łęczyńsko-Włodawska	2871	Torfowisko przy jeziorze Brudno	U2	U2	U2	U2	U2	U2	U2	U2
17.	PLH060076	Brzeziczno	lubelskie Równina Łęczyńsko-Włodawska	2883	Torfowisko w rezerwacie Brzeziczno	U1	U1	FV	FV	FV	FV	FV	U1
18.	PLH080039	Mierkowskie Wydmy	lubuskie Kotlina Zasięcka	3321	Bagna przy Rabym Kamieniu II	FV	FV	U2	U1	U1	U1	U2	U1
19.	PLH080039	Mierkowskie Wydmy	lubuskie Kotlina Zasięcka	3322	Bagna przy Rabym Kamieniu III	FV	U1	U2	U2	U1	U2	U2	U2
20.	PLH080039	Mierkowskie Wydmy	lubuskie Kotlina Zasięcka	3323	Bagna przy Rabym Kamieniu IV	U1	U1	U2	U2	U1	U1	U2	U2
21.	PLH080039	Mierkowskie Wydmy	lubuskie Wzniesienia Gubińskie	3320	Bagna przy Rabym Kamieniu I	U1	U1	U2	U2	U1	U1	U2	U2
22.	PLH080039	Mierkowskie Wydmy	lubuskie Wzniesienia Gubińskie	3324	Mierkowskie Wydmy	U1	U1	U2	U2	U1	U1	U2	U2
23.	PLH080049	Rynna Jezior Rzepińskich	lubuskie Równina Torzymska	3241	Torfowisko z wątlikiem	U2	U2	U2	U2	U2	U2	U2	U2

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym

Lp.	Kod obszaru Natura 2000	Nazwa obszaru Natura 2000	Województwo kraina geograficzna	Id stanowiska	Nazwa stanowiska	Oceny dla poszczególnych stanowisk dla siedliska 7150							
						Powierzchnia		Specyficzna struktura i funkcje		Perspektywy ochrony		Stan ochrony (ocena ogólna)	
						poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz
						2009-2011	2016	2009-2011	2016	2009-2011	2016	2009-2011	2016
24.	PLH080049	Rynna Jezior Rzepińskich	lubuskie Równina Torzyska	3271	Torfowisko z widłaczkiem	U1	U2	U2	U2	U2	U2	U2	U2
25.	PLH080054	Nowogrodzkie Przygielkowisko	lubuskie Obniżenie Nowosolskie	3303	Nowogrodzkie Przygielkowisko I	FV	U2	U2	U1	U1	U1	U2	U2
26.	PLH080054	Nowogrodzkie Przygielkowisko	lubuskie Obniżenie Nowosolskie	3312	Nowogrodzkie Przygielkowisko II	FV	U1	U2	U2	U1	U1	U2	U2
27.	PLH080055	Przygielkowiska Koło Gozdniczy	lubuskie Bory Dolnośląskie	3188	Przygielkowe Moczary I	FV	FV	U1	U1	U1	FV	U1	U1
28.	PLH080055	Przygielkowiska Koło Gozdniczy	lubuskie Bory Dolnośląskie	3196	Przygielkowe Moczary II	FV	FV	U1	U1	U1	FV	U1	U1
29.	PLH080055	Przygielkowiska Koło Gozdniczy	lubuskie Bory Dolnośląskie	3222	Przygielkowe Moczary III	FV	FV	U1	FV	U1	FV	U1	FV
30.	PLH080055	Przygielkowiska Koło Gozdniczy	lubuskie Bory Dolnośląskie	3325	Zacisze	FV	FV	U1	FV	U1	FV	U1	FV
31.	PLH080055	Przygielkowiska Koło Gozdniczy	lubuskie Bory Dolnośląskie	3343	Zacisze II	FV	FV	U1	FV	FV	FV	U1	FV
32.	PLH080060	Uroczyska Borów Zasięckich	lubuskie Kotlina Zasięcka	3223	Rosiczka	FV	FV	U1	U1	U1	FV	U1	U1
33.	PLH080060	Uroczyska Borów Zasięckich	lubuskie Kotlina Zasięcka	3229	Widłaczek	FV	U2	U2	U2	U2	U2	U2	U2
34.	PLH080060	Uroczyska Borów Zasięckich	lubuskie Kotlina Zasięcka	3233	Śródleśne Oczka	FV	FV	U1	U1	U1	FV	U1	U1
35.	PLH080060	Uroczyska Borów Zasięckich	lubuskie Kotlina Zasięcka	3326	Ruskie Stawy	U1	FV	U1	FV	U1	FV	U1	FV
36.	PLH080060	Uroczyska Borów Zasięckich	lubuskie Kotlina Zasięcka	3327	Niwa	U1	U1	U2	U2	U2	U1	U2	U2
37.	PLH080071	Ostoja Barlinecka	lubuskie Równina Gorzowska	3248	Mokre	U2	U2	U2	U2	U2	U2	U2	U2

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym

Lp.	Kod obszaru Natura 2000	Nazwa obszaru Natura 2000	Województwo kraina geograficzna	Id stanowiska	Nazwa stanowiska	Oceny dla poszczególnych stanowisk dla siedliska 7150							
						Powierzchnia		Specyficzna struktura i funkcje		Perspektywy ochrony		Stan ochrony (ocena ogólna)	
						poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz
						2009-2011	2016	2009-2011	2016	2009-2011	2016	2009-2011	2016
38.	PLH220001	Bagna Izbickie	pomorskie Wybrzeże Słowińskie	4075	Bagna Izbickie	FV	U2	U2	U2	XX	U2	U2	U2
39.	PLH220024	Przymorskie Błota	pomorskie Wybrzeże Słowińskie	3255	Zaleskie	U2	U2	U2	U2	U2	U2	U2	U2
40.	PLH220063	Bielawa i Bory Bażynowe	pomorskie Wybrzeże Słowińskie	4073	Bielawskie Błota	XX	FV	U2	U2	FV	FV	U2	U2
41.	PLH280005	Puszcza Romincka	warmińsko-mazurskie Puszcza Romincka	2958	Mechacz E	FV	FV	U1	U1	FV	FV	U1	U1
42.	PLH280005	Puszcza Romincka	warmińsko-mazurskie Puszcza Romincka	2965	Mechacz W	FV	FV	U1	U1	FV	FV	U1	U1
43.	PLH320023	Jezioro Lubie i Dolina Drawy	zachodniopomorskie Pojezierze Wałeckie	3149	Torfowisko nad jeziorem Okoń Duży	FV	U2	U2	U2	FV	U2	U2	U2
44.	PLH320023	Jezioro Lubie i Dolina Drawy	zachodniopomorskie Pojezierze Wałeckie	3150	Torfowisko Kicz	FV	U2	U2	U2	FV	U2	U2	U2
45.	PLH320023	Jezioro Lubie i Dolina Drawy	zachodniopomorskie Równina Drawska	3360	Dębno Małe	U1	U2	U2	U2	FV	U2	U2	U2
46.	PLH320046	Uroczyska Puszczy Drawskiej	zachodniopomorskie Pojezierze Wałeckie	3220	Torfowisko Graniczne	U1	U2	U1	U2	U1	U2	U1	U2
47.	PLH320046	Uroczyska Puszczy Drawskiej	zachodniopomorskie Równina Drawska	3221	Czarne Torfowisko	FV	U2	U2	U2	FV	U2	U2	U2
48.	-	-	dolnośląskie Bory Dolnośląskie	3318	Leśniczówki	FV	XX	U1	XX	U1	XX	U1	XX
49.	-	-	lubelskie Równina Biłgorajska	3288	Tarnowola	U1	U1	U1	U1	U1	U1	U1	U1
50.	-	-	lubelskie Równina Łęczyńsko-Włodawska	2877	Mytycze 1	U1	U1	U1	U1	U1	U1	U1	U1
51.	-	-	lubelskie Równina Łęczyńsko-Włodawska	2880	Mytycze 2	U1	U2	U2	U2	U1	U1	U2	U2

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym

Lp.	Kod obszaru Natura 2000	Nazwa obszaru Natura 2000	Województwo kraina geograficzna	Id stanowiska	Nazwa stanowiska	Oceny dla poszczególnych stanowisk dla siedliska 7150							
						Powierzchnia		Specyficzna struktura i funkcje		Perspektywy ochrony		Stan ochrony (ocena ogólna)	
						poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz
						2009-2011	2016	2009-2011	2016	2009-2011	2016	2009-2011	2016
52.	-	-	lubuskie Pojezierze Łagowskie	3291	Węgrzynice	U1	U1	U1	U2	U1	U1	U1	U2
53.	-	-	lubuskie Równina Gorzowska	3245	Mironice	U2	U2	U2	U2	U1	U2	U2	U2
54.	-	-	mazowieckie Równina Wołomińska	2963	Halizna pod Zielonką	U2	U2	U2	U2	U2	U2	U2	U2
55.	-	-	mazowieckie Równina Wołomińska	2964	Szwalnicha	U2	XX	U2	XX	U2	XX	U2	XX
56.	-	-	podlaskie Pojezierze Wschodniosuwalskie	3085	Marianka	U2	U2	U1	U1	FV	FV	U2	U2
57.	-	-	pomorskie Pojezierze Kaszubskie	4067	Tuchom	U1	U1	U2	U2	U1	U1	U2	U2
Suma poszczególnych ocen stanowisk					FV	25	17	3	8	15	18	3	7
					U1	16	13	22	17	28	16	21	13
					U2	15	25	32	30	13	20	33	35
					XX	1	2	0	2	1	3	0	2
RAZEM liczba ocenianych stanowisk/ ocen						57	57	57	57	57	57	57	57

Znak „-” oznacza, że stanowisko nie leży na obszarze Natura 2000

Kolorem zielonym oznaczono poprawę oceny parametru, pomarańczowym pogorszenie oceny o 1 stopień, a czerwonym pogorszenie o 2 stopnie. Kolor szary oznacza zmianę oceny na XX.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym

Kod	Aktualne oddziaływanie	Uszczegółowienie - wytłumaczenie na czym ono polega	Liczba stanowisk z danym oddziaływaniem - razem poprzednio 2009-2011	Liczba stanowisk z danym oddziaływaniem - razem teraz 2016	Liczba stanowisk z danym wpływem i intensywnością oddziaływania																							
					poprzednio 2009-2011												teraz 2016											
					Wpływ pozytywny +				Wpływ neutralny 0				Wpływ negatywny -				Wpływ pozytywny +				Wpływ neutralny 0				Wpływ negatywny -			
					A	B	C	X	A	B	C	X	A	B	C	X	A	B	C	X	A	B	C	X	A	B	C	X
Liczba stanowisk, na których stwierdzono oddziaływania/liczba wszystkich monitorowanych stanowisk			51	57	4/57	6/57	3/57		1/57	4/57	5/57		25/57	32/57	8/57		3/57	5/57	6/57		1/57	3/57	8/57		37/57	23/57	7/57	1/57

Puste pole oznacza, że brak wyników w danej kategorii.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym

Tab. 4A Zmiany aktualnych oddziaływań łącznie na stanowiskach, na których powtarzano badania w regionie biogeograficznym kontynentalnym pomiędzy różnymi okresami badawczymi dla siedliska przyrodniczego Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion 7150, monitoring skończony

Kod	Aktualne oddziaływanie	Uszczegółowienie - wytłumaczenie na czym ono polega	Liczba stanowisk z danym oddziaływaniem razem w roku 2016	Liczba stanowisk, na których nie nastąpiły zmiany	Liczba stanowisk, na których nastąpiła poprawa, w tym w intensywności	Liczba stanowisk, na których nastąpiło pogorszenie, w tym w intensywności
A03	koszenie / ścinanie trawy	Usunięcie podrostu brzozy	1	1		
B	leśnictwo	Prace zrębowe, pozyskiwanie drewna	4	4	5	1
B02.02	wycinka lasu	możliwość wzmożonej wycinki lasów w bezpośredniej zlewni torfowiska	3			3
D01.01	ścieżki, szlaki piesze, szlaki rowerowe	Możliwość penetracji siedliska przez turystów	2	2		
E01.04	inne typy zabudowy	Zabudowa letniskowa	1			1
E03	odpady, ścieki	Składowanie odpadów przemysłowych	1	1		
F02.01	Rybołówstwo bierne	rybołówstwo z wykorzystaniem narzędzi biernych (sieci, wężcierze, klatki)	1		1	
F02.03	Wędkarstwo	Intensywnie prowadzone wędkarstwo	2	2		
F03	Polowanie i pozyskiwanie dzikich zwierząt (ładowych)	Wabienie zwierzyny (wysypywanie pszenicy)	1			1
F03.01	Polowanie	Wabienie zwierzyny (wysypywanie pszenicy)	1		2	1
F04	pozyskiwanie / usuwanie roślin łądowych - ogólnie	Zbiór żurawiny			1	
F04.02.02	zbieractwo ręczne	Zbiór żurawiny	1	1		
G01.03	pojazdy zmotoryzowane	Jazda samochodami terenowymi, quadami	1	1		

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym

Kod	Aktualne oddziaływanie	Uszczegółowienie - wytłumaczenie na czym ono polega	Liczba stanowisk z danym oddziaływaniem razem w roku 2016	Liczba stanowisk, na których nie nastąpiły zmiany	Liczba stanowisk, na których nastąpiła poprawa, w tym w intensywności	Liczba stanowisk, na których nastąpiło pogorszenie, w tym w intensywności
G01.08	inne rodzaje sportu i aktywnego wypoczynku	Szklaki turystyczne w sąsiedztwie	1	1		
G04.01	Poligony	Okopy, jazda czołgów	2	2		
G05.01	Wydeptywanie, nadmierne użytkowanie	ścieżki	4	2		2
G05.07	niewłaściwie realizowane działania ochronne lub ich brak	Brak potrzebnych działań czynnej ochrony	10			10
I01	nierodzące gatunki zaborcze	Obecność roślin obcego pochodzenia	8	3	1	5
I02	problematiczne gatunki rodzime	Ekspansja gatunków roślin	14			14
J02	spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych	Zmiana reżimu hydrologicznego	5			5
J02.01.02	osuszanie terenów morskich, ujściowych, bagiennych	Rowy melioracyjne	2	2	1	
J02.04.02	brak zalewania	Brak zatapiania podczas wzmożonych spływów powierzchniowych i obfitych opadów	2			2
J02.05	Modyfikowanie funkcjonowania wód - ogólnie	Różne formy wpływania na poziom wód gruntowych	2	2	10	
J02.05.03	modyfikowanie akwenów wód stojących	Ingerencja w reżim hydrologiczny zlewni	1			1
J02.06	Pobór wód z wód powierzchniowych	Rowy melioracyjne		1	2	

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym

Kod	Aktualne oddziaływanie	Uszczegółowienie - wytłumaczenie na czym ono polega	Liczba stanowisk z danym oddziaływaniem razem w roku 2016	Liczba stanowisk, na których nie nastąpiły zmiany	Liczba stanowisk, na których nastąpiła poprawa, w tym w intensywności	Liczba stanowisk, na których nastąpiło pogorszenie, w tym w intensywności
J02.12.02	tamy i ochrona przeciwpowodziowa w śródlądowych systemach wodnych	Rowy melioracyjne	1			1
J02.13	Zaniechanie gospodarki wodnej	Zarzucenie konserwacji rowów	2		2	
J03.01	zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska	Dekompozycja płatów i zanik siedliska	2			2
K01.01	Erozja	Erozja powierzchniowa i wgłębna	5	4		1
K01.03	Wyschnięcie	spadek poziomu wód	2			2
K01.04	Zatopienie	Długotrwały brak stanów bezwodnych	1			1
K01.05	Salinizacja	Błędnie zakodowana sukcesja		2	7	2
K02	Ewolucja biocenotyczna, sukcesja	Głównie ekspansja trześlicy modrej, rzadziej trzciny pospolitej	25	13	15	11
K02.01	zmiana składu gatunkowego (sukcesja)	j.w.	15	1		14
K02.02	nagromadzenie materii organicznej	Odkładanie wojtoku trześlicy w warunkach zaburzonych stosunków wodnych	14	11	6	3
K02.03	eutrofizacja (naturalna)	Eutrofizacja wód jeziora	2	2		
K04.01	konkurencja	Ekspansja roślin o dużej zdolności do konkurencji	2			2
K04.05	szkody wyrządzane przez roślinożerców (w tym przez zwierzynę łowną)	Rozwój siedliska w miejscach penetrowanych przez zwierzęta	2	2		

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym

Kod	Aktualne oddziaływanie	Uszczegółowienie - wytłumaczenie na czym ono polega	Liczba stanowisk z danym oddziaływaniem razem w roku 2016	Liczba stanowisk, na których nie nastąpiły zmiany	Liczba stanowisk, na których nastąpiła poprawa, w tym w intensywności	Liczba stanowisk, na których nastąpiło pogorszenie, w tym w intensywności
M01	Zmiana czynników abiotycznych	Brak cykliczności skrajnych zjawisk związanych z poziomem wody	2			2
M01.02	susze i zmniejszenie opadów	Zmniejszenie liczby opadów, brak śnieżnych zim	15	2		13
M02.01	przesunięcie i zmiana siedlisk	Przekształcenie się siedliska 7150 w 7140	1			1
X	Brak zagrożeń i nacisków	Brak negatywnych oddziaływań	1			1
Suma stanowisk (podsumowanie zmian)			57	36	30	45

Puste pole oznacza, że brak wyników w danej kategorii.

W niektórych przypadkach wartości w 3 ostatnich kolumnach się nie sumują do wartości z kolumny 4. Może to wynikać z różnych przyczyn: odnotowania oddziaływania lub jego braku na kolejnych stanowiskach, określenie jego intensywności jako nieznaną: X. Brak wartości w kolumnie 4, a wpisane wartości w kolumnach 6 lub 7 oznaczają, że oddziaływanie było odnotowane poprzednio, ale nie było odnotowane w 2016 roku, a jego wykazanie oznacza poprawę stanu siedliska.

UWAGI:

Brak zmian w ocenach stwierdzano w przypadkach:

- równych wartości wpływu i intensywności oddziaływania, poprzednio i teraz,
- wpływu neutralnego, poprzednio i teraz,
- wpływu neutralnego, poprzednio lub teraz, jeżeli oddziaływanie stwierdzono tylko w jednym cyklu badań.

Poprawę stwierdzano w przypadkach:

- poprawy wpływu,
- poprawy w intensywności, w przypadku równych wpływów (przy wpływie pozytywnym wzrost intensywności, a przy wpływie negatywnym jej spadek),
- wpływu negatywnego w poprzednich badaniach, jeżeli obecnie nie stwierdzono oddziaływania,
- wpływu pozytywnego w obecnych badaniach, jeżeli poprzednio nie stwierdzono oddziaływania.

Pogorszenie stwierdzano w przypadkach:

- pogorszenia wpływu,

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym

---

- pogorszenia w intensywności, w przypadku równych wpływów (przy wpływie pozytywnym spadek intensywności, a przy wpływie negatywnym jej wzrost),
- wpływu negatywnego w obecnych badaniach, jeżeli poprzednio nie stwierdzono oddziaływania.
- wpływu pozytywnego w poprzednich badaniach, jeżeli obecnie nie stwierdzono oddziaływania.

Oddziaływanie K01.05 Salinizacja to w istocie błędnie zakodowana sukcesja i tak należy ją interpretować,

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym

Tab. 5 Przewidywane zagrożenia - dane ogólne - łącznie na stanowiskach w regionie biogeograficznym kontynentalnym w różnych okresach badawczych dla siedliska przyrodniczego Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion 7150, monitoring skończony

Kod	Przewidywane zagrożenie w przyszłości	Uszczegółowienie - wytłumaczenie na czym ono polega	Liczba stanowisk z danym zagrożeniem		Liczba stanowisk z daną intensywnością zagrożenia							
			poprzednio	teraz	Intensywność zagrożenia							
					A		B		C		X	
			w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016
B	leśnictwo	Prace zrębowe, pozyskiwanie drewna	5	1	2		3	1				
B02.02	wycinka lasu	możliwość wzmoczonej wycinki lasów w bezpośredniej zlewni torfowiska	-	3				2		1		
E01.04	inne typy zabudowy	Zabudowa letniskowa	-	1		1						
E03	odpady, ścieki	Składowanie odpadów przemysłowych	1	1	1	1						
F02.01	Rybołówstwo bierne	rybołówstwo z wykorzystaniem narzędzi biernych (sieci, wężerze, klatki)	1	-	1							
F02.03	Wędkarstwo	Intensywnie prowadzone wędkarstwo	2	2	2	2						
F03	Polowanie i pozyskiwanie dzikich zwierząt (ładowych)	Wabienie zwierzyny (wysypywanie pszenicy)	-	1		1						
F03.01	Polowanie	Wabienie zwierzyny (wysypywanie pszenicy)	2	1	1	1	1					
F04	pozyskiwanie / usuwanie roślin łądowych - ogólnie	Zbiór żurawiny	1	-					1			
G05.01	Wydeptywanie, nadmierne użytkowanie	ścieżki	1	1		1	1					
G05.07	niewłaściwie realizowane działania ochronne lub ich brak	Brak potrzebnych działań czynnej ochrony	-	10		10						
I01	nierodzące gatunki zaborcze	Obecność roślin obcego pochodzenia	4	8		2	2	2	2	4		

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym

Kod	Przewidywane zagrożenie w przyszłości	Uszczegółowienie - wytłumaczenie na czym ono polega	Liczba stanowisk z danym zagrożeniem		Liczba stanowisk z daną intensywnością zagrożenia							
			poprzednio	teraz	Intensywność zagrożenia							
					A		B		C		X	
					w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016
I02	problematiczne gatunki rodzime	Ekspansja gatunków roślin	-	14		12		1		1		
J02	spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych	Zmiana reżimu hydrologicznego	-	5		4		1				
J02.01.02	osuszenie terenów morskich, ujściowych, bagiennych	Rowy melioracyjne	3	2			3	2				
J02.04.02	brak zalewania	Brak zatapiania podczas wzmożonych spływów powierzchniowych i obfitych opadów	-	2		2						
J02.05	Modyfikowanie funkcjonowania wód - ogólnie	Różne formy wpływania na poziom wód gruntowych	12	2	8		4	2				
J02.05.03	modyfikowanie akwenów wód stojących	Ingerencja w reżim hydrologiczny zlewni	-	1								1
J02.06	Pobór wód z wód powierzchniowych	Rowy melioracyjne	2	-	1		1					
J02.12.02	tamy i ochrona przeciwpowodziowa w śródlądowych systemach wodnych	Rowy melioracyjne	-	1		1						
J03.01	zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska	Dekompozycja płatów i zanik siedliska	-	2		2						
K01.01	Erozja	Erozja powierzchniowa i wgłębna	1	1			1	1				
K01.03	Wyschnięcie	spadek poziomu wód	-	2		1		1				
K01.04	Zatopienie	Długotrwały brak stanów bezwodnych	-	1		1						
K01.05	Salinizacja	Błędnie zakodowana sukcesja	7	-	5		1		1			

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym

Kod	Przewidywane zagrożenie w przyszłości	Uszczegółowienie - wytłumaczenie na czym ono polega	Liczba stanowisk z danym zagrożeniem		Liczba stanowisk z daną intensywnością zagrożenia							
			poprzednio	teraz	Intensywność zagrożenia							
					A		B		C		X	
			w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016
K02	Ewolucja biocenotyczna, sukcesja	Głównie ekspansja trześlicy modrej, rzadziej trzciny pospolitej	33	24	11	10	18	12	4	2		
K02.01	zmiana składu gatunkowego (sukcesja)	j.w.	-	14		12		2				
K02.02	nagromadzenie materii organicznej	Odkładanie wojtoku trześlicy w warunkach zaburzonych stosunków wodnych	19	14	16	13	3	1				
K02.03	eutrofizacja (naturalna)	Eutrofizacja wód jeziora	2	2			1	1	1	1		
K04.01	konkurencja	Ekspansja roślin o dużej zdolności do konkurencji	-	2		2						
M01	Zmiana czynników abiotycznych	Brak cykliczności skrajnych zjawisk związanych z poziomem wody	-	2		2						
M01.02	susze i zmniejszenie opadów	Brak cykliczności skrajnych zjawisk związanych z poziomem wody	-	13		11		2				
M02.01	przesunięcie i zmiana siedlisk	Przekształcenie się siedliska 7150 w 7140	-	1		1						
X	Brak zagrożeń i nacisków	Brak negatywnych oddziaływań	-	1		1						
Liczba stanowisk, dla których przewiduje się dane zagrożenie / liczba wszystkich monitorowanych stanowisk			43	52	25/43	37/52	32/43	23/52	8/43	7/52	0	1/52

Puste pole oznacza, że brak wyników w danej kategorii.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym

Tab. 5A Zmiany przewidywanych zagrożeń łącznie na tych samych stanowiskach w regionie biogeograficznym kontynentalnym pomiędzy różnymi okresami badawczymi dla siedliska przyrodniczego Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion 7150, monitoring skończony

Kod	Przewidywane zagrożenie	Uszczegółowienie - wytłumaczenie na czym ono polega	Liczba stanowisk razem	Liczba stanowisk, na których nie nastąpiły zmiany	Liczba stanowisk, na których nastąpiła poprawa w intensywności	Liczba stanowisk, na których nastąpiło pogorszenie w intensywności
B	leśnictwo	Prace zrębowe, pozyskiwanie drewna	1		5	1
B02.02	wycinka lasu	możliwość wzmożonej wycinki lasów w bezpośredniej zlewni torfowiska	3			3
E01.04	inne typy zabudowy	Zabudowa letniskowa	1			1
E03	odpady, ścieki	Składowanie odpadów przemysłowych	1	1		
F02.01	Rybołówstwo bierne	rybołówstwo z wykorzystaniem narzędzi biernych (sieci, wężerze, klatki)			1	
F02.03	Wędkarstwo	Intensywnie prowadzone wędkarstwo	2	2		
F03	Polowanie i pozyskiwanie dzikich zwierząt (łądowych)	Wabienie zwierzyny (wysypywanie pszenicy)	1			1
F03.01	Polowanie	Wabienie zwierzyny (wysypywanie pszenicy)	1		2	1
F04	pozyskiwanie / usuwanie roślin łądowych - ogólnie	Zbiór żurawiny			1	
G05.01	Wydeptywanie, nadmierne użytkowanie	ścieżki	1			1
G05.07	niewłaściwie realizowane działania ochronne lub ich brak	Brak potrzebnych działań czynnej ochrony	10			10
I01	nierodzące gatunki zaborcze	Obecność roślin obcego pochodzenia	8	3	1	5
I02	problematiczne gatunki rodzime	Ekspansja gatunków roślin	14			14
J02	spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych	Zmiana reżimu hydrologicznego	5			5
J02.01.02	osuszanie terenów morskich, ujściowych, bagiennych	Rowy melioracyjne	2	2	1	
J02.04.02	brak zalewania	Brak zatapiania podczas wzmożonych spływów powierzchniowych i obfitych opadów	2			2

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym

Kod	Przewidywane zagrożenie	Uszczegółowienie - wy tłumaczenie na czym ono polega	Liczba stanowisk razem	Liczba stanowisk, na których nie nastąpiły zmiany	Liczba stanowisk, na których nastąpiła poprawa w intensywności	Liczba stanowisk, na których nastąpiło pogorszenie w intensywności
J02.05	Modyfikowanie funkcjonowania wód - ogólnie	Różne formy wpływania na poziom wód gruntowych	2	2	10	
J02.05.03	modyfikowanie akwenów wód stojących	Ingerencja w reżim hydrologiczny zlewni	1			1
J02.06	Pobór wód z wód powierzchniowych	Rowy melioracyjne			2	
J02.12.02	tamy i ochrona przeciwpowodziowa w śródlądowych systemach wodnych	Rowy melioracyjne	1			1
J03.01	zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska	Dekompozycja płatów i zanik siedliska	2			2
K01.01	Erozja	Erozja powierzchniowa i wgłębna	1	1		
K01.03	Wyschnięcie	spadek poziomu wód	2			2
K01.04	Zatopienie	Długotrwały brak stanów bezwodnych	1			1
K01.05	Salinizacja	Błędnie zakodowana sukcesja			7	
K02	Ewolucja biocenotyczna, sukcesja	Głównie ekspansja trzęślicy modrej, rzadziej trzciny pospolitej	24	13	15	11
K02.01	zmiana składu gatunkowego (sukcesja)	j.w.	14			14
K02.02	nagromadzenie materii organicznej	Odkładanie wołoku trzęślicy w warunkach zaburzonych stosunków wodnych	14	11	6	3
K02.03	eutrofizacja (naturalna)	Eutrofizacja wód jeziora	2	2		
K04.01	konkurencja	Ekspansja roślin o dużej zdolności do konkurencji	2			2
M01	Zmiana czynników abiotycznych	Brak cykliczności skrajnych zjawisk związanych z poziomem wody	2			2
M01.02	susze i zmniejszenie opadów	Brak cykliczności skrajnych zjawisk związanych z poziomem wody	13			13
M02.01	przesunięcie i zmiana siedlisk	Przekształcenie się siedliska 7150 w 7140	1			1
X	Brak zagrożeń i nacisków	Brak negatywnych oddziaływań	1			1
Suma stanowisk (podsumowanie zmian)			52	25	28	43

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym

Puste pole oznacza, że brak wyników w danej kategorii.

W niektórych przypadkach wartości w 3 ostatnich kolumnach się nie sumują do wartości z kolumny 4. Może to wynikać z różnych przyczyn: odnotowania zagrożenia lub jego braku na kolejnych stanowiskach, określenie jego intensywności jako nieznaną: X. Brak wartości w kolumnie 4, a wpisane wartości w kolumnach 6 lub 7 oznaczają, że zagrożenie było odnotowane poprzednio, ale nie było odnotowane w 2016 roku, a jego wykazanie oznacza poprawę stanu – brak stwierdzonych poprzednio gatunków obcych.

W przypadku 25 stanowisk wpływ tych zagrożeń na siedlisko nie zmienił się, dla 28 stanowisk sytuacja uległa poprawie, a dla 43 – pogorszeniu. W przypadku stanowiska Leśniczówki - intensywność i/lub rodzaj wpływu oddziaływania J02.05.03 Modyfikowanie akwenów wód stojących określono jako nieznaną XX. Konieczne szczegółowe badania i obserwacje wyjaśniające reżim hydrologiczny obiektu i jego zlewni.

Bardzo częstym zagrożeniem notowanym na przygiełkowiskach, którego nacisk nie maleje, a w wielu przypadkach się zwiększa, jest ekspansja trzęślicy modrej (rzadziej trzciny pospolitej) i związane z tym nagromadzenie materii organicznej. Stąd też wielokrotnie sygnalizowana przez ekspertów pilna potrzeba usuwania trzęślicy wraz z nadkładem, koszenia trzciny, usuwania nalotu i podrostu sosny i brzozy oraz poprawy reżimu hydrologicznego. Przy niewłaściwej dynamice poziomu wody poważny problem w ochronie przygiełkowisk stanowi także naturalna sukcesja, która sprzyja rozwojowi gatunków siedliskowo obcych.

Ważnym źródłem zagrożeń dla siedliska 7150 były i nadal pozostają oddziaływania wpływające na stosunki wodne, jak modyfikowanie funkcjonowania wód, osuszanie, zalewanie, brak zalewania. Wiele monitorowanych płatów siedliska leży na dawnych potorfiach lub w płytkich zbiornikach wytopiskowych poddawanych dawniej próbom zalesienia, co wiąże się z obecnością infrastruktury melioracyjnej. Negatywne efekty osuszania lub hamowania zatopień obserwowano m.in. na stanowiskach w Borach Doñośląskich, Wzniesieniach Gubińskich, Równinie Wołomińskiej, Puszczy Rominckiej.

Na wielu stanowiskach w zachodniej części kraju na skutek suszy zaburzona została właściwa dla siedliska 7150 rytmika skrajnych zjawisk związanych z poziomem wody.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym

III.A. PODSUMOWANIE WYNIKÓW NA POZIOMIE OBSZARÓW NATURA 2000

Tab. 6 Oceny: stanu ochrony, jego parametrów i wskaźników łącznie na obszarach Natura 2000 w regionie biogeograficznym kontynentalnym w różnych okresach badawczych dla siedliska przyrodniczego Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion 7150, monitoring skończony

Nazwa parametru/ Stan ochrony	Nazwa wskaźnika/ Nazwa parametru	Ocena stanu siedliska przyrodniczego 7150 Liczba obszarów Natura 2000 z daną oceną								Suma obszarów Natura 2000	
		FV		U1		U2		XX		poprzednio	teraz
		poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz		
		w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016
Powierzchnia		8	9	4	1	6	6	1	3	19	19
Specyficzna struktura i funkcje	Gatunki charakterystyczne	10	8	5	6	4	2	0	3	19	19
	Rodzime gatunki ekspansywne roślin zielnych	9	8	8	5	2	3	0	3	19	19
	Melioracje odwadniające	8	6	10	9	1	1	0	3	19	19
	Obce gatunki inwazyjne	17	15	2	1	0	0	0	3	19	19
	Obecność krzewów i drzew	9	12	8	2	2	2	0	3	19	19
	Pozyskanie torfu	12	15	7	1	0	0	0	3	19	19
	Struktura przestrzenna płatów siedliska	9	7	3	6	7	3	0	3	19	19
	Gatunki dominujące	4	3	10	10	5	3	0	3	19	19
	Stopień uwodnienia	12	11	7	4	0	1	0	3	19	19
	Pokrycie i struktura gatunkowa mchów	8	6	3	4	8	6	0	3	19	19
	Odslonięty torf	4	4	6	5	9	7	0	3	19	19
	Geneza siedliska	4	4	11	8	4	4	0	3	19	19
Parametr Specyficzna struktura i funkcje	2	2	9	5	8	9	0	3	19	19	
Perspektywy ochrony		9	6	5	4	4	6	1	3	19	19
STAN OCHRONY (Ocena ogólna)		2	2	7	4	10	10	0	3	19	19

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym

Tab. 6A Podsumowanie zmian ocen stanu ochrony i parametrów na obszarach Natura 2000, na których powtarzano badania, w regionie biogeograficznym kontynentalnym w różnych okresach badawczych dla siedliska przyrodniczego Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion 7150, monitoring skończony

Nazwa parametru/ Stan ochrony	ZMIANY OCEN siedliska przyrodniczego 7150								Suma obszarów, na których powtarzano badania
	Liczba obszarów Natura 2000 z daną zmianą, w tym rzeczywistą								
	poprawa			pogorszenie			inne zmiany	brak zmian	
	o 1 stopień	o 2 stopnie	RAZEM	o 1 stopień	o 2 stopnie	RAZEM			
Powierzchnia	2	0	2	1	1	2	4	11	19
Specyficzna struktura i funkcje	0	0	0	3	0	3	3	13	19
Perspektywy ochrony	0	0	0	4	0	4	4	11	19
STAN OCHRONY (Ocena ogólna)	0	0	0	3	0	3	3	13	19
UWAGI									

Powierzchnia siedliska – w porównaniu do stanu z poprzedniego cyklu monitoringu stan parametru poprawił się w 2 obszarach, a pogorszył w dwóch. Na 11 nie zmienił się. Dla 4 obszarów zmiany nie można było określić z powodu oceny XX w jednym z cykli obserwacyjnych.

Specyficzna struktura i funkcje – w porównaniu do stanu z poprzedniego cyklu monitoringu stan parametru pogorszył w 3 obszarach, nie zmienił – w 13. Dla 3 obszarów zmiany nie można było określić z powodu oceny XX w 2016 r. Na żadnym z obszarów nie zanotowano poprawy struktury i funkcji siedliska.

Perspektywy ochrony – w porównaniu do stanu z poprzedniego cyklu monitoringu stan parametru pogorszył w 4 obszarach, pozostał bez zmian – w 11. Na żadnym z obszarów nie zanotowano poprawy parametru. Dla 4 obszarów zmiany nie można było określić z powodu oceny XX w jednym z cykli obserwacyjnych

Ocena ogólna – w porównaniu do stanu z poprzedniego cyklu monitoringu stan parametru pogorszył w 3 obszarach, nie zmienił – w 13. Dla 3 obszarów zmiany nie można było określić z powodu oceny XX w 2016 r. Na żadnym z obszarów nie zanotowano poprawy oceny ogólnej.

PODSUMOWANIE WYNIKÓW NA POZIOMIE OBSZARÓW NATURA 2000

Tak jak w przypadku stanowisk, najlepiej ocenione obszary Natura 2000 znajdują się w południowo-zachodniej Polsce, gdzie stan siedliska 7150 został określony jako właściwy lub niezadowolający. W pozostałych regionach, gdzie było siedlisko wykazywane, dominują oceny U2, a towarzyszą im oceny XX – stan nieznan.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym**II.A.1 WSKAŹNIKI STANU OCHRONY, AKTUALNE ODDZIAŁYWANIA I PRZEWIDYWANE ZAGROŻENIA W REGIONIE BIOGEOGRAFICZNYM KONTYNTENTALNYM W OBSZARZE NATURA 2000****1. Stan poszczególnych wskaźników Struktury i funkcji siedliska w obszarze Natura 2000**

Gatunki charakterystyczne – kardynalny wskaźnik w ocenie struktury i funkcji siedliska 7150. Udział gatunków charakterystycznych oceniono jako właściwy (FV) w 8 obszarach, niezadowolający (U1) – w 6 obszarach, a zły (U2) – w 2 obszarach (Uroczyska Puszczy Solskiej, Bagna Izbickie). Dla 3 obszarów (Jezioro Lubie i Dolina Drawy, Uroczyska Puszczy Drawskiej, Ostoja Poleska) oceny wskaźnika nie określono, ponieważ część stanowisk nie reprezentowała siedliska 7150. W porównaniu do stanu z poprzedniego cyklu monitoringu udział gatunków charakterystycznych dla przygielkowisk poprawił się w 1 obszarze (Torfowisko pod Zieleńcem), a pogorszył w 2 (Nowogrodzkie Przygielkowisko, Bagna Izbickie).

Rodzime gatunki ekspansywne roślin zielnych – kardynalny wskaźnik w ocenie struktury i funkcji siedliska 7150; zagrożenie siedliska przez rozprzestrzenianie się ekspansywnych roślin zielnych odnotowano w 8 obszarach, w tym na 3 z nich stan oceniono jako zły (Mierkowskie Wydmy, Nowogrodzkie Przygielkowisko, Ostoja Poleska), na 5 (Puszcza Romincka, Uroczyska Puszczy Solskiej, Przygielkowiska koło Gozdnicy, Uroczyska Borów Zasięckich, Rynna Jezior Rzepińskich) jako niezadowolający. Problemu nie zarejestrowano w 8 obszarach, m.in. w Karkonoszach, Górach Orlickich, Wybrzeżu Słowińskim, Lasach Sobiborskich. Dla 3 obszarów (Jezioro Lubie i Dolina Drawy, Uroczyska Puszczy Drawskiej, Ostoja Poleska) oceny wskaźnika nie określono, ponieważ część stanowisk nie reprezentowała siedliska 7150.

W porównaniu do poprzedniego cyklu monitoringu, ocena wskaźnika poprawiła się w obszarze Przymorskie Błota, a pogorszyła w 3 obszarach: Mierkowskie Wydmy, Nowogrodzkie Przygielkowisko, Puszcza Romincka.

Melioracje odwadniające – niezaburzone warunki hydrologiczne zaobserwowano w 6 obszarach, w 9 negatywne oddziaływanie infrastruktury melioracyjnej określono jako niewielkie, a w jednym – Uroczyska Puszczy Solskiej – jako silne. Wysokie oceny wskaźnika notowano m.in. w Sudetach (Karkonosze, Góry Orlickie), na Równinie Łęczyńsko-Włodawskiej, Równinie Torzymskiej, Równinie Gorzowskiej. Dla 3 obszarów (Jezioro Lubie i Dolina Drawy, Uroczyska Puszczy Drawskiej, Ostoja Poleska) oceny wskaźnika nie określono, ponieważ część stanowisk nie reprezentowała siedliska 7150.

W 2016 r. nie zarejestrowano zmian ocen wskaźnika w porównaniu do poprzedniego cyklu monitoringu.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym

Obce gatunki inwazyjne – kardynalny wskaźnik w ocenie struktury i funkcji siedliska 7150; stan wskaźnika oceniono jako niezadowolający jedynie w obszarze Uroczyska Borów Dolnośląskich. Dla 3 obszarów (Jezioro Lubie i Dolina Drawy, Uroczyska Puszczy Drawskiej, Ostoja Poleska) oceny wskaźnika nie określono, ponieważ część stanowisk nie reprezentowała siedliska 7150. Na pozostałych 15 obszarach wskaźnik oceniono na FV.

W 2016 r. nie zarejestrowano zmian ocen wskaźnika w porównaniu do poprzedniego cyklu monitoringu.

Obecność krzewów i drzew – kardynalny wskaźnik w ocenie struktury i funkcji siedliska 7150; prawidłowy stan wskaźnika stwierdzono na 12 obszarach (głównie w północnej, północno-wschodniej i południowo-zachodniej części Polski), na 2 obszarach (Puszcza Romincka, Uroczyska Borów Zasięckich) zarastanie przygiełkowisk nie było zaawansowane (ocena wskaźnika U1), natomiast na 2 (Uroczyska Borów Dolnośląskich, Mierkowskie Wydmy) – stan określono jako zły. Dla 3 obszarów (Jezioro Lubie i Dolina Drawy, Uroczyska Puszczy Drawskiej, Ostoja Poleska) oceny wskaźnika nie określono, ponieważ część stanowisk nie reprezentowała siedliska 7150.

W porównaniu do poprzedniego cyklu obserwacji, na 5 obszarach nastąpiła poprawa, a na 2 (Puszcza Romincka, Uroczyska Borów Dolnośląskich) pogorszenie oceny wskaźnika.

Pozyskanie torfu – w 15 obszarach wskaźnik oceniono jako FV, jedynie w obszarze Mierkowskie Wydmy ocena była niezadowolająca (U1). Dla 3 obszarów (Jezioro Lubie i Dolina Drawy, Uroczyska Puszczy Drawskiej, Ostoja Poleska) oceny wskaźnika nie określono, ponieważ część stanowisk nie reprezentowała siedliska 7150.

W 2016 r. nie zarejestrowano zmian ocen wskaźnika w porównaniu do poprzedniego cyklu monitoringu.

Struktura przestrzenna płatów siedliska – kardynalny wskaźnik w ocenie struktury i funkcji siedliska 7150; opisuje wielkość i stopień fragmentacji płatów siedliska.

Większość monitorowanych przygiełkowisk była drobnopowierzchniowa, o czym świadczy liczba ocen U1 (6 obszarów) i U2 (3 obszary). Siedem obszarów uzyskało ocenę FV. Płaty o prawidłowej strukturze przestrzennej występowały głównie w zachodniej części Polski (Karkonosze, Łużyce) oraz na Wybrzeżu Słowińskim. Dla 3 obszarów (Jezioro Lubie i Dolina Drawy, Uroczyska Puszczy Drawskiej, Ostoja Poleska) oceny wskaźnika nie określono, ponieważ część stanowisk nie reprezentowała siedliska 7150.

W porównaniu do cyklu obserwacji 2010-2011 stan wskaźnika pogorszył się w 2 obszarach (Torfowisko pod Zieleńcem w Górach Orlickich oraz Nowogrodzkie Przygiełkowisko w Obniżeniu Nowosolskim), a poprawił w 3 obszarach: Bielawa i Bory Bażynowe, Przymorskie Błota – na Wybrzeżu Słowińskim oraz w Osoti Barlineckiej na Równinie Gorzowskiej.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym

Gatunki dominujące – jedynie w 3 obszarach wskaźnik oceniono na FV (Brzeziczno, Karkonosze, Torfowisko pod Zieleńcem), na 10 obszarach stan wskaźnika oceniono jako niezadowolający, a na 3 (Bagna Izbickie, Nowogrodzkie Przygiełkowisko, Rynna Jezior Rzepińskich) jako zły. O gorszej ocenie wskaźnika decydował znaczny udział ekspansywnych gatunków zielnych (np. trzęślicy modrej), drzewiastych (sosny, brzozy), gatunków typowych dla siedliska 7140 i/lub 3130 (zielnych i mchów). Dla 3 obszarów (Jezioro Lubie i Dolina Drawy, Uroczyska Puszczy Drawskiej, Ostoja Poleska) oceny wskaźnika nie określono, ponieważ część stanowisk nie reprezentowała siedliska 7150.

W porównaniu do poprzedniego cyklu monitoringu, ocena wskaźnika poprawiła się na 3 obszarach (Bielawa i Bory Bażynowe, Ostoja Barlinecka, Torfowisko pod Zieleńcem) i na 3 się pogorszyła (Nowogrodzkie Przygiełkowisko, Przygiełkowiska Koło Gozdnicy, Puszcza Romincka).

Stopień uwodnienia – dla 11 obszarów stopień uwodnienia siedliska określono jako właściwy, dla 4 – niezadowolający, jedynie dla obszaru Nowogrodzkie Przygiełkowisko – zły. Generalnie wskaźnik oceniany był gorzej na obszarach Natura 2000 na Dolnym Śląsku. Dla 3 obszarów (Jezioro Lubie i Dolina Drawy, Uroczyska Puszczy Drawskiej, Ostoja Poleska) oceny wskaźnika nie określono, ponieważ część stanowisk nie reprezentowała siedliska 7150.

W porównaniu do poprzedniego cyklu monitoringu, ocena wskaźnika poprawiła się w Ostoi Barlineckiej, a pogorszyła w obszarze Nowogrodzkie Przygiełkowisko. Na pozostałych obszarach nie zmieniła się.

Pokrycie i struktura gatunkowa mchów – w 6 obszarach badanych w 2016 r. pokrycie i strukturę gatunkową mchów oceniono jako prawidłowe, w 4 – jako niezadowolające oraz w 6 – jako złe. Większość obszarów z oceną FV leży na Dolnym Śląsku, natomiast z oceną U2 – w północno-zachodniej, północnej i północno-wschodniej Polsce. Dla 3 obszarów (Jezioro Lubie i Dolina Drawy, Uroczyska Puszczy Drawskiej, Ostoja Poleska) oceny wskaźnika nie określono, ponieważ część stanowisk nie reprezentowała siedliska 7150.

W porównaniu do poprzedniego cyklu monitoringu, ocena wskaźnika pogorszyła się z FV do U1 w Uroczyskach Borów Dolnośląskich. Na pozostałych obszarach nie zanotowano zmian.

Odsłonięty torf – kardynalny wskaźnik w ocenie struktury i funkcji siedliska 7150; w 2016 r. na 4 badanych stanowiskach stan wskaźnika oceniono jako prawidłowy, na 5 – jako niezadowolający, na 7 – jako zły. Najlepszy stan wskaźnika notowano w Sudetach (Karkonosze, Torfowisko pod Zieleńcem), w obszarze Brzeziczno na Równinie Łęczyńsko-Włodawskiej oraz w obszarze Przygiełkowiska Koło Gozdnicy na Dolnym Śląsku. W północno-zachodniej, północnej i północno-wschodniej Polsce płyty

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym

siedliska z reguły miały już dość zwarta warstwę mszystą. Dla 3 obszarów (Jezioro Lubie i Dolina Drawy, Uroczyska Puszczy Drawskiej, Ostoja Poleska) oceny wskaźnika nie określono, ponieważ część stanowisk nie reprezentowała siedliska 7150.

W porównaniu do poprzedniego cyklu monitoringu, ocena wskaźnika pogorszyła się z FV do U1 w obszarze Nowogrodzkie Przygiełkowisko, z U1 do U2 w Puszczy Rominckiej; poprawiła się z U1 do FV w obszarach Torfowisko pod Zieleńcem oraz Przygiełkowiska Koło Gozdnicy. Na pozostałych obszarach nie zanotowano zmian.

Geneza siedliska – stan wskaźnika uznano za prawidłowy w 4 obszarach w Sudetach, Puszczy Rominckiej i Równinie Łęczyńsko-Włodawskiej, niezadowolający – w 8, a zły – w 4 obszarach w północnej i północno-zachodniej Polsce. Dla 3 obszarów (Jezioro Lubie i Dolina Drawy, Uroczyska Puszczy Drawskiej, Ostoja Poleska) oceny wskaźnika nie określono, ponieważ część stanowisk nie reprezentowała siedliska 7150.

W porównaniu do poprzedniego cyklu monitoringu, ocenę wskaźnika obniżono dla obszaru Ostoja Barlinecka, a podniesiono – dla obszaru Przymorskie Błota.

2. Stan poszczególnych aktualnych oddziaływań dla siedliska w obszarze Natura 2000

W 2016 roku, wśród czynników wpływających na przygiełkowiska, najliczniejszą grupę stanowią te związane z procesem sukcesji. Negatywne następstwa sukcesji obserwowano aż w 16 z 19 monitorowanych obszarów, w tym w 12 wystąpiły z najwyższą intensywnością. Przemiany roślinności związane z sukcesją nie miały znaczenia jedynie w Karkonoszach, Górach Orlickich w Sudetach oraz obszarze Bielawa i Bory Bażynowe. Silne zagrożenie niesie ekspansja trzęślicy modrej *Molinia caerulea*, rozprzestrzeniającej się szczególnie intensywnie w Uroczyskach Borów Dolnośląskich, Uroczyskach Borów Zasięckich, Nowogrodzkich Przygiełkowiskach i Mierkowskich Wydmach w zachodniej części kraju. Konsekwencją ekspansji trzęślicy jest odkładanie się dużych ilości materii organicznej, stanowiącej zagrożenie dla pionierskiej roślinności przygiełkowisk zasiedlającej odsłonięte podłoże. W Lasach Sobiborskich zagrożeniem dla siedliska jest zarastanie przez trzcinę pospolitą *Phragmites australis*. W Uroczyskach Borów Dolnośląskich w sąsiedztwie przygiełkowisk, w miejscach zaburzonych i przesuszonych, notowano inwazyjną tawułę kutnerową *Spiraea tomentosa*.

W Uroczyskach Borów Dolnośląskich, Uroczyskach Borów Zasięckich, Przygiełkowiskach koło Gozdnicy, Mierkowskich Wydmach oraz Puszczy Rominckiej źródłem zagrożeń dla siedliska były niewłaściwe stosunki hydrologiczne. Ich wpływ dodatkowo potęgowały: susza (notowana także w Uroczyskach Puszczy Solskiej) oraz brak zabiegów czynnej ochrony (postulowane także w Nowogrodzkich Przygiełkowiskach).

Pozytywne oddziaływania na siedlisko notowano znacznie rzadziej niż negatywne. Wiązały się m.in. z odsłanianiem podłoża przez ludzi i zwierzęta (ścieżki, babrzyska), notowane w Uroczyskach Puszczy Solskiej, bądź też z naturalną erozją – w Karkonoszach i Torfowisku pod Zieleńcem.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym

Wśród 19 ocenianych obszarów na 11 nie odnotowano zmian w oddziaływaniach (ich wpływie na siedlisko, czy intensywności) w stosunku do poprzedniego okresu monitoringu, na 10 sytuacja się poprawiła, a na 15 – pogorszyła.

Z analizy zmian nacisku poszczególnych oddziaływań wynika, że wpływ najczęściej notowanych, niekorzystnych dla siedliska 7150 przemian roślinności generalnie albo się utrzymuje albo nasila. Dotyczy to szczególnie ekspansji rodzimych gatunków roślin (głównie trzęślicy modrej, w mniejszym stopniu trzciny pospolitej) oraz związanego z nią nagromadzenia materii organicznej. Zagrożenie przygielkowisk przez postępującą sukcesję zmniejszyło się tylko na niektórych obszarach, zapewne wskutek zabiegów usuwania podrostu drzew i krzewów. Jednak w wielu miejscach jej negatywne działanie na siedlisko pozostaje nadal aktualne lub się nasila. Stąd też wielokrotnie sygnalizowana przez ekspertów pilna potrzeba usuwania trzęślicy wraz z nadkładem, koszenia trzciny, usuwania nalotu i podrostu sosny i brzozy oraz poprawy reżimu hydrologicznego.

W przypadku zagrożeń wpływających na stosunki wodne (J01, oddziaływania z grupy J02) obraz zmian jest złożony. Na niektórych obszarach wykonano przetamowania, piętrzenia na rowach melioracyjnych bądź zarzucono ich konserwacje, co wpłynęło na poprawę stosunków wodnych lub zabezpieczyło je przed pogorszeniem. Na innych (głównie na Dolnym Śląsku) zgłaszana jest pilna potrzeba zapewnienia cykliczności skrajnych stanów hydrologicznych (zatonienie i przesuszenie) za pomocą odpowiedniego manipulowania wodami w ciekach.

3. Stan w zakresie i intensywności poszczególnych przewidywanych zagrożeń dla siedliska w obszarze Natura 2000

W 2016 roku, jedynie na obszarze Bielawa i Bory Bażynowe na Wybrzeżu Słowińskim siedlisko 7150 było wolne od zagrożeń i nacisków.

Wśród zagrożeń, najliczniejszą grupę stanowią te związane z procesem sukcesji. Negatywne następstwa sukcesji obserwowano aż w 16 z 19 monitorowanych obszarów, w tym w 12 wystąpiły z najwyższą intensywnością. Przemiany roślinności związane z sukcesją nie miały znaczenia jedynie w Karkonoszach, Górach Orlickich w Sudetach oraz obszarze Bielawa i Bory Bażynowe. Silne zagrożenie dla siedliska w Uroczyskach Borów Dolnośląskich, Uroczyskach Borów Zasięckich, Nowogrodzkich Przygielkowiskach i Mierkowskich Wydmach stwarzała ekspansja trzęślicy modrej *Molinia caerulea* i odkładanie się dużych ilości materii organicznej. W Lasach Sobiborskich zagrożeniem dla siedliska było zarastanie przez trzcinę pospolitą *Phragmites australis*.

W Uroczyskach Borów Dolnośląskich w sąsiedztwie przygielkowisk, w miejscach zaburzonych i przesuszonych, notowano inwazyjną tawułę kutnerową *Spiraea tomentosa*.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym

W Uroczyskach Borów Dolnośląskich, Uroczyskach Borów Zasięckich, Przygiełkowiskach koło Gozdnicy, Mierkowskich Wydmach oraz Puszczy Rominckiej źródłem zagrożeń dla siedliska były niewłaściwe stosunki hydrologiczne. Ich wpływ dodatkowo potęgowały: susza (notowana także w Uroczyskach Puszczy Solskiej) oraz brak zabiegów czynnej ochrony (postulowane także w Nowogrodzkich Przygiełkowiskach).

Wśród 17 ocenianych obszarów, na których zanotowano zagrożenia siedliska, na 8 sytuacja nie uległa zmianie, na 10 się poprawiła, a na 15 – pogorszyła.

Z analizy zmian nacisku poszczególnych zagrożeń wynika, że wpływ najczęściej notowanych, niekorzystnych dla siedliska 7150 przemian roślinności generalnie albo się utrzymuje albo nasila. Dotyczy to szczególnie ekspansji rodzimych gatunków roślin (głównie trzęślicy modrej, w mniejszym stopniu trzciny pospolitej) oraz związanego z nią nagromadzenia materii organicznej. Zagrożenie przygiełkowisk przez postępującą sukcesję zmniejszyło się tylko na niektórych obszarach, zapewne wskutek zabiegów usuwania podrostu drzew i krzewów. Jednak w wielu miejscach jej negatywne działanie na siedlisko pozostaje nadal aktualne lub się nasila. Stąd też wielokrotnie sygnalizowana przez ekspertów pilna potrzeba usuwania trzęślicy wraz z nadkładem, koszenia trzciny, usuwania nalotu i podrostu sosny i brzozy oraz poprawy reżimu hydrologicznego.

W przypadku zagrożeń wpływających na stosunki wodne (J01, oddziaływania z grupy J02) obraz zmian jest złożony. Na niektórych obszarach wykonano przetamowania, piętrzenia na rowach melioracyjnych bądź zarzucono ich konserwacje, co wpłynęło na poprawę stosunków wodnych lub zabezpieczyło je przed pogorszeniem. Na innych (głównie na Łużycach) zgłaszana jest pilna potrzeba zapewnienia cykliczności skrajnych stanów hydrologicznych (zatonienie i przesuszenie) za pomocą odpowiedniego manipulowania wodami w ciekach. Z tego powodu pojawiło się nie zgłaszane wcześniej zagrożenie związane z brakiem realizacji zabiegów ochrony aktywnej, niezbędnych do zachowania siedliska.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym**II.A.2. STAN OCHRONY I JEGO PARAMETRY W REGIONIE BIOGEOGRAFICZNYM KONTYNETALNYM – W OBSZARZE NATURA 2000****1. Stan parametru Powierzchnia siedliska – w obszarze Natura 2000**

Parametr Powierzchnia siedliska – w większości obszarów (9 osto) powierzchnia siedliska została oceniona jako właściwa, w 1 – jako niezadowolająca, a w 6 jako zła. Dla 3 obszarów (Jezioro Lubie i Dolina Drawy, Uroczyska Puszczy Drawskiej, Ostoja Poleska) oceny parametru nie określono (oceny XX), ponieważ część stanowisk nie reprezentowała siedliska 7150. W porównaniu do stanu z poprzedniego cyklu monitoringu stan parametru poprawił się w 2 obszarach (Torfowisko pod Zieleńcem, Brzeziczno), a pogorszył w dwóch (Bagna Izbickie – o 1 stopień oraz Nowogrodzkie Przygiełkowisko – o 2 stopnie).

2. Stan parametru Struktura i funkcja – w obszarze Natura 2000

Parametr Specyficzna struktura i funkcje – zaledwie w dwóch obszarach (Karkonosze i Brzeziczno) parametr oceniono jako właściwy. Przeważały oceny U2 (9 osto) i U1 (5 osto). Dla 3 obszarów (Jezioro Lubie i Dolina Drawy, Uroczyska Puszczy Drawskiej, Ostoja Poleska) oceny parametru nie określono, ponieważ część stanowisk nie reprezentowała siedliska 7150. W porównaniu do stanu z poprzedniego cyklu monitoringu stan parametru pogorszył w 3 obszarach: Mierkowskie Wydmy i Nowogrodzkie Przygiełkowisko na Ziemi lubuskiej oraz Puszcza Romincka – wszędzie o 1 stopień. Na żadnym z obszarów nie zanotowano poprawy struktury i funkcji siedliska.

3. Stan parametru Perspektywy ochrony w obszarze Natura 2000

Parametr Perspektywy ochrony – dla 6 obszarów określone jako dobre, dla 6 – jako złe, dla 4 – niezadowolające. Dla 3 obszarów (Jezioro Lubie i Dolina Drawy, Uroczyska Puszczy Drawskiej, Ostoja Poleska) oceny parametru nie określono, ponieważ część stanowisk nie reprezentowała siedliska 7150. W porównaniu do stanu z poprzedniego cyklu monitoringu stan parametru pogorszył w 4 obszarach: Uroczyska Puszczy Solskiej, Rynna Jezior Rzepińskich, Uroczyska Borów Dolnośląskich oraz Puszcza Romincka – wszędzie o 1 stopień. Na żadnym z obszarów nie zanotowano poprawy parametru.

4. Ocena ogólna w obszarze Natura 2000

STAN OCHRONY – przeważa ocena zła (10 obszarów). Parametr oceniono jako niezadowolający w 4 obszarach, jako właściwy – jedynie w dwóch (Karkonosze i Brzeziczno). Dla 3 obszarów (Jezioro Lubie i Dolina Drawy, Uroczyska Puszczy Drawskiej, Ostoja Poleska) oceny parametru nie określono, ponieważ część stanowisk nie reprezentowała siedliska 7150. W porównaniu do stanu z poprzedniego cyklu monitoringu stan parametru pogorszył w 3 obszarach: Mierkowskie Wydmy i Nowogrodzkie Przygiełkowisko na ziemi lubuskiej oraz Puszcza Romincka. Na żadnym z obszarów nie zanotowano poprawy.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym

III.B. POZOSTAŁE TABELY DOTYCZĄCE OBSZARÓW NATURA 2000

Tab. 7 Oceny: stanu ochrony i jego parametrów na poszczególnych obszarach Natura 2000 w regionie biogeograficznym kontynentalnym dla siedliska przyrodniczego Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion 7150, monitoring skończony

Lp.	Kod obszaru Natura 2000	Nazwa obszaru Natura 2000	Województwo kraina geograficzna	OCENY dla poszczególnych obszarów Natura 2000 dla siedliska 7150							
				Powierzchnia		Specyficzna struktura i funkcje		Perspektywy ochrony		Stan ochrony (ocena ogólna)	
				poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz
				w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016
1.	PLH020006	Karkonosze	dolnośląskie	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV
2.	PLH020014	Torfowisko pod Zielenćem	dolnośląskie	U1	FV	U1	U1	FV	FV	U1	U1
3.	PLH020072	Uroczyska Borów Dolnośląskich	dolnośląskie	FV	FV	U1	U1	FV	U1	U1	U1
4.	PLH060013	Ostoja Poleska	lubelskie	U2	XX	U1	XX	U2	XX	U2	XX
5.	PLH060034	Uroczyska Puszczy Solskiej	podkarpackie	U2	U2	U2	U2	U1	U2	U2	U2
6.	PLH060043	Lasy Sobiborskie	lubelskie	U2	U2	U1	U1	U2	U2	U2	U2
7.	PLH060076	Brzeziczno	lubelskie	U1	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV
8.	PLH080039	Mierkowskie Wydmy	lubuskie	FV	FV	U1	U2	U1	U1	U1	U2
9.	PLH080049	Rynna Jezior Rzepińskich	lubuskie	U2	U2	U2	U2	U1	U2	U2	U2
10.	PLH080054	Nowogrodzkie Przygielkowisko	lubuskie	FV	U2	U1	U2	U1	U1	U1	U2
11.	PLH080055	Przygielkowiska Koło Gozdnicy	dolnośląskie	FV	FV	U1	U1	FV	FV	U1	U1
12.	PLH080060	Uroczyska Borów Zaseckich	lubuskie	FV	FV	U1	U1	FV	FV	U1	U1
13.	PLH080071	Ostoja Barlinecka	zachodniopomorskie	U2	U2	U2	U2	U2	U2	U2	U2
14.	PLH220001	Bagna Izbickie	pomorskie	FV	U1	U2	U2	XX	U2	U2	U2
15.	PLH220024	Przymorskie Błota	zachodniopomorskie	U2	U2	U2	U2	U2	U2	U2	U2
16.	PLH220063	Bielawa i Bory Bażynowe	pomorskie	XX	FV	U2	U2	FV	FV	U2	U2
17.	PLH280005	Puszcza Romincka	warmińsko-mazurskie	FV	FV	U1	U2	FV	U1	U1	U2
18.	PLH320023	Jezioro Lubie i Dolina Drawy	zachodniopomorskie	U1	XX	U2	XX	FV	XX	U2	XX
19.	PLH320046	Uroczyska Puszczy Drawskiej	wielkopolskie	U1	XX	U2	XX	U1	XX	U2	XX
Suma obszarów z danymi ocenami			FV	8	9	2	2	9	6	2	2

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym

Lp.	Kod obszaru Natura 2000	Nazwa obszaru Natura 2000	Województwo kraina geograficzna	OCENY dla poszczególnych obszarów Natura 2000 dla siedliska 7150							
				Powierzchnia		Specyficzna struktura i funkcje		Perspektywy ochrony		Stan ochrony (ocena ogólna)	
				poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz
				w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016
			U1	4	1	9	5	5	4	7	4
			U2	6	6	8	9	4	6	10	10
			XX	1	3	0	3	1	3	0	3
RAZEM liczba ocenianych obszarów				19	19	19	19	19	19	19	19

Kolorem zielonym oznaczono poprawę oceny parametru, pomarańczowym pogorszenie oceny o 1 stopień, a czerwonym o 2 stopnie. Kolor szary oznacza zmianę oceny na XX.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym

Kod	Aktualne oddziaływanie	Uszczegółowienie - wytłumaczenie na czym ono polega	Liczba obszarów z danym oddziaływaniem - razem poprzednio 2009-2011	Liczba obszarów z danym oddziaływaniem - razem teraz 2016	Liczba obszarów Natura 2000 z danym wpływem i intensywnością oddziaływania na siedlisko 7150																							
					Poprzednio 2009-2011										Teraz 2016													
					Wpływ pozytywny +				Wpływ neutralny 0				Wpływ negatywny -				Wpływ pozytywny +				Wpływ neutralny 0				Wpływ negatywny -			
					A	B	C	X	A	B	C	X	A	B	C	X	A	B	C	X	A	B	C	X	A	B	C	X
K02	Ewolucja biocenotyczna, sukcesja	Głównie ekspansja trzęślicy modrej, rzadziej trzcinę pospolitej	9	7								5			4									4	1	2		
K02.01	zmiana składu gatunkowego (sukcesja)	j.w.		9																				8	1			
K02.02	nagromadzenie materii organicznej	Odkładanie wojtoku trzęślicy w warunkach zakłóconych stosunków wodnych	5	4							5													4				
K04.05	szkody wyrządzone przez roślinożerców (w tym przez zwierzyńkę łowną)	Odstonięcia torfu przez zwierzyńkę		1												1												
M01.02	susze i zmniejszenie opadów	wyrażnie niższy poziom uwodnienia		4																	1		2	1				
X	Brak zagrożeń i nacisków	Brak negatywnych oddziaływań		1																			1					

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym

Kod	Aktualne oddziaływanie	Uszczegółowienie - wytłumaczenie na czym ono polega	Liczba obszarów z danym oddziaływaniem - razem poprzednio 2009-2011	Liczba obszarów z danym oddziaływaniem - razem teraz 2016	Liczba obszarów Natura 2000 z danym wpływem i intensywnością oddziaływania na siedlisko 7150																																			
					Poprzednio 2009-2011												Teraz 2016																							
					Wpływ pozytywny +				Wpływ neutralny 0				Wpływ negatywny -				Wpływ pozytywny +				Wpływ neutralny 0				Wpływ negatywny -															
					A	B	C	X	A	B	C	X	A	B	C	X	A	B	C	X	A	B	C	X	A	B	C	X												
Liczba obszarów, na których stwierdzono oddziaływania/liczba wszystkich monitorowanych obszarów			19/57	19/57	1/57	2/57	1/57							3/57						6/57	6/57	4/57				1/57	2/57	2/57					3/57				13/57	3/57	2/57	

Puste pole oznacza, że brak wyników w danej kategorii

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym

Tab. 8A Zmiany aktualnych oddziaływań łącznie na obszarach Natura 2000, na których powtarzano badania w regionie biogeograficznym kontynentalnym pomiędzy różnymi okresami badawczymi dla siedliska przyrodniczego Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion 7150, monitoring skończony

Kod	Aktualne oddziaływanie	Uszczegółowienie - wytłumaczenie na czym ono polega	Liczba ocenianych obszarów Natura 2000 razem	Liczba ocenianych obszarów Natura 2000, na których nie nastąpiły zmiany	Liczba ocenianych obszarów Natura 2000, na których nastąpiła poprawa, w tym w intensywności	Liczba ocenianych obszarów Natura 2000, na których nastąpiło pogorszenie, w tym w intensywności
B	leśnictwo	Prace zrębowe, pozyskiwanie drewna	1	1		
D01.01	ścieżki, szlaki piesze, szlaki rowerowe	Penetracja terenu przez ludzi	1	2		
G01.08	inne rodzaje sportu i aktywnego wypoczynku	szlaki turystyczne	1	1		
G05.01	Wydeptywanie, nadmierne użytkowanie	ścieżki	1	1		
G05.07	niewłaściwie realizowane działania ochronne lub ich brak	Brak potrzebnych działań czynnej ochrony	4			4
I01	nierodzące gatunki zaborcze	Obecność roślin obcego pochodzenia	2	1	1	1
I02	problematyczne gatunki rodzime	Ekspansja gatunków roślin	4			4
J02	spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych	Zmiana reżimu hydrologicznego	1			1
J02.01.02	osuszanie terenów morskich, ujściowych, bagiennych	Rowy melioracyjne	1			1

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym

J02.05	Modyfikowanie funkcjonowania wód - ogólnie	Różne formy wpływania na poziom wód gruntowych	3	2	1	1
J02.06	Pobór wód z wód powierzchniowych	Rowy melioracyjne		1	1	
J02.13	Zaniechanie gospodarki wodnej	Zarzucenie konserwacji rowów melioracyjnych	1		1	
K01.01	Erozja	Erozja powierzchniowa i wgłębna	2	2		
K01.05	Salinizacja	Błędnie zakodowana sukcesja	1	1	8	1
K02	Ewolucja biocenotyczna, sukcesja	Głównie ekspansja trzęślicy modrej, rzadziej trzciny pospolitej	7	5	3	2
K02.01	zmiana składu gatunkowego (sukcesja)	j.w.	9			9
K02.02	nagromadzenie materii organicznej	Odkładanie wołtoku trzęślicy w warunkach zaburzonych stosunków wodnych	4	4	1	
K04.05	szkody wyrządzone przez roślinożerców (w tym przez zwierzynę łowną)	Odslonięcia torfu przez zwierzynę	1		1	
M01.02	susze i zmniejszenie opadów	wyraźnie niższy poziom uwodnienia	4	1		3
X	Brak zagrożeń i nacisków	Brak negatywnych oddziaływań	1			1
Suma obszarów Natura 2000 (podsumowanie zmian)			19	11	10	15

Puste pole oznacza, że brak wyników w danej kategorii

W niektórych przypadkach wartości w 3 ostatnich kolumnach się nie sumują do wartości z kolumny 4. Może to wynikać z różnych przyczyn: odnotowania oddziaływania lub jego braku na nowych stanowiskach, określenie jego intensywności jako nieznaną: X. Brak wartości w kolumnie 4, a wpisane wartości w kolumnach 6 lub 7 oznaczają, że oddziaływanie było odnotowane poprzednio, ale nie było odnotowane w 2016 roku, a jego zaistnienie oznacza pogorszenie lub poprawę stanu siedliska. Pod uwagę należy też wziąć sytuację, gdy zmieniła się intensywność któregoś oddziaływania, lub któreś z nich określono jako intensywność –nieznana: X.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym

Tab. 9 Przewidywane zagrożenia - dane ogólne - łącznie na obszarach Natura 2000 w regionie biogeograficznym kontynentalnym w różnych okresach badawczych dla siedliska przyrodniczego Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion 7150, monitoring skończony

Kod	Przewidywane zagrożenie w przyszłości	Uszczegółowienie - wytłumaczenie na czym ono polega	Liczba obszarów Natura 2000 z danym zagrożeniem								Liczba wszystkich monitorowanych obszarów Natura 2000	
			Intensywność zagrożenia								poprzednio	teraz
			A		B		C		X			
			poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz
			w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016
G05.07	niewłaściwie realizowane działania ochronne lub ich brak	Brak potrzebnych działań czynnej ochrony		4								4
I01	nierodzące gatunki zaborcze	Obecność roślin obcego pochodzenia		1				2	1			2
I02	problematiczne gatunki rodzime	Ekspansja gatunków roślin		4								4
J02	spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych	Zmiana reżimu hydrologicznego		1								1
J02.01.02	osuszanie terenów morskich, ujściowych, bagiennych	Rowy melioracyjne				1						1
J02.05	Modyfikowanie funkcjonowania wód - ogólnie	Różne formy wpływania na poziom wód gruntowych	2	2	2	1					4	3
J02.06	Pobór wód z wód powierzchniowych	Rowy melioracyjne			1						1	
K01.05	Salinizacja	Błędnie zakodowana sukcesja	6		3	1					9	1
K02	Ewolucja biocenotyczna, sukcesja	Głównie ekspansja trześlicy modrej, rzadziej trzciny pospolitej	5	4		1	4	2			9	7
K02.01	zmiana składu gatunkowego (sukcesja)	j.w.		8		1						9
K02.02	nagromadzenie materii organicznej	Odkładanie wojłoku trześlicy w warunkach zaburzonych stosunków wodnych	5	4							5	4

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym

Kod	Przewidywane zagrożenie w przyszłości	Uszczegółowienie - wytłumaczenie na czym ono polega	Liczba obszarów Natura 2000 z danym zagrożeniem								Liczba wszystkich monitorowanych obszarów Natura 2000	
			Intensywność zagrożenia									
			A		B		C		X		poprzednio	teraz
			poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz		
			w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016	w latach 2009-2011	w roku 2016
M01.02	susze i zmniejszenie opadów	wyraźnie niższy poziom uwodnienia		2		1						3
X	Brak zagrożeń i nacisków	Brak negatywnych oddziaływań		1								1
Liczba obszarów dla których przewiduje się zagrożenie / liczba wszystkich obszarów			6/19	13/19	6/19	3/19	4/19	2/19	0/19	0/19	13/19	17/19

Puste pole oznacza, że brak wyników w danej kategorii

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym

Tab. 9A Zmiany zagrożeń łącznie na tych samych obszarach Natura 2000 w regionie biogeograficznym kontynentalnym pomiędzy różnymi okresami badawczymi dla siedliska przyrodniczego Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion 7150, monitoring skończony

Kod	Przewidywane zagrożenie	Uszczegółowienie - wytłumaczenie na czym ono polega	Liczba obszarów razem	Liczba obszarów Natura 2000, na których nie nastąpiły zmiany	Liczba obszarów Natura 2000, na których nastąpiła poprawa, w tym w intensywności	Liczba obszarów Natura 2000, na których nastąpiło pogorszenie, w tym w intensywności
G05.07	niewłaściwie realizowane działania ochronne lub ich brak	Brak potrzebnych działań czynnej ochrony	4			4
I01	nierodzące gatunki zaborcze	Obecność roślin obcego pochodzenia	2	1	1	1
I02	problematiczne gatunki rodzime	Ekspansja gatunków roślin	4			4
J02	spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych	Zmiana reżimu hydrologicznego	1			1
J02.01.02	osuszanie terenów morskich, ujściowych, bagiennych	Rowy melioracyjne	1			1
J02.05	Modyfikowanie funkcjonowania wód - ogólnie	Różne formy wpływania na poziom wód gruntowych	3	2	1	1
J02.06	Pobór wód z wód powierzchniowych	Rowy melioracyjne			1	
K01.05	Salinizacja	Błędnie zakodowana sukcesja	1	1	8	
K02	Ewolucja biocenotyczna, sukcesja	Głównie ekspansja trzęślicy modrej, rzadziej trzciny pospolitej	7	5	3	2
K02.01	zmiana składu gatunkowego (sukcesja)	j.w.	9			9
K02.02	nagromadzenie materii organicznej	Odkładanie wołoku trzęślicy w warunkach zaburzonych stosunków wodnych	4	4	1	
M01.02	susze i zmniejszenie opadów	wyrażnie niższy poziom uwodnienia	3			3
X	Brak zagrożeń i nacisków	Brak negatywnych oddziaływań	1			1
Suma obszarów Natura 2000 (podsumowanie zmian)			17	8	10	15

Puste pole oznacza, że brak wyników w danej kategorii

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

3. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion w regionie kontynentalnym

---

W niektórych przypadkach wartości w 3 ostatnich kolumnach się nie sumują do wartości z kolumny 4. Może to wynikać z różnych przyczyn: odnotowania zagrożenia lub jego braku na nowych stanowiskach, określenie jego intensywności jako nieznanego: X. Brak wartości w kolumnie 4, a wpisane wartości w kolumnach 6 lub 7 oznaczają, że zagrożenie było odnotowane poprzednio, ale nie było odnotowane w 2016 roku, a jego wykazanie oznacza poprawę lub pogorszenie stanu.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

4. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion, cała Polska - podsumowanie

4. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion, cała Polska - podsumowanie

IV. PODSUMOWANIE INFORMACJI O STWIERDZONYCH GATUNKACH OBCYCH INWAZYJNYCH

Tab. 10 Lista gatunków obcych inwazyjnych stwierdzonych łącznie na stanowiskach w trakcie monitoringu siedliska przyrodniczego Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion 7150, monitoring skończony

Obszar Natura 2000	Id stanowiska	Nazwa stanowiska	Region	Obserwowane gatunki obce			
				Poprzednio lata 2009-2011		Teraz 2016	
				Nazwa polska	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Nazwa łacińska
PLH020072 Uroczyska Borów Dolnośląskich	3274	Staw Kwisa	CON	Tawuła kutnerowata	Spiraea tomentosa L.	Tawuła kutnerowata	Spiraea tomentosa L.
PLH020072 Uroczyska Borów Dolnośląskich	3316	Parowa I	CON	Tawuła kutnerowata	Spiraea tomentosa L.	Tawuła kutnerowata	Spiraea tomentosa L.
PLH020072 Uroczyska Borów Dolnośląskich	3316	Parowa I	CON	nie stwierdzono		Krzywoszczeń przywłoka	Campylopus introflexus (Hedw.)
PLH020072 Uroczyska Borów Dolnośląskich	3317	Parowa II	CON	nie stwierdzono		Tawuła kutnerowata	Spiraea tomentosa L.
PLH080039 Mierkowskie Wydmy	3322	Bagna przy Rabym Kamieniu III	CON	Krzywoszczeń przywłoka	Campylopus introflexus (Hedw.)	Krzywoszczeń przywłoka	Campylopus introflexus (Hedw.)
PLH080055 Przygiełkowska Koło Gozdniczy	3196	Przygiełkowe Moczary II	CON	Tawuła kutnerowata	Spiraea tomentosa L.	nie stwierdzono	
PLH080055 Przygiełkowska Koło Gozdniczy	3222	Przygiełkowe Moczary III	CON	Tawuła kutnerowata	Spiraea tomentosa L.	Tawuła kutnerowata	Spiraea tomentosa L.
PLH080055 Przygiełkowska Koło Gozdniczy	3343	Zacisze II	CON	nie stwierdzono		Tawuła kutnerowata	Spiraea tomentosa L.
PLH080060 Uroczyska Borów Zasieckich	3223	Rosiczka	CON	Krzywoszczeń przywłoka	Campylopus introflexus (Hedw.)	nie stwierdzono	

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

4. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion, cała Polska - podsumowanie

Obszar Natura 2000	Id stanowiska	Nazwa stanowiska	Region	Obserwowane gatunki obce			
				Poprzednio lata 2009-2011		Teraz 2016	
				Nazwa polska	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Nazwa łacińska
PLH080060 Uroczyska Borów Zasieckich	3229	Widłaczek	CON	nie stwierdzono		Krzywoszczeć przywłoka	<i>Campylopus introflexus</i> (Hedw.)
-	2964	Szwalnicha	CON	Chwastnica jednostronna	<i>Echinochloa crus-galli</i> (L.) P. BEAUV.	nie stwierdzono	
-	2964	Szwalnicha	CON	Nawłóć późna	<i>Solidago gigantea</i> Aiton	nie stwierdzono	
-	2964	Szwalnicha	CON	Przymiotno kanadyjskie	<i>Conyza canadensis</i> (L.) Cronquist	nie stwierdzono	
-	2964	Szwalnicha	CON	Robinia akacjowa	<i>Robinia pseudacacia</i> L.	nie stwierdzono	
-	2964	Szwalnicha	CON	Wierzba ostrolistna	<i>Salix acutifolia</i> Willd.	nie stwierdzono	

W 2016 r., podobnie jak poprzednio, na stanowiskach monitoringowych regionu alpejskiego nie stwierdzono obecności gatunków obcych.

Na przygielkowiskach w regionie kontynentalnym występowały dwa gatunki: tawuła kutnerowata *Spiraea tomentosa* oraz mech – krzywoszczeć przywłoka *Campylopus introflexus*. Onotowano je na 8 stanowiskach w zachodniej części kraju (ziemia lubuska i Dolny Śląsk). W samym siedlisku 7150 występowały nielicznie. Krzywoszczeć przywłoka spotykana była na groblach i wałach przykorytowych. W 2016 r. nie odnotowano jej obecności na stanowisku Rosiczka, pojawiła się na stanowiskach Parowa I i Widłaczek. Tawułę kutnerowatą notowano na groblach i brzegach rowów. W 2016 r. zaobserwowano ją na stanowiskach Zacisze II i Parowa II, natomiast nie wykazano jej na stanowisku Przygielkowe Moczary II.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

4. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku *Rhynchosporion*, cała Polska - podsumowanieTab. 10A Porównanie stwierdzonych gatunków obcych na stanowiskach siedliska przyrodniczego Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku *Rhynchosporion* 7150 z poprzednimi latami, monitoring skończony

LP.	Stwierdzone gatunki obce inwazyjne		Liczba stanowisk	
	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Poprzednio (2009-2011)	2016
1.	Chwastnica jednostronna	<i>Echinochloa crus-galli</i> (L.) P. BEAUV.	1	0
2.	Krzywoszczeć przywłoka	<i>Campylopus introflexus</i> (Hedw.)	2	3
3.	Nawłóć późna	<i>Solidago gigantea</i> Aiton	1	0
4.	Przymiotno kanadyjskie	<i>Conyza canadensis</i> (L.) Cronquist	1	0
5.	Robinia akacyjowa	<i>Robinia pseudacacia</i> L.	1	0
6.	Tawuła kutnerowata	<i>Spiraea tomentosa</i> L.	4	5
7.	Wierzba ostrolistna	<i>Salix acutifolia</i> Willd.	1	0

Znaczne obniżenie liczby gatunków obcych w porównaniu do poprzedniego cyklu monitoringu (z 7 do 2 gatunków) nie wynika z widocznej poprawy stanu torfowisk, lecz ze zniszczenia stanowiska Szwalnicha, na którym rosło aż 5 gatunków obcych, nie notowanych na innych stanowiskach. Poprzednio gatunki obce wykazano na 7 stanowiskach (lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie). W 2016 r. zagrożonych było również 7 stanowisk.

V. UWAGI DO METODYKI I PROPOZYCJE ZMIAN RZECZYWISTYCH I INNYCH NA PODSTAWIE PROWADZONYCH BADAŃ

Aktualne pozostają problemy z identyfikacją siedliska, sygnalizowane już w poprzednim cyklu monitoringu i potwierdzone w 2016 r. Ich źródłem jest słabo rozpoznana ekologia zespołów roślinnych ze związku *Rhynchosporion albae*, w którym najczęściej ujmowane są zbiorowiska heterogeniczne w zakresach: uwarunkowań siedliskowych, relacji dynamiczno-przestrzennych i synchorologii (Rosadziński 2016). Siedlisko 7150 należy interpretować zgodnie z Interpretation Manual of European Union Habitats (2007), w którym (mimo nie do końca słusznej zmiany nazwy siedliska z 'White beak-sedge communities' na '*Depressions on peat substrates of the Rhynchosporion*') definicja siedliska zachowała identyczne brzmienie jak w klasyfikacji CORINE (1991). Obejmuje ono niezwykle trwałe zbiorowiska o charakterze pionierskim, wykształcające się na wilgotnym, odkrytym torfie lub (czasami) piasku, z udziałem: *Rhynchospora alba*, *R. fusca*, *Drosera intermedia*, *D. rotundifolia* i *Lycopodiella inundata*. Zbiorowiska te wykształcają się na wyeksploatowanych powierzchniach w obrębie torfowisk kołdrowych i wysokich, jak również pod wpływem oddziaływania czynników naturalnych na mokrych wrzosowiskach i torfowiskach wysokich, takich jak: zjawiska mrozowe i erozja powodowana przez spływającą wodę oraz na mokradłach i w strefie zmiennego poziomu wody oligotroficznych zbiorników, na piaszczystym, lekko torfiastym podłożu. W cytowanym dokumencie zwrócono również

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

4. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku *Rhynchosporion*, cała Polska - podsumowanie

uwagę, że zbiorowiska reprezentujące siedlisko 7150 są podobne i blisko powiązane ze zbiorowiskami dolinkowymi torfowisk wysokich i z torfowiskami przejściowymi. Jednocześnie jednak określono przynależność innych asocjacji ze związku *Rhynchosporion albae* do siedlisk 7110 (*shallow bog hollows*) i 7140 (*transition mires*). O prawidłowym zaklasyfikowaniu kwaśnych młak i mszarów do konkretnego typu siedliska Natura 2000 decydują uwarunkowania siedliskowe (w tym charakter środowiska akumulacyjnego) oraz fitosocjologiczne. O przynależności zespołów ze związku *Rhynchosporion albae* do przygiełkowisk (7150) decyduje ich moczarowy charakter, w przeciwieństwie do odmiennych (na poziomach florystycznym i hydrologicznym) właściwości silnie kwaśnych, emersyjnych mszarów minerotroficznych. Analiza materiałów fitosocjologicznych z Polski i Europy Zachodniej wykazała, że tzw. przygiełkowiska (7150) reprezentowane są w Polsce przez następujące, florystycznie dobrze zdefiniowane i wąsko ujmowane syntaksony: *Rhynchosporium fuscae*, *Sphagno tenelli-Rhynchosporium albae sphagnetosum auriculati* (w tym postaci i warianty ze *Sphagnum inundatum*, *Lycopodiella inundata* i *Rhynchospora fusca*), niektóre postaci *Sphagno tenelli-Rhynchosporium albae typicum* oraz *Sphagno denticulati-Eriophoretum angustifolii*. Niemal wszystkie wymienione syntaksony są synelementem subatlantyckim roślinności i osiągają u nas wschodnie lub południowo-wschodnie granice zasięgu. Niezwykle istotny jest fakt, że przygiełkowiska są bardzo rzadkim elementem szaty roślinnej kraju i wymagają dalszych badań i poszukiwań, zwłaszcza na Pomorzu i Dolnym Śląsku (z wyjątkiem Borów Dolnośląskich). Pozostałe zbiorowiska ze związku *Rhynchosporion albae* (*Caricetum limosae*, *Sphagno recurvi-Eriophoretum angustifolii* oraz *Sphagno tenelli-Rhynchosporium albae sphagnetosum fallacis*, *S.t.-Ra. sphagnetosum maji*, *S.t.-R.a. sphagnetosum lindbergi*, *S.t.-R.a. sphagnetosum typicum var.*) reprezentują synelementy subborealny lub subkontynentalny. Oprócz odmiennych uwarunkowań siedliskowych i charakterystycznych kombinacji gatunków mamy zatem również do czynienia z różnicami w gradiencie fitogeograficznym.

W odniesieniu do definicji i kryteriów zawartych w Interpretation Manual warto zwrócić uwagę na jeszcze jeden istotny wątek. W procesie identyfikacji siedliska 7150 należy pamiętać o siedlisku 7120 – zdegradowane torfowiska wysokie zdolne do naturalnej regeneracji. Nieuzasadnione wyznaczenie przygiełkowiska na siedlisku 7120 może w następstwie doprowadzić do sprzecznych postulatów, np. w aspekcie działań ochronnych, z zasady odmiennych dla tych dwóch typów siedlisk przyrodniczych Natura 2000.

W oparciu o opisane pokrótce dane należy stwierdzić, że definicja i interpretacje siedliska 7150 muszą ulec weryfikacji i uporządkowaniu. Główną przyczyną rozbieżności w wydzielaniu stanowisk monitoringowych dla siedliska 7150 oraz trudności w interpretacji (często sprzecznych) wyników monitoringu jest fakt, że eksperci sugerowali się najczęściej obecnością przygiełki białej *Rhynchospora alba* w zbiorowiskach, tymczasem w wymiarze krajowym wraz z rosczką okrągłolistną *Drosera rotundifolia* taksony te wykazują niską wierność siedlisku 7150 i zbiorowiska z ich udziałem mogą mieć generalnie słaby walor diagnostyczny .

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

4. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion, cała Polska - podsumowanie

Geneza siedliska – wskaźnik powinien zostać zmodyfikowany, ponieważ pod względem syngenezy zespoły identyfikujące przygielkowiska są kombinacjami naturalnymi, choć mogą wykształcać się na siedliskach antropogenicznych (baseny poeksploatacyjne, płytkie złoża poddawane w przeszłości nieudany próbom zalesień, opuszczone i łądowiejące stawy).

Odsłonięty torf – wskaźnik wymaga uszczegółowienia, ponieważ przygielkowiska rzadko wykształcają się na torfach. W zachodniej części kraju są to najczęściej płytkie utwory mułowe, mułowo-torfowe, humotorfowe, mineralno-organiczne i in., formujące się w warunkach silnie zmiennego poziomu wód.

Pozyskanie torfu – wskaźnik wymaga krytycznej rewizji; w dotychczas obowiązującym znaczeniu jest sprzeczny z charakterem siedliska, ponieważ pozyskiwanie torfu z reguły sprzyja przygielkowiskom, dla których pojawienia się i trwania niezbędny jest stres – zaburzenie. Procedura oceniania tego wskaźnika według obecnie stosowanej skali jest w efekcie szkodliwa dla planowania zabiegów ochrony czynnej. Dotyczy to przygielkowisk wykształcających się na siedliskach zaburzonych antropogenicznie lub znajdujących się w zaawansowanej regresji na siedliskach naturalnych.

Stopień uwodnienia – wskaźnik powinien charakteryzować zarówno stan aktualny jak i dynamikę wód w dłuższym okresie na podstawie parametrów pośrednich (rodzaj podłoża, struktura gatunkowa warstwy mszystej, udział gatunków mezofilnych i in.). Aktualna waloryzacja wskaźnika dotyczyć powinna wyłącznie siedlisk 7110, 7120, 7140, 7210, 7230.

Struktura przestrzenna płatów siedliska – wskaźnik nie tyle powinien oceniać powierzchnię płatów, co przede wszystkim charakter roślinności towarzyszącej, pozostającej w ścisłych zależnościach i relacjach dynamiczno-przestrzennych z fitocenozy przygielków. Udział elementów klasy *Oxycocco-Sphagnetea* zawsze świadczy o negatywnych trendach, natomiast ich dominacja – o złej diagnozie typu siedliska. Mozaika z roślinnością ziemnowodną z klasy *Isoëto-Littorelletea* (głównie związku *Hydrocotylo-Baldellion*) charakteryzuje siedliska na optymalnym etapie rozwoju.

Pokrycie mszaków – wskaźnik powinien uwzględniać strukturę jakościową i ilościową komponentów warstwy przyziemnej.

Powierzchnia siedliska – parametr powinien uwzględnić postacie siedliska wykształcające się na żywych torfowiskach wysokich i przejściowych w miejscach poddanych erozji (wodnej, powodowanej przez zwierzęta). Drobnopowierzchniowość jest ich cechą naturalną.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

4. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion, cała Polska - podsumowanie

Po szczegółowej analizie wyników dotychczasowych obserwacji monitoringowych i konsultacjach ze specjalistami proponuje się:

- zakończenie monitoringu na 32 stanowiskach: Bagna Izbickie, Baligówka, Bór na Czerwonem, Czarne Torfowisko, Dębno Małe, Halizna pod Zielonką, Łysa Puścizna, Margólka I, Margólka II, Mechacz W, Mironice, Młaka Brzeże, Mokre, Mytycze 1, Mytycze 2, Puścizna Rękowiańska, Szwalnicha, Tarnowola, Topieliska centrum, Topieliska południe, Torfowisko Graniczne, Torfowisko Kicz, Torfowisko nad jeziorem Okoń Duży, Torfowisko pod Smogornią, Torfowisko przy jeziorze Brudno, Torfowisko przy jeziorze Dubeczyńskim, Torfowisko przy jeziorze Moszne 1, Torfowisko przy jeziorze Płotycze Sobiborskie 1, Torfowisko przy jeziorze Płotycze Sobiborskie 2, Torfowisko Upy, Torfowisko z wątlikiem, Wielkie Bagno
- zmianę klasyfikacji siedliska i kontynuację monitoringu na 6 stanowiskach: Bielawskie Błota, Marianka, Mechacz E, Torfowisko z widłaczkiem, Węgrzynice, Zaleskie
- włączenie do monitoringu siedliska 7150 blisko 30 stanowisk: Rezerwat „Żółwia Błoc” w Puszczy Goleniowskiej (1), Rezerwat „Wrzosiec” w Puszczy Goleniowskiej (1), Bielawskie Błota (przynajmniej 2 transekty), Białogóra (przynajmniej 2), Użytek ekologiczny „Wysokie” koło Lęborka (1), Rezerwat „Jeleniak-Mikuliny” k. Lublińca (1), Droniowiczki k. Lublińca (1), Rezerwat „Zielone Bagna” Puszcza Drawska (1), Rezerwat „Mszar rosiczkowy koło Rokitna”, nadl. Strzelce Krajeńskie (1), PLH300021 Poligon w Okonku (1), Bagno Okoniny - Bory Tucholskie (1), Rezerwat Jeziorka Kozie - Bory Tucholskie (1), PLH220017 Mechowiska Sulęczyńskie (1), Rezerwat „Torfowisko Borówki”, PLB020005 Bory Dolnośląskie (1 lub 2), Rezerwat „Czarne Stawy”, PLB020005 Bory Dolnośląskie (1), PLH020063 Wrzosowiska Świętoszowsko-Ławszowskie (3), PLH080056 Diabelski Staw koło Radomicka (1), PLH080051 Brożek, nadl. Lubsko (1), Ławszowa, PLB020005 Bory Dolnośląskie (1), Rezerwat „Żurawie Bagno”, PLH080055 Przygiełkowiska koło Gozdnicy (1), Rezerwat „Zacisze” PLH080055 Przygiełkowiska koło Gozdnicy (1), Bagna przy Rabym Kamieniu, PLH080039 Mierkowskie Wydmy (1), Użytek ekologiczny Śródleśne Oczka, PLH080060 Uroczyska Borów Zasięckich (1), Rez. Przygiełkowe Moczary, PLH080055 Przygiełkowiska koło Gozdnicy (1 lub 2).

Poniżej szczegółowe wyjaśnienie kwalifikacji stanowisk monitorowanych jako siedlisko 7150 w okresie 2010-2016, na których przewidziano zmiany

Stanowisko	Siedlisko	Dalszy m. jako	Wyłączenie z m.	Uzasadnienie
Bagna Izbickie	7140 lub 7120		x	siedlisko 7120 monitorowane w obszarze w wystarczającym zakresie
Baligówka	7120		x	siedlisko 7120 monitorowane w obszarze w wystarczającym zakresie
Bielawskie Błota	7140	7140		siedlisko 7140 nie monitorowane w obszarze w wystarczającym zakresie
Bór na Czerwonem	7110		x	siedlisko 7110 monitorowane w obszarze w wystarczającym zakresie
Czarne Torfowisko	7140		x	siedlisko 7140 monitorowane w obszarze w wystarczającym zakresie

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

4. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion, cała Polska - podsumowanie

Stanowisko	Siedlisko	Dalszy m. jako	Wyłączenie z m.	Uzasadnienie
Dębno Małe	7140		x	siedlisko 7140 monitorowane w obszarze w wystarczającym zakresie
Halizna pod Zielonką	?		x	wątpliwości co do identyfikacji siedliska
Łysa Puścizna	7110 lub 7120		x	siedlisko 7110 monitorowane w obszarze w wystarczającym zakresie
Margółka I	7140		x	siedlisko 7140 monitorowane w obszarze w wystarczającym zakresie
Margółka II	7140		x	siedlisko 7140 monitorowane w obszarze w wystarczającym zakresie
Marianka	7110	7110		siedlisko 7110 nie monitorowane w regionie w wystarczającym zakresie
Mechacz E	7140	7140		siedlisko 7140 nie monitorowane w obszarze w wystarczającym zakresie
Mechacz W	kompleks 7140 i 7110		x	płaty niejednorodne
Mironice	7140		x	siedlisko 7140 monitorowane w obszarze w wystarczającym zakresie
Młaka Brzeże	7140 i/lub 7110		x	płaty niejednorodne
Mokre	?		x	płaty niejednorodne
Mytycze 1	7140		x	siedlisko 7140 monitorowane w obszarze w wystarczającym zakresie
Mytycze 2	?		x	zasadnicze problemy z identyfikacją siedliska
Puścizna Rękowiańska	7230?		x	siedlisko 7230 monitorowane w obszarze w wystarczającym zakresie
Szwalnicha	zniszczone		x	trwale zniszczenie siedliska
Tarnowola	7140		x	siedlisko 7140 monitorowane w obszarze w wystarczającym zakresie
Topieliska centrum	7110		x	siedlisko 7110 monitorowane w obszarze w wystarczającym zakresie
Topieliska południe	7110		x	siedlisko 7110 monitorowane w obszarze w wystarczającym zakresie
Torfowisko Graniczne	7140		x	siedlisko 7140 monitorowane w obszarze w wystarczającym zakresie
Torfowisko Kicz	7140		x	siedlisko 7140 monitorowane w obszarze w wystarczającym zakresie
Torfowisko nad jeziorem Okoń Duży	7140		x	siedlisko 7140 monitorowane w obszarze w wystarczającym zakresie
Torfowisko pod Smogornią	7140		x	siedlisko 7140 monitorowane w obszarze w wystarczającym zakresie
Torfowisko przy jeziorze Brudno	7140		x	siedlisko 7140 monitorowane w obszarze w wystarczającym zakresie
Torfowisko przy jeziorze Dubeczyńskim	7140		x	siedlisko 7140 monitorowane w obszarze w wystarczającym zakresie
Torfowisko przy jeziorze Moszne 1	7140		x	siedlisko 7140 monitorowane w obszarze w wystarczającym zakresie
Torfowisko przy jeziorze Płotycze Sobiborskie 1	7140		x	siedlisko 7140 monitorowane w obszarze w wystarczającym zakresie
Torfowisko przy jeziorze Płotycze Sobiborskie 2	7140		x	siedlisko 7140 monitorowane w obszarze w wystarczającym zakresie
Torfowisko Upy	7140		x	siedlisko 7140 monitorowane w obszarze w wystarczającym zakresie
Torfowisko z wątlikiem	7140		x	siedlisko 7140 monitorowane w obszarze w wystarczającym zakresie
Torfowisko z widłaczkiem	7120	7120		siedlisko 7120 nie monitorowane w obszarze w wystarczającym zakresie
Węgrzynice	7140	7140		siedlisko 7140 nie monitorowane w regionie w wystarczającym zakresie
Wielkie Bagno	7140		x	siedlisko 7140 monitorowane w obszarze w wystarczającym zakresie

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

4. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion, cała Polska - podsumowanie

Stanowisko	Siedlisko	Dalszy m. jako	Wyłączenie z m.	Uzasadnienie
Zaleskie	7110	7110		siedlisko 7110 nie monitorowane w obszarze w wystarczającym zakresie

Wyniki obserwacji ze stanowisk przewidzianych do wyłączenia z dalszego monitoringu mogą zostać wykorzystane do oceny stanu siedlisk, które reprezentują w skali regionu.

Korekta podejścia do siedliska 7150 i jej praktyczne konsekwencje (zmiana zestawu reprezentatywnych dla siedliska stanowisk, przedyskutowanie waloryzacji wskaźników) wymaga szerokich konsultacji ze specjalistami z zakresu ekologii siedlisk hydrogenicznymi i ekspertami zaangażowanymi w monitoring. Stąd propozycja zorganizowania warsztatów poświęconych uporządkowaniu wiedzy na temat siedliska 7150.

VI. SKUTECZNOŚĆ PODJĘTYCH DZIAŁAŃ OCHRONNYCH ORAZ PROPOZYCJE DZIAŁAŃ OCHRONNYCH

Ochrona bierna wydaje się odpowiednia dla zachowania siedliska w dobrym stanie m.in. na stanowiskach w Karkonoszach i Górach Orlickich. Większość monitorowanych stanowisk wymaga ochrony czynnej, lecz aktywne działania prowadzone są na mniej więcej połowie z nich. Z reguły ich celem jest poprawa uwodnienia siedliska oraz usuwanie podrostu drzew, głównie brzozy omszonej *Betula pubescens*, zwisłej *B. pendula* i sosny zwyczajnej *Pinus sylvestris*. Regulowanie piętrzenia wód, częściowa likwidacja rowów lub zwiększenie liczby zastawek piętrzących pozytywnie wpływały na kondycję siedliska. Znaczną skuteczność usuwania nalotów drzew obserwowano na niektórych stanowiskach na ziemi lubuskiej, na których takie działania podjęto. Zabieg powinien być w miarę potrzeby powarzany. Wśród zabiegów często postulowanych przez ekspertów jest mechaniczne usuwanie powierzchniowej warstwy mineralno-organicznej nadkładu w miejscach gromadnego występowania trzęślicy modrej *Molinia caerulea*. Jest to skuteczny sposób na „odmładzanie siedliska”, jednak w praktyce rzadko się go stosuje ze względu na wysokie koszty. Nie został przeprowadzony na żadnym z monitorowanych stanowisk (transektów), a jedynie w mikroskali na potrzeby badań naukowych.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

4. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion, cała Polska - podsumowanie**VII. INNE UWAGI**

Ze względu na dużą dynamikę siedliska i jego silną zależność od reżimu hydrologicznego, interpretacja zmian zaobserwowanych w trakcie monitoringu sprawia obiektywne trudności. Rejestracja stanu siedliska odbywa się w sposób punktowy, co 5-6 lat, podczas gdy w analizie zmian, stanu zachowania siedliska i perspektyw należy uwzględniać cykliczność i regularność skrajnych zjawisk hydrologicznych: zatopienia w okresach wysokich stanów wód (eliminacja gatunków ekspansywnych i neofitów) i okresowego przesuszenia podłoża (warunek niezbędny m.in. do kiełkowania nasion *Rhynchospora fusca* oraz pojawienia się takich gatunków, jak: *Fossombronia foveolata*, *Gymnocolea inflata*, *Lycopodiella inundata*). Ponieważ ekologia okresowych mokradeł jest odmienna od telmatycznych i terestrycznych środowisk akumulacyjnych, określenie dynamiki poziomu wody na przygielkowiskach podczas jednorazowej obserwacji jest stosunkowo łatwe. Identyfikatorami tych procesów są gatunki roślin o wąskich wymaganiach w zakresie wilgotności, w tym również (a może przede wszystkim) mchy i wątrobowce. Na przykład: przetrwanie i rozrost starych kęp trzęślicy oraz obfite rozsiewanie się trawy świadczy o nieprawidłowych amplitudach wahania poziomu wody (zbyt krótkotrwałe i/lub za płytkie zatopienie obniżenia). Z kolei brak przesuszenia i stałe podtopienie podłoża lokalnie sprzyja wnikaniu gatunków związku *Caricion fuscae* (m.in. mietlicy psiej) i formowaniu się młak niskoturzycowych, a w innych przypadkach transgresji mszarów ze związków *Caricion lasiocarpae* lub *Rhynchosporion albae*. Stałe podtopienie siedliska sprzyja ekspansji *stricto* torfotówrczych gatunków torfowców (*Sphagnum fallax*, *Sphagnum cuspidatum* fo., *S. papillosum*, *S. magellanicum*, *S. palustre*, *Sphagnum sect. Acutifolia*) i wycofywaniu się gatunków ziemnowodnych, niezwykle istotnych dla prawidłowej identyfikacji siedliska i określenia tendencji dynamicznego układu (*Sphagnum denticulatum*, *S. inundatum*, *S. cuspidatum* fo.). W przypadku stałego, głębokiego zatopienia siedliska (np. w wyniku działań związanych z małą retencją) mamy do czynienia z rozwojem roślinności wodnej i ekspansją imersyjnych szuwarów wysokich, często w połączeniu z eutrofizacją zbiorników. Niewątpliwie najczęściej spotykanym czynnikiem degeneracyjnym są skutki dawnych melioracji w postaci nadmiernego przesuszenia przygielkowisk i ekspansji trzęślicy modrej oraz fanerofitów. W zachodniej Polsce w wyniku trwałego obniżenia poziomu wód, wiele historycznych stanowisk zespołu *Rhynchosporion fuscae* przestało istnieć. Na stanowiskach tych występują często wielkopowierzchniowe agregacje trzęślicy modrej, a w przypadku wydzieleń poddanych zabiegom hodowlanym, mamy obecnie do czynienia z leśnymi zbiorowiskami zastępczymi lub (rzadziej) borami wilgotnymi w typie *Molinio-Pinetum*.

Wymóg podawania przyczyn zmian uwilgotnienia zaobserwowanych w trakcie monitoringu, przy aktualnie obowiązującej interpretacji siedliska 7150, może prowadzić do nieporozumień. Ostatnia uwaga dotyczy przede wszystkim naturalnych postaci siedliska występujących w uprzywilejowanych sytuacjach na torfowiskach przejściowych i wysokich.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

4. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion, cała Polska - podsumowanie

VIII. WYKONAWCY MONITORINGU

Tab. 11 Eksperti lokalni badanych stanowisk siedliska przyrodniczego Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion 7150 wg obszarów Natura 2000, monitoring skończony

Lp.	Lokalizacja stanowiska				Id stanowiska	Nazwa stanowiska	Nazwisko eksperta lokalnego (wykonawcy monitoringu)	
	Kod obszaru Natura 2000	Nazwa obszaru Natura 2000	Województwo, kraina geograficzna	Region biogeograficzny			poprzednio	teraz
							w latach 2009-2011	2016
1.	PLH020006	Karkonosze	dolnośląskie, Karkonosze	CON	3603	Torfowisko Upy	Joanna Potocka	Marek Malicki
2.	PLH020006	Karkonosze	dolnośląskie, Karkonosze	CON	3802	Torfowisko pod Smogornią	Joanna Potocka	Marek Malicki
3.	PLH020014	Torfowisko pod Zieleńcem	dolnośląskie, Góry Orlickie	CON	2712	Topieliska centrum	Michał Smoczyk	Michał Smoczyk
4.	PLH020014	Torfowisko pod Zieleńcem	dolnośląskie, Góry Orlickie	CON	2860	Topieliska południe	Michał Smoczyk	Michał Smoczyk
5.	PLH020072	Uroczyska Borów Dolnośląskich	dolnośląskie, Bory Dolnośląskie	CON	3261	Bieniec	Stanisław Rosadziński	Stanisław Rosadziński
6.	PLH020072	Uroczyska Borów Dolnośląskich	dolnośląskie, Bory Dolnośląskie	CON	3274	Staw Kwisa	Stanisław Rosadziński	Stanisław Rosadziński
7.	PLH020072	Uroczyska Borów Dolnośląskich	dolnośląskie, Bory Dolnośląskie	CON	3316	Parowa I	Stanisław Rosadziński	Stanisław Rosadziński
8.	PLH020072	Uroczyska Borów Dolnośląskich	dolnośląskie, Bory Dolnośląskie	CON	3317	Parowa II	Stanisław Rosadziński	Stanisław Rosadziński
9.	PLH060013	Ostoja Poleska	lubelskie, Równina Łęczyńsko-Włodawska	CON	2876	Torfowisko przy jeziorze Moszne 1	Danuta Urban	Wojciech Mróz
10.	PLH060034	Uroczyska Puszczy Solskiej	podkarpackie, Równina Biłgorajska	CON	3293	Wielkie Bagno	Hanna Wójciak	Wojciech Mróz
11.	PLH060034	Uroczyska Puszczy Solskiej	podkarpackie, Równina Biłgorajska	CON	3310	Margółka I	Hanna Wójciak	Wojciech Mróz
12.	PLH060034	Uroczyska Puszczy Solskiej	podkarpackie, Równina Biłgorajska	CON	3311	Margółka II	Hanna Wójciak	Wojciech Mróz
13.	PLH060043	Lasy Sobiborskie	lubelskie, Równina Łęczyńsko-Włodawska	CON	2865	Torfowisko przy jeziorze Dubeczyńskim	Danuta Urban	Wojciech Mróz
14.	PLH060043	Lasy Sobiborskie	lubelskie, Równina Łęczyńsko-Włodawska	CON	2866	Torfowisko przy jeziorze Płotyczne Sobiborskie 2	Danuta Urban	Wojciech Mróz

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

4. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion, cała Polska - podsumowanie

Lp.	Lokalizacja stanowiska				Id stanowiska	Nazwa stanowiska	Nazwisko eksperta lokalnego (wykonawcy monitoringu)	
	Kod obszaru Natura 2000	Nazwa obszaru Natura 2000	Województwo, kraina geograficzna	Region biogeograficzny			poprzednio	teraz
							w latach 2009-2011	2016
15.	PLH060043	Lasy Sobiborskie	lubelskie, Równina Łęczyńsko-Włodawska	CON	2869	Torfowisko przy jeziorze Płotycze Sobiborskie 1	Danuta Urban	Wojciech Mróz
16.	PLH060043	Lasy Sobiborskie	lubelskie, Równina Łęczyńsko-Włodawska	CON	2871	Torfowisko przy jeziorze Brudno	Danuta Urban	Wojciech Mróz
17.	PLH060076	Brzeziczno	lubelskie, Równina Łęczyńsko-Włodawska	CON	2883	Torfowisko w rezerwacie Brzeziczno	Danuta Urban	Wojciech Mróz
18.	PLH080039	Mierkowskie Wydmy	lubuskie, Kotlina Zasięcka	CON	3321	Bagna przy Rabym Kamieniu II	Stanisław Rosadziński	Stanisław Rosadziński
19.	PLH080039	Mierkowskie Wydmy	lubuskie, Kotlina Zasięcka	CON	3322	Bagna przy Rabym Kamieniu III	Stanisław Rosadziński	Stanisław Rosadziński
20.	PLH080039	Mierkowskie Wydmy	lubuskie, Kotlina Zasięcka	CON	3323	Bagna przy Rabym Kamieniu IV	Stanisław Rosadziński	Stanisław Rosadziński
21.	PLH080039	Mierkowskie Wydmy	lubuskie, Wzniesienia Gubińskie	CON	3320	Bagna przy Rabym Kamieniu I	Stanisław Rosadziński	Stanisław Rosadziński
22.	PLH080039	Mierkowskie Wydmy	lubuskie, Wzniesienia Gubińskie	CON	3324	Mierkowskie Wydmy	Stanisław Rosadziński	Stanisław Rosadziński
23.	PLH080049	Rynna Jezior Rzepińskich	lubuskie, Równina Torzyska	CON	3241	Torfowisko z wątlikiem	Robert Stańko	Robert Stańko
24.	PLH080049	Rynna Jezior Rzepińskich	lubuskie, Równina Torzyska	CON	3271	Torfowisko z widłaczkiem	Robert Stańko	Robert Stańko
25.	PLH080054	Nowogrodzkie Przygielkowisko	lubuskie, Obniżenie Nowosolskie	CON	3303	Nowogrodzkie Przygielkowisko I	Stanisław Rosadziński	Stanisław Rosadziński
26.	PLH080054	Nowogrodzkie Przygielkowisko	lubuskie, Obniżenie Nowosolskie	CON	3312	Nowogrodzkie Przygielkowisko II	Stanisław Rosadziński	Stanisław Rosadziński
27.	PLH080055	Przygielkowiska Koło Gozdnicy	dolnośląskie, Bory Dolnośląskie	CON	3188	Przygielkowe Moczary I	Stanisław Rosadziński	Stanisław Rosadziński
28.	PLH080055	Przygielkowiska Koło Gozdnicy	dolnośląskie, Bory Dolnośląskie	CON	3196	Przygielkowe Moczary II	Stanisław Rosadziński	Stanisław Rosadziński
29.	PLH080055	Przygielkowiska Koło Gozdnicy	dolnośląskie, Bory Dolnośląskie	CON	3222	Przygielkowe Moczary III	Stanisław Rosadziński	Stanisław Rosadziński
30.	PLH080055	Przygielkowiska Koło Gozdnicy	dolnośląskie, Bory Dolnośląskie	CON	3325	Zacisze	Stanisław Rosadziński	Stanisław Rosadziński

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

4. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion, cała Polska - podsumowanie

Lp.	Lokalizacja stanowiska				Id stanowiska	Nazwa stanowiska	Nazwisko eksperta lokalnego (wykonawcy monitoringu)	
	Kod obszaru Natura 2000	Nazwa obszaru Natura 2000	Województwo, kraina geograficzna	Region biogeograficzny			poprzednio	teraz
							w latach 2009-2011	2016
31.	PLH080055	Przygiełkowska Koło Gozdnicy	dolnośląskie, Bory Dolnośląskie	CON	3343	Zacisze II	Stanisław Rosadziński	Stanisław Rosadziński
32.	PLH080060	Uroczyska Borów Zasięckich	lubuskie, Kotlina Zasięcka	CON	3223	Rosiczka	Stanisław Rosadziński	Stanisław Rosadziński
33.	PLH080060	Uroczyska Borów Zasięckich	lubuskie, Kotlina Zasięcka	CON	3229	Widłaczek	Stanisław Rosadziński	Stanisław Rosadziński
34.	PLH080060	Uroczyska Borów Zasięckich	lubuskie, Kotlina Zasięcka	CON	3233	Śródleśne Oczka	Stanisław Rosadziński	Stanisław Rosadziński
35.	PLH080060	Uroczyska Borów Zasięckich	lubuskie, Kotlina Zasięcka	CON	3326	Ruskie Stawy	Stanisław Rosadziński	Stanisław Rosadziński
36.	PLH080060	Uroczyska Borów Zasięckich	lubuskie, Kotlina Zasięcka	CON	3327	Niwa	Stanisław Rosadziński	Stanisław Rosadziński
37.	PLH080071	Ostoja Barlinecka	zachodniopomorskie, Równina Gorzowska	CON	3248	Mokre	Robert Stańko	Robert Stańko
38.	PLH120016	Torfowiska Orawsko-Nowotarskie	małopolskie, Kotlina Orawsko-Nowotarska	ALP	2875	Młaka Brzeże	Anna Koczur	Grzegorz Vončina
39.	PLH120016	Torfowiska Orawsko-Nowotarskie	małopolskie, Kotlina Orawsko-Nowotarska	ALP	2897	Baligówka	Anna Koczur	Joanna Korzeniak
40.	PLH120016	Torfowiska Orawsko-Nowotarskie	małopolskie, Kotlina Orawsko-Nowotarska	ALP	2901	Bór na Czerwonem	Anna Koczur	Grzegorz Vončina
41.	PLH120016	Torfowiska Orawsko-Nowotarskie	małopolskie, Kotlina Orawsko-Nowotarska	ALP	2902	Łysa Puścizna	Anna Koczur	Joanna Korzeniak
42.	PLH120016	Torfowiska Orawsko-Nowotarskie	małopolskie, Kotlina Orawsko-Nowotarska	ALP	3473	Puścizna Rękowiańska	Anna Koczur	Joanna Korzeniak
43.	PLH220001	Bagna Izbickie	pomorskie, Wybrzeże Słowińskie	CON	4075	Bagna Izbickie	Robert Stańko	Robert Stańko
44.	PLH220024	Przymorskie Błota	zachodniopomorskie, Wybrzeże Słowińskie	CON	3255	Zaleskie	Robert Stańko	Robert Stańko
45.	PLH220063	Bielawa i Bory Bażynowe	pomorskie, Wybrzeże Słowińskie	CON	4073	Bielawskie Błota	Robert Stańko	Robert Stańko

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

4. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion, cała Polska - podsumowanie

Lp.	Lokalizacja stanowiska				Id stanowiska	Nazwa stanowiska	Nazwisko eksperta lokalnego (wykonawcy monitoringu)	
	Kod obszaru Natura 2000	Nazwa obszaru Natura 2000	Województwo, kraina geograficzna	Region biogeograficzny			poprzednio	teraz
							w latach 2009-2011	2016
46.	PLH280005	Puszcza Romincka	warmińsko-mazurskie, Puszcza Romincka	CON	2958	Mechacz E	Filip Jarzombkowski	Filip Jarzombkowski
47.	PLH280005	Puszcza Romincka	warmińsko-mazurskie, Puszcza Romincka	CON	2965	Mechacz W	Filip Jarzombkowski	Filip Jarzombkowski
48.	PLH320023	Jeziro Lubie i Dolina Drawy	zachodniopomorskie, Pojezierze Wałeckie	CON	3149	Torfowisko nad jeziorem Okoń Duży	Jolanta Kujawa-Pawlaczyk	Jolanta Kujawa-Pawlaczyk
49.	PLH320023	Jeziro Lubie i Dolina Drawy	zachodniopomorskie, Pojezierze Wałeckie	CON	3150	Torfowisko Kicz	Jolanta Kujawa-Pawlaczyk	Jolanta Kujawa-Pawlaczyk
50.	PLH320023	Jeziro Lubie i Dolina Drawy	zachodniopomorskie, Równina Drawska	CON	3360	Dębno Małe	Jolanta Kujawa-Pawlaczyk	Jolanta Kujawa-Pawlaczyk
51.	PLH320046	Uroczyska Puszczy Drawskiej	wielkopolskie, Pojezierze Wałeckie	CON	3220	Torfowisko Graniczne	Jolanta Kujawa-Pawlaczyk	Jolanta Kujawa-Pawlaczyk
52.	PLH320046	Uroczyska Puszczy Drawskiej	wielkopolskie, Równina Drawska	CON	3221	Czarne Torfowisko	Jolanta Kujawa-Pawlaczyk	Jolanta Kujawa-Pawlaczyk
53.	-	-	dolnośląskie, Bory Dolnośląskie	CON	3318	Leśniczówki	Stanisław Rosadziński	Stanisław Rosadziński
54.	-	-	lubelskie, Równina Biłgorajska	CON	3288	Tarnowola	Hanna Wójciak	Wojciech Mróz
55.	-	-	lubelskie, Równina Łęczyńsko-Włodawska	CON	2877	Mytycze 1	Danuta Urban	Wojciech Mróz
56.	-	-	lubelskie, Równina Łęczyńsko-Włodawska	CON	2880	Mytycze 2	Danuta Urban	Wojciech Mróz
57.	-	-	lubuskie, Pojezierze Łagowskie	CON	3291	Węgrzynice	Robert Stańko	Robert Stańko
58.	-	-	lubuskie, Równina Gorzowska	CON	3245	Mironice	Robert Stańko	Robert Stańko
59.	-	-	mazowieckie, Równina Wołomińska	CON	2963	Halizna pod Zielonką	Filip Jarzombkowski	Wojciech Mróz
60.	-	-	mazowieckie, Równina Wołomińska	CON	2964	Szwalnicha	Filip Jarzombkowski	Wojciech Mróz
61.	-	-	podlaskie, Pojezierze Wschodniosuwalskie	CON	3085	Marianka	Paweł Pawlikowski	Wojciech Mróz

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

4. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion, cała Polska - podsumowanie

Lp.	Lokalizacja stanowiska				Id stanowiska	Nazwa stanowiska	Nazwisko eksperta lokalnego (wykonawcy monitoringu)	
	Kod obszaru Natura 2000	Nazwa obszaru Natura 2000	Województwo, kraina geograficzna	Region biogeograficzny			poprzednio	teraz
							w latach 2009-2011	2016
62.	-	-	pomorskie, Pojezierze Kaszubskie	CON	4067	Tuchom	Robert Stańko	Robert Stańko

Znak „-” oznacza, że stanowisko nie leży na obszarze Natura 2000.

IX. SYNTETYCZNE PODSUMOWANIE WYNIKÓW MONITORINGU SIEDLISKA PRZYRODNICZEGO OBNIŻENIA NA PODŁOŻU TORFOWYM Z ROŚLINNOŚCIĄ ZE ZWIĄZKU RHYNCHOSPORION 7150

Stan siedliska 7150 jest monitorowany na 62 stanowiskach, z których 5 leży w regionie alpejskim a 57 – w regionie kontynentalnym. Większość stanowisk występuje na obszarach Natura 2000. W regionie alpejskim wszystkie stanowiska zlokalizowane są w zaledwie jednym obszarze: Torfowiska Orawsko-Nowotarskie. W regionie kontynentalnym 57 stanowisk zlokalizowanych jest w 19 obszarach, tylko 10 – poza nimi. Większość stanowisk z regionu alpejskiego leży na gruntach prywatnych, podczas gdy w regionie kontynentalnym jest to zaledwie jedno stanowisko (Marianka na Pojezierzu Wschodniosuwalskim).

Poprzedni cykl badawczy obejmował okres 2010-2011. W 2016 r. po raz drugi przeprowadzono obserwacje na wszystkich stanowiskach z zastosowaniem tej samej co poprzednio metodyki.

Siedlisko jest trudne w identyfikacji, bywa mylone z siedliskami 7140, 7120, a także 7110, z którymi często jest blisko powiązane przestrzennie i ekologicznie. Jego definicja wymaga doprecyzowania. Postulowane są też korekty w metodyce.

UWAGA:

Kolory na wszystkich zamieszczonych poniżej wykresach i mapach oznaczają następujące stany ochrony:

- zielony – właściwy FV,
- żółty – niezadowolający U1,
- czerwony – zły U2,
- szary – nieznany XX.

Na każdym wykresie podano liczbę stanowisk i udział procentowy w poszczególnych stanach ochrony.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

4. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion, cała Polska - podsumowanie

REGION ALPEJSKI

Mapa rozmieszczenia stanowisk siedliska 7150 w regionie alpejskim

Lata 2010-2011

Rok 2016

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

4. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion, cała Polska - podsumowanie

W regionie alpejskim za siedlisko 7150 uznano płaty z dominacją przygielki białej *Rhynchospora alba* na odsłoniętym torfie w obrębie niegdyś eksploatowanych torfowisk wysokich, często w miejscach wydeptywanych. Obecnie pozyskiwanie torfu nie stanowi zagrożenia (przynajmniej dla monitorowanych stanowisk), lecz sieć rowów melioracyjnych z różną siłą odwadnia siedlisko na 3 z 5 badanych stanowisk. Płaty w przygielką białą są silnie pofragmentowane i mają niewielką powierzchnię. Spośród zagrożeń najbardziej istotne dla siedliska 7150 w regionie alpejskim są oddziaływania związane z naturalną sukcesją oraz odwodnieniami, towarzyszącymi eksploatacji torfowisk, prowadzonej w przeszłości w Kotlinie Oraawsko-Nowotarskiej na dużą skalę. Efektem dawnych ingerencji w środowisko naturalne jest pojawienie się lub nasilenie naturalnych procesów ewolucji biocenotycznej, obserwowanej na wszystkich 5 stanowiskach. Naturalne przemiany roślinności przebiegają z różną siłą i zależą głównie od obecności lub zaniku czynników erozyjnych oraz od ich intensywności. Na stanowiskach Baligówka, Łysa Puścizna, Bór na Czerwonym procesy sukcesji postępują w kierunku regeneracji roślinności wysokotorfowiskowej oraz, bardzo powoli, boru bagiennego, na Młace Brzeże – w kierunku torfowisk przejściowych, a na Puściznie Rękowiańskiej – turzycowisk. Kolejnym czynnikiem istotnym dla kondycji siedliska jest wydeptywanie torfowisk. O ile wydeptywanie o umiarkowanej intensywności sprzyja utrzymaniu siedliska (zjawisko to ma miejsce od dawna i jest czynnikiem ubocznym zbierania jagód), to jego zbytne nasilenie stanowi zagrożenie dla siedliska. Negatywne skutki wydeptywania zanotowano na stanowisku Bór na Czerwonym, narażonym na silniejszą presję przez ułatwienie dostępu do kopuły torfowiska (pomost przez okrajek i most łączący okolice torfowiska z dużym osiedlem mieszkaniowym).

W porównaniu do poprzedniego cyklu monitoringu zmiany w zagrożeniach siedliska na poszczególnych stanowiskach były niewielkie. Negatywny wpływ sieci rowów melioracyjnych na siedlisko na stanowiskach Łysa Puścizna i Młaca Brzeże nie zmienił się, natomiast na stanowisku Baligówka nieco zmniejszyła się siła jego oddziaływania. Zagrożenia związane z naturalną sukcesją pozostają aktualne na wszystkich stanowiskach. Niewielkiej poprawie uległa sytuacja przygielkowisk narażonych na mechaniczne zniszczenie na stanowisku Baligówka. Zagrożenie wydeptywaniem utrzymało się natomiast na stanowisku Bór na Czerwonym.

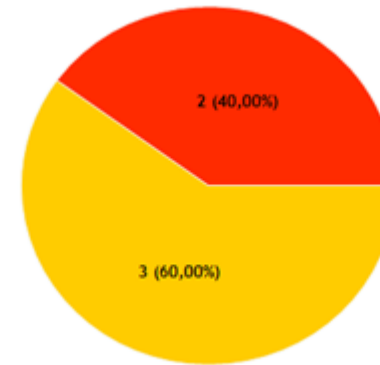
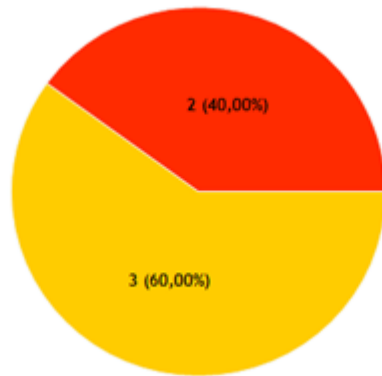
WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

4. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion, cała Polska - podsumowanie

Powierzchnia siedliska

2010-2011

2016

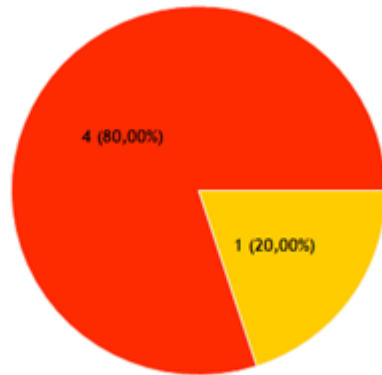
Na wszystkich monitorowanych stanowiskach powierzchnia siedliska jest niewielka i ma tendencję do zmniejszania się. Na stanowiskach Młaka Brzeże i Łysa Puścizna proces zaniku płatów z przygielką białą na korzyść zarośli kruszyny, torfowisk wysokich lub przejściowych, przebiega relatywnie szybko (ocena U2), na pozostałych – względnie powoli (ocena U1). W skali całego regionu biogeograficznego alpejskiego parametr Powierzchnia siedliska uzyskał ocenę złą (U2). W porównaniu do cyklu monitoringu 2010-2011 ocena parametru dla wszystkich stanowisk taka sama jak poprzednio.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

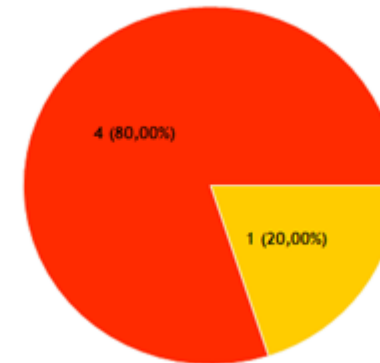
4. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion, cała Polska - podsumowanie

Struktura i funkcje siedliska

2010-2011

2016

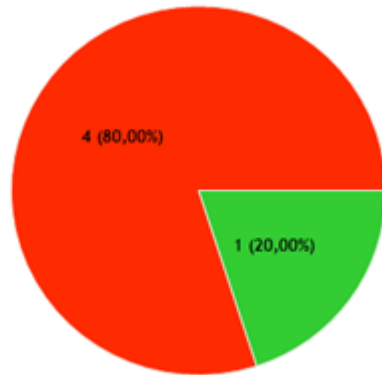
Parametr Specyficzna struktura i funkcje - w skali całego regionu biogeograficznego alpejskiego parametr uzyskał ocenę złą (U2). Jedynie na stanowisku Bór na Czerwonem strukturę i funkcje siedliska oceniono na U1. Największy wpływ na złą ocenę parametru na monitorowanych stanowiskach miały: niewielka powierzchnia odsłoniętego torfu, antropogeniczny charakter większości płatów oraz niewłaściwe pokrycie i zaburzona struktura gatunkowa mchów. Obcych gatunków inwazyjnych nie zaobserwowano w ogóle, a gatunki ekspansywne roślin zielnych oraz drzewa i krzewy (sosna i kruszyna) pojawiały się rzadko (choć na stanowisku Puścizna Rękowiańska widać ekspansję kruszyny). W porównaniu do cyklu monitoringu 2010-2011 ocena parametru dla wszystkich stanowisk taka sama jak poprzednio.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

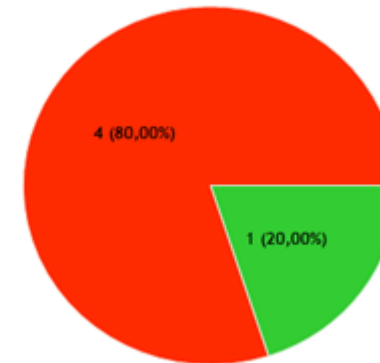
4. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion, cała Polska - podsumowanie

Perspektywy ochrony

2010-2011

2016

Spośród 5 monitorowanych stanowisk, jedynie Bór na Czerwonem (ocena parametru FV) leży na gruntach Skarbu Państwa i jest objęty czynną ochroną. Na wszystkich pozostałych stanowiskach szanse zachowania siedliska w stanie niepogorszonym oceniono jako złe (U2), m.in. z powodu silnego zaburzenia struktury i funkcji siedliska, jego niewielkiej powierzchni połączonej ze znaczną fragmentacją płatów, wciąż czynnej infrastruktury melioracyjnej oraz statusu własnościowego (leżą na gruntach prywatnych, co utrudnia podjęcie czynnej ochrony). Najpoważniejsze zagrożenie stanowią naturalne przemiany roślinności, przebiegające z różną siłą i w różnym kierunku, m.in. w kierunku mszarów, boru bagiennego, czy turzycowisk. Nadal aktualne pozostają zagrożenia związane z odwodnieniami. Sieć rowów melioracyjnych z różną siłą odwadnia siedlisko na większości monitorowanych stanowisk. Mniejsze znaczenie ma intensywne wydeptywanie, prowadzące do mechanicznego niszczenia przygielki. W porównaniu do cyklu monitoringu 2010-2011 ocena parametru dla wszystkich stanowisk pozostała taka sama jak poprzednio. W skali całego regionu biogeograficznego alpejskiego Perspektywy ochrony siedliska oceniono jako złe (U2).

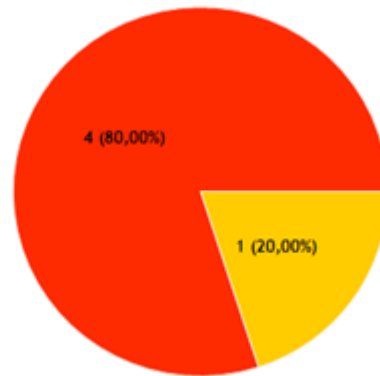

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

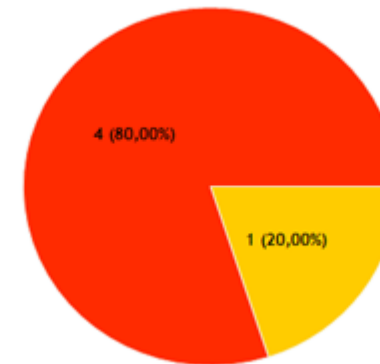
4. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion, cała Polska - podsumowanie

Ocena ogólna

2010-2011

2016

Aż 4 stanowiska uzyskały ocenę złą (U2), tylko jedno (Bór na Czerwonem) – niezadowolającą (U1). Na tak niską ocenę stanu ochrony przygielkowiak w regionie alpejskim wpłynęły: niewielka, dość szybko zmniejszająca się powierzchnia siedliska, antropogeniczne pochodzenie większości stanowisk, daleko posunięty proces sukcesji w kierunku torfowisk przejściowych (w znacznym stopniu wykształcony już mszar) lub wysokich, a także brak jakichkolwiek form ochrony siedliska. W porównaniu do cyklu monitoringu 2010-2011 ocena ogólna stanu ochrony dla wszystkich stanowisk taka sama jak poprzednio. W skali regionu biogeograficznego alpejskiego stan ochrony siedliska jest zły (U2).

Podsumowanie ocen parametrów dla regionu alpejskiego:

Wszystkie parametry, tj. Powierzchnia siedliska, Struktura i funkcje, Perspektywy ochrony – ocena U2 (zła)

Ocena ogólna - ocena U2 (zła)

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

4. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion, cała Polska - podsumowanie

REGION KONTYNTENTALNY

Mapa rozmieszczenia stanowisk siedliska 7150 w regionie kontynentalnym

Lata 2010-2011

Rok 2016

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

4. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion, cała Polska - podsumowanie

W regionie kontynentalnym monitorowane były zarówno płaty z udziałem przygielki białej *Rhynchospora alba* (Sudety, zachodnia, północno-zachodnia, północno-wschodnia i wschodnia część kraju), jak i brunatnej *Rhynchospora fusca* (na ziemi lubuskiej i Dolnym Śląsku). Główne zasoby siedliska występują na zachodzie Polski. Monitoringiem objęto zarówno stanowiska na potorfiach, w miejscach przygotowanych do eksploatacji, wydeptywanych, jak i przygielkowiska naturalnego pochodzenia (obrzeża pła nasuwającego się na dystroficzne zbiorniki wodne, pływające wyspy, czy jeziora torfowe powstałe na skutek pęknięcia kopuły torfowiska wysokiego). Za wyjątkiem stanowiska Tuchom na Pojezierzu Kaszubskim, na wszystkich pozostałych siedlisko podlegało licznym i zróżnicowanym oddziaływaniom. Najczęściej obserwowane i najbardziej istotne dla siedliska 7150 były i nadal pozostają oddziaływania wpływające na stosunki wodne (modyfikowanie funkcjonowania wód, osuszanie, zalewanie, brak zalewania) oraz naturalne procesy związane z sukcesją i przemianami biocenoz. Wiele monitorowanych płatów siedliska leży na dawnych potorfiach, co wiąże się z obecnością infrastruktury melioracyjnej. Zwykle obserwowano negatywne efekty osuszania czy hamowania zalewów (Bory Dolnośląskie, Wzniesienia Gubińskie, Równina Wołomińska, Puszcza Romincka). Zdarzały się jednak przypadki, kiedy siedlisko zostało zatopione (stanowiska Leśniczówki, Staw Kwisa). Na niektórych stanowiskach (np. Mechacz E, Mechacz W) zaniechano konserwacji rowów melioracyjnych, co wspomogło utrzymywanie wody w siedlisku. Ogółem przypadki oddziaływania na warunki hydrologiczne zarejestrowano na kilkunastu stanowiskach w różnych częściach kraju.

Zdecydowanie najczęściej na monitorowanych stanowiskach obserwowano negatywne skutki sukcesji (38 stanowisk) i powiązanych z nią przemian. Częstym zagrożeniem były problematyczne gatunki rodzime. W Lasach Sobiborskich na niektórych przygielkowiskach obserwowano ekspansję trzciny pospolitej *Phragmites australis*, natomiast w zachodniej Polsce na wielu stanowiskach siedlisko zanika w wyniku dominacji trzęślicy modrej *Molinia caerulea*. Procesom ekspansji tych traw towarzyszy odkładanie dużej ilości nekromasy, kolejne zagrożenie z grupy procesów naturalnych.

Czynnikiem pozytywnie działającym na siedlisko była erozja obserwowana m.in. na stanowiskach w Karkonoszach i Górach Orlickich. W wyniku tego naturalnego procesu zwiększa się powierzchnia odsłoniętego podłoża, kluczowa dla rozwoju siedliska 7150. Podobną rolę spełnia również wydeptywanie przez ludzi i zwierzęta, notowane na stanowiskach w Puszczy Solskiej, czy mechaniczne naruszanie gleby na poligonach (np. stanowisko Halizna pod Zielonką na Równinie Wołomińskiej).

Na 10 stanowiskach w zachodniej części kraju (Bory Dolnośląskie, Wzniesienia Gubińskie, Obniżenie Nowosolskie) odnotowano negatywne skutki zaniechania zabiegów czynnej ochrony, zgłaszając jednocześnie potrzebę zapewnienia cykliczności skrajnych stanów hydrologicznych (zatonienie i przesuszenie) za pomocą odpowiedniego manipulowania wodami w ciekach. Jednocześnie postulowano usuwanie trzęślicy modrej wraz z nadkładem, jak również usuwanie nalotu i podrostu drzew, głównie sosny. Na wielu stanowiskach w zachodniej części kraju odnotowano negatywne następstwa suszy.

Z analizy zmian nacisku poszczególnych oddziaływań wynika, że wpływ najczęściej notowanych, niekorzystnych dla siedliska 7150 przemian roślinności generalnie albo się utrzymuje albo nasila. Dotyczy to szczególnie ekspansji rodzimych gatunków roślin (głównie trzęślicy modrej) oraz związanego z nią nagromadzenia materii organicznej. Zagrożenie przygielkowisk przez postępującą sukcesję zmniejszyło się tylko na niektórych stanowiskach, zapewne wskutek zabiegów usuwania podrostu

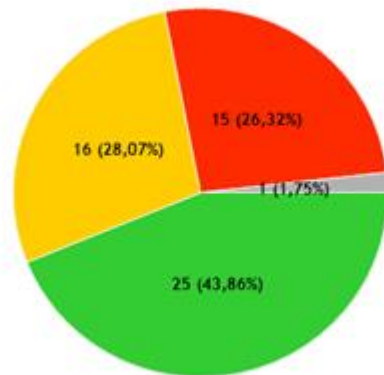
WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

4. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion, cała Polska - podsumowanie

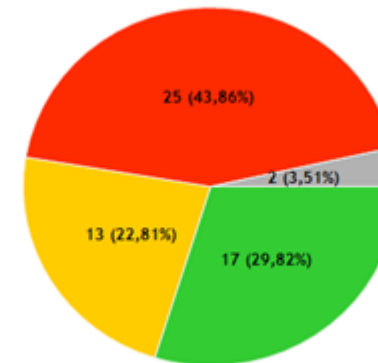
drzew i krzewów. Jednak w wielu miejscach pozostaje nadal aktualne lub się nasila. Stąd też wielokrotnie sygnalizowana przez ekspertów pilna potrzeba usuwania trzęślicy wraz z nadkładem, koszenia trzciny, usuwania nalotu i podrostu sosny i brzozy oraz poprawy reżimu hydrologicznego. W przypadku oddziaływań wpływających na stosunki wodne obraz zmian jest złożony. Na części stanowisk wykonano przetamowania, piętrzenia na rowach melioracyjnych bądź zarzucono ich konserwacje, co wpłynęło na poprawę stosunków wodnych lub zabezpieczyło je przed pogorszeniem. Na niektórych (np. Bieniec, Bagna przy Rabym Kamieniu) brak właściwej rytmiki zalewów utrudnia zachowanie przygielkówek w dobrej kondycji.

Powierzchnia siedliska

2010-2011

2016

Dla większości stanowisk powierzchnię siedliska oceniono jako złą (25 stanowisk) lub niezadowalającą (13 stanowisk). Na 17 stanowiskach, zgrupowanych w Karkonoszach, Górach Orlickich oraz rozproszonych w Borach Dolnośląskich, Kotlinie Zasięckiej, na Wybrzeżu Słowińskim, czy Puszczy Rominckiej, stan parametru uznano za prawidłowy. Nie określono oceny dla zatopionego stanowiska Leśniczówki oraz zniszczonego stanowiska Szwalnicha.

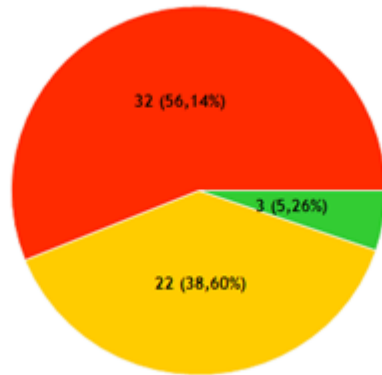
W porównaniu do poprzedniego cyklu monitoringu, ocena parametru nie uległa zmianie na 35 stanowiskach, poprawiła się na 3, a pogorszyła na 16. W skali regionu biogeograficznego kontynentalnego parametr należy ocenić na U2, co oznacza stan zły.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

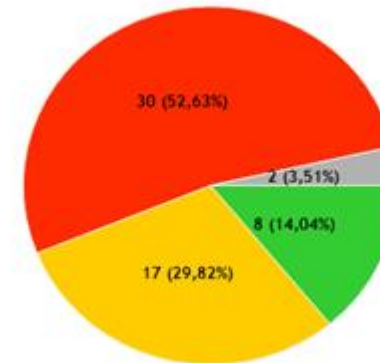
4. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion, cała Polska - podsumowanie

Struktura i funkcje

2010-2011

2016

Ocena tego parametru jest wypadkową ocen wskaźników opisujących jego strukturę, stan zachowania oraz przebiegające procesy. W 2016 r. przeważały oceny U2 (30 stanowisk, czyli ponad połowa monitorowanych). Ocenę U1 uzyskało 17 stanowisk, a zaledwie 8 oceniono na FV. W przypadku stanowisk Leśniczówki (zatopione) i Szwalnicha (zniszczone) parametru nie oceniono. O obniżeniu oceny parametru decydowały przede wszystkim niskie oceny wskaźników: struktura przestrzenna płatów siedliska, odsłonięty torf, procent powierzchni zajęty przez siedlisko, rodzime gatunki ekspansywne, geneza siedliska, gatunki dominujące. Najbardziej zaburzoną strukturą cechują się stanowiska w północno-zachodniej części kraju, podczas gdy na północnym i środkowym wschodzie stan zachowania przygiełkowisk jest nieco tylko lepszy. Najlepszy zaś w Sudetach i na Dolnym Śląsku.

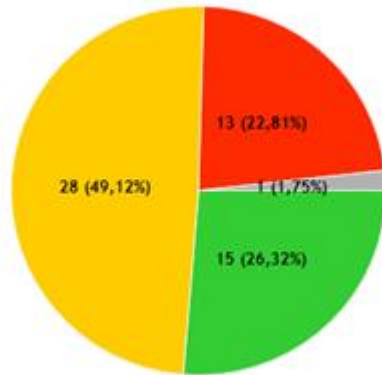
W skali całego regionu biogeograficznego kontynentalnego parametr Struktura i funkcje siedliska oceniono na U2, co oznacza stan zły.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

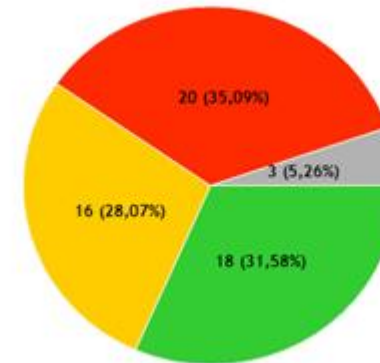
4. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion, cała Polska - podsumowanie

Perspektywy ochrony

2010-2011

2016

W ocenie tego parametru uwzględniano stan zachowania siedliska, jego powierzchnię i tendencje ewentualnych zmian, a także zagrożenia oraz status ochronny monitorowanych obiektów, ponieważ szanse utrzymania zagrożonych torfowisk w dużej mierze zależą od stosunków własnościowych i zarządzających terenem. Wśród stanowisk kontrolowanych w 2016 r. najliczniejszą grupę (20 stanowisk) stanowiły te, dla których szanse zachowania siedliska w stanie niepogorszonym oceniono jako złe (U2). Dobre perspektywy miało 18 stanowiska, niezadowolające – 16. Dla 3 stanowisk (Leśniczówki, Staw Kwisa i Szwalnicha) parametru nie oceniono – na dwóch pierwszych stanowiskach siedlisko w 2016 r. zostało zalane wodą, natomiast stanowisko Szwalnicha zostało zniszczone.

Najczęstszym zagrożeniem dla siedliska są rozmaite przemiany biocenotyczne (sukcesja w kierunku torfowisk przejściowych, ekspansja trzęślicy modrej, trzciny pospolitej, odkładanie dużej ilości nekromasy, rozprzestrzenianie się sosny) związane z brakiem cykliczności skrajnych stanów hydrologicznych (zatonienie i przesuszenie). W zachodniej części kraju odnotowano negatywne następstwa suszy. Wydaje się, że siedlisko ma lepsze perspektywy ochrony w Sudetach, na Dolnym Śląsku i w Puszczy Rominckiej niż w pozostałych częściach kraju.

W skali całego regionu biogeograficznego kontynentalnego siedlisko ma złe (U2) perspektywy ochrony.

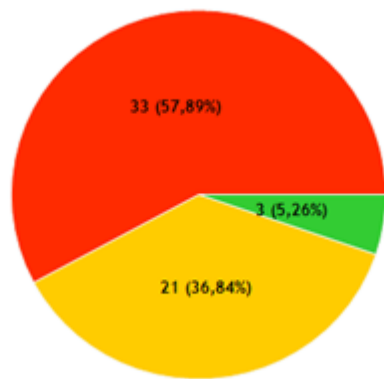

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2016-2018

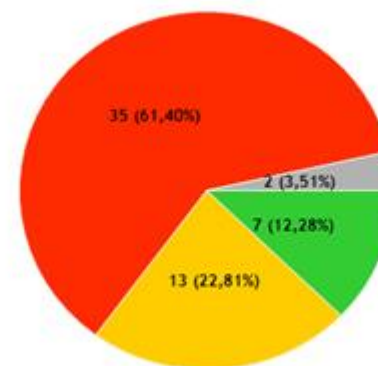
4. Sprawozdanie z monitoringu siedliska 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion, cała Polska - podsumowanie

Ocena ogólna

2010-2011

2016

W regionie kontynentalnym 35 stanowisk (ponad 60%) uzyskało ocenę złą, 13 – niezadowalającą, 7 – właściwą. Nie określono oceny dla zatopionego stanowiska Leśniczówki oraz zniszczonego stanowiska Szwalnicha. Na ocenę stanu ochrony wpłynęła przede wszystkim silnie zaburzona struktura i funkcje siedliska, wyrażająca się głównie niewłaściwą strukturą przestrzenną płatów siedliska. W porównaniu do poprzedniego cyklu monitoringu, ocena parametru nie uległa zmianie na 43 stanowiskach, poprawiła się na 8, a pogorszyła – na 6. Stanowiska, których stan ochrony określono jako zły (U2) były rozproszone w całym krajowym zasięgu siedliska za wyjątkiem Sudetów. W skali regionu biogeograficznego kontynentalnego stan ochrony siedliska jest zły (U2).

Podsumowanie ocen parametrów dla regionu kontynentalnego:

Wszystkie parametry, tj. Powierzchnia siedliska, Struktura i funkcje, Perspektywy ochrony – ocena U2 (zła)

Ocena ogólna - ocena U2 (zła)